גליון
לבושי יהודא

קובץ שנתי היו"ל
לרגל יומא דהילולא קדישא של
הגה"ק רבי יהודא ליב מזאקליקוב ז"ע

שנה א — י"ד אייר תשפ"ו

ליקוטי מהרי"ל

❖ פרשת אמור ❖

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (כא, א). נלמה לי הרמז בזה, כי ידוע בחינת נפש הוא הדיבור, כמאר מובא במדרש (בראשית ב, ז) ויהי האדם לנפש חיה, לרוח ממללא, הוא נפש המדברת, מעלת ויתרון האדם מן הבהמה.

וגם בענין הדיבור יש בחינות שונות, כי הנדיק העובד בנדקו דבוק למעלה במחשבות קדושות, אין שכחה מעבדות ה' לפניו, עליו נאמר (יחזקאל א, יד) והחיות רצוא ושוב, כל דבריו קדושים, זה פרי מחשבתו עושה פרי למעלה ושורש למטה, הגם בדברו עם אנשים המונים פועל אמת בכל ענינים הנצרכים לפי דרכו בקודש, כי גבהו דרכיו, בל ישיגם שֵׂכֶל איש המוני אאר לא נסה בזה. 'והוא כסולם מוצב ארצה' (בראשית כח, יב), בעיני האדם מדבר דברים גשמיים, 'וראשו מגיע השמימה', דבוק במחשבתו בדברים רוחניים.

איש [אשר לו] חלה, לו הרשות נתונה לדבר עם אנשים שונים ועניני עולם כל הצורך, וממעלת קדושתו לא יזח ולא ימיש מעשות פריו הטוב. הן זאת מעלת נדקת הנדיק אשר עונש נדקתו בזה חלוי מיגיע כפו, רובץ וסובל עבודת הקודש בכתף ישר, ומשוקה ובהתלהבות האמיתי מלא עלמו גורמת זה.

אך הנדיק אשר עדיין לא הגיע למעלה זו, רק זכות אבותיו מסייעת אותו את נדקתם וקדושתם מהלך לפני אלקים, הגם כי כהן עובד הוא, לא יהרס ממנגנו, ועם אנשים שונים בל יתערב פן יהרוס כו'.

וזה הנלנה בדברנו, **אמור אל הכהנים**, אמה העובדים את ה', **בני אהרן**, דייקא, לא מידם ועונש קדושתם להם זאת, כי אם אלד אמה **בני אהרן, ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו**, היינו לדיבור לא יתערבו עם אנשים המונים, בן יתאו ממקום אידוש בחשבותיהם הקדושים ולא יוכלו לעלות בהחזרה למדרגתם הראשונה, עד אשר יופיע עליהם רוח ממרום ויזכו למעלת הנדיק, ואז יעלו למדרגה הנ"ל, ודו"ק.

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (כא, א). על דרך המשנה בפרקי אבות (פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה ממך עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים'. הנה התורה והמצות נתחלקו למלאה חלקים, כמו שרמזו לנו הכתוב (דברים ל, יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו', כי יש מהמצות התלויים בחשבה, כגון ואהבת את ה' אלקיך (שם ו, ה), ואהבת לרעך (ויקרא יט, יח), לא תשנא [את] אחיך (שם, יז), וכדומה להם. ויש מהמצות התלויים בדיבור, כגון קריאת שמע ותפילה וכדומה. ויש מהמצות התלויים במעשה בנולם.

וזה ריזו הכתוב 'בפיך' היינו המצות התלויים בדיבור. 'ובלבבך' היינו

פתח דבר

ברוך שהגיענו לזמן הזה להוציא לאור עולם, ולהגלות אור נפלא, דברי תורתו ותוקף קדושת האי גאון הקדוש הצדיק המפורסם איש אלקים בוצינא קדישא עמודא דנהורא אספקלריא המאירה מופת הדור בקש"ת מוהר"ר יהודא ליב זצללה"ה אבד"ק זאקליקוב.

תלמיד מובהק של הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק ז"ע, ולאחריו היה דבוק בלו"נ אצל הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע.

הגה"ק מצאנו כותב עליו בהסכמתו לספרו "נודע ביהודא ובישראל גדול שמו של הרב המנוח הגאון הקדוש איש אלקים... והיה מפורסם בקדושתו וחסידותו בין צדיקי עמודי עולם שהיו בזמנו".

שמו של רבינו כמעט חלף ועבר מן העולם, ודבריו לא עלו על שולחן מלכים, מאן מלכא רבנן, ובתקופה האחרונה ששמו מתבדר על פני תבל, זכנו גם כן למצוא מקום מנוחת קודשו, ובנו שם אוהל על קברו.

וכעת לאחר מאתים שנה מעת הסתלקותו לשמי מרום ביום יד אייר-פסח שני תקפ"ו, עד ימינו אלה יד אייר תשפ"ו. ראינו לנכון להוציא אור תעלומה, ולהפיצו על רחבי העולם.

מערכת לבושי יהודא-ד'זאקליקוב

המצות התלוים במחשבה. 'לעשותו' היינו המצות התלוים במעשה.

על כן צריך האדם לזרז את עצמו מאד מאד להתפלל בכונה עצומה, כי התפלה היא הכוללת כל שלשה חלקים הנ"ל, כי השמונה עשרה כנגד החלק המצות התלוים במחשבה, כי כשעושין מצוה אחת כראוי הוא כוללת כל תרי"ג מצות (זוה"ק נשא קכד, א), כדאיתא בגמרא (קידושין לט, ב) עשה מצוה אחת מטיבין לו. וקריאת שמע הוא כנגד חלק המצוה תלוים בדיבור. ולבישת טלית ותפילין הם נגד חלק המצוה התלוים במעשה.

והשלשה חלקים הנ"ל הם כנגד נפש רוח ונשמה. חלק המצוה במחשבה הם נגד נשמה, כי נשמה הוא לשון נשימה (ב"ר יד, ט), כמו שאי אפשר להאריך בנשימה כמו כן אי אפשר להאריך במחשבה אחת. וחלק המצות במעשה הם כנגד נפש, לשון וינפש (שמות לא, יז), לשון מנוחה, שם הדיבור נח, כי מעשה הוא הסוף. וחלק המצות בדיבור הם כנגד רוח, כמו (בראשית ב, ז) ויהי האדם לנפש חיה, תרגומו לרוח ממללא.

וזה 'עין רואה', אם יש לך מחשבה שאינה נראית לאדם, אבל למעלה יש עינא פקיחא הרואה כל מחשבותיך. 'ואוזן שומעת', מה שאתה עושה בדיבור. 'וכל מעשיך בספר נכתבים'.

וזה אמור אל הכהנים, המה הצדיקים העובדים את ה', כי כהן לשון עובד כנודע. **בני אהרן**, הם האנשים המתחברים להצדיקים, הם נקראים בני אהרן. **ואמרת אליהם**, אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים (יבמות קיד, א; ומובא ברש"י ד"ה אמור אל הכהנים), רצה לומר הצדיקים מחויבים להזהיר לקטנים, היינו האנשים הגלוים אליהם. **לנפש לא יטמא בעמיו**, פירוש נפש הוא מעשה כנ"ל. **בעמיו**, הוא לשון גחלים עוממות (פסחים כז, א), כלומר שלא יטמאו עצמן בשום מעשה. ולא תאמרו, במעשה עבירות החמורות, היינו גזל וגנבה וניאוף ח"ו, אטו בשפטני עסקינן בפושעים ח"ו, אלא שלא יטמאו עצמם בשום מעשה בטילה שאינם עושים בה מצות הבורא ב"ה, ועקימת שפתים הוה מעשה (סנהדרין סה, א), שלא ידבר דברים בטלים וכדומה להם.

או יאמר לנפש לא יטמא בעמיו. כמו שאיתא (שבת קה, א) אנכי נוטריקון א'נא נ'פשאי כ'תבית י'הבית. כלומר, שהתורה הקדושה היא בחינת נפש, חלק אלקים ממעל, וצריך ללמדה בדחילו ורחימו ובהתלהבות גדול, לחבר ולדבק את התורה בשורש העליון, רמז (קהלת יב, ז) והרוח תשוב אל האלהים.

וזה לנפש, זו התורה. **לא יטמא בעמיו**, שלא ילמוד בשפלות בלא דחילו ורחימו ח"ו, ולא פרחת לעילא (תקו"ז י כה, ב), אלא ילמוד כראוי ובהתלהבות כדי לחבר התורה לשורש העליון.

או יאמר לנפש לא יטמא בעמיו. על דרך הפסוק (כב, ב) 'דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה'. ופירש רש"י ז"ל, סרס המקרא, וינזרו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדישים לי, עיין שם.

ולי נראה לפרש כפשוטו, כי רומז לנו הכתוב 'וינזרו מקדשי בני ישראל', רצה לומר הרוצה לעבוד את הבורא ב"ה באמת צריך לפרוש עצמו שלא יתחבר עם אנשים 'מקדשי בני ישראל', פירוש שלא לעשות המצוה בכוונה מועטת כמו רוב האנשים, כמו שאמרנו (בפרשת תרומה ד"ה והנה ידוע) על הפסוק (שמות כה, ב) 'ויקחו לי תרומה' וכו', פירוש כשתקחו עצמכם לעבודתו, 'תרומה מאת כל איש', פירושו תפרשו עצמכם מאת כל האנשים הגשמים, ותחברו בהשי"ת ובתורתו ומצותיו.

ואף על פי כן 'ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי', פירוש, שלא יאמרו על המצות ועבדות שפשוטי בני אדם עושים שאינם ראוים לכלום. 'כי אני ה'', בכל מקום שבני ישראל עושים מצות, אף על פי שהוא בכוונה מועטת, שם אני, אלא שהעובד ה' באמת אינו צריך להתחבר להם, שהוא מחויב לעשות המצות והעבדות בכוונה גדולה ולהרבות כבוד שמים.

וזה לנפש לא יטמא בעמיו, רצה לומר שלא יטמא בעמיו, שלא יאמר על שום נפש שהוא טמא ח"ו, בעמך, פירוש כשעושה מעשה עמך, אפילו שלא בכוונה גדולה כנ"ל.

תוכן הענינים

דברי תורתו על הפרשה.....א
מאמר על הספר.....ג
תעלומה.....ה
הערות וביאורים.....ו
ליקוט ד"ת על ספירת העומר.....ח
רבני העיר זאקליקוב.....יא
רשימת צאצאי רבינו.....יב
מאמר על צאצאי רבינו.....יג
מאמר בענין דביקות בצדיקים.....טו
פרקי אבות.....כא
פרשיות המועדים.....כו
תולדות חייו של רבינו מזאקליקוב.....כט
מצבות בעיר זאקליקוב.....לו
א קורצע איבערבליק.....לט

כתוב זאת זכרון בספר

על סדר הדפסת ספר ליקוטי מהרי"ל

רבינו הותיר אחריו ברכה את כתבי תורתו, ואם כי עז רצונו היה להוציאם לאור, כפי שמעיד נכדו בהקדמה "כי כן נשמע מפה קודש של **אדמו"ר אבי** זקני בעודו בחיים חיותו, כאשר עלה בנו יקיר לו **הגאון הקדוש איש אלקים בוצינא קדישא הצדיק מו' שמואל שמעלקא זצללה"ה** בסערה השמימה ולא נשאר לו עוד בן, אמר כי חפצו ורצונו מאד להפיץ דברי קדשו על פני תבל, אולם לא אסתייעא מילתא ומן השמים עכבוהו, ומרוב סיבות וטרדות שונות נשארו כתבי קודש אלו בקרן זוית, ורובם נאבדו ונטשטשו ובלו כי כבדו מזוקן מרוב עיתם וימים.

ספר
לקוטי מהרי"ל
מאת כבוד אחינו מרינו ורבינו הרב ואב נאן הקדוש הצדיק המפורסם איש אלקים בוצינא קדישא עמודא דנהורא אספקלריא המאירה מפתרד כקשית כמוהרר יהודה ליב עליהה אברך זאקילקוב וזאוויחוואסט
הובא לדפוס ע"י כמוהר"ר ליב נתן נ
נדפס אספה הצעיה והנדחה אקבצה נאום
דפוס ראשון תרכ"ב

רק כעבור ל"ו שנים מהסתלקותו נמצא גואל לכתבי הקודש ונכדו פרי צדיק **עץ חיים הרבני יהודה ליב נתן אייזנשטט ז"ל מח"ס מגדנות מהרלי"ן**, העתיק הכתבים מחדש ואחר שעודד אותו **הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע**, וברכו "חזק ואמץ ומזה אל תנח ידך כי ראוים הדברים למי שאמרם וראוים המה להאיר פני תבל ובאורם יראו אור כל עדת בני ישראל. כתבי יד קודש כזה מכבוד אדמו"ר הצדיק וכו' אין צריך לשום הסכמה". וקיבל הסכמת **הרה"ק מצאנז זי"ע**, ובתוך דבריו הוא כותב, "נודע ביהודא ובישראל גדול שמו של **הרב המנוח הגאון הקדוש איש אלקים מוהרי"ל זצללה"ה אבר"ק זאוויחוואסט וזאקילקוב**, והיה מפורסם בקדושתו וחסידותו בין צדיקי עמודי עולם שהיו בזמנו, ועתה קם ונתעודד נכדו פרי צדיק הרבני וכו' מו"ה יהודא נתן להוציא לאורה כתבי הקודש שהיו גנוזים וספונים עד עתה... **הספר הקדוש הזה...**".

ספר
לקוטי מהרי"ל
מאת כבוד אחינו מרינו ורבינו הרב ואב נאן הקדוש הצדיק המפורסם איש אלקים בוצינא קדישא עמודא דנהורא אספקלריא המאירה מפתרד כקשית כמוהרר יהודה ליב עליהה אברך זאקילקוב וזאוויחוואסט מלמד מובהק של אדמורי הקדוש האלקי בוצינא קדישא עמודא דנהורא אספקלריא המאירה השכבתג נזיל סרגן שמו סרגא והבנא אלימלך ומקולהה בעדמות ס נתנם אלימלך:
הובא לדפוס ע"י כמוהר"ר ליב נתן נ
לובלין
נדפוס של הר' אברהם מערעך ני
שנה תר"ס לפ"ק
ЛЕКУТЕЙ МАГАРИЛЪ
т. е. Сборникъ Магарила Комментарій къ сб. писанію
въ Тип. А. Федера, въ Любинѣ.
1899.
דפוס שני תר"ס

בין כתביו היו חידושי הלכות, וגורלם היה כשאר הכתבים, ורק חלק קטן מהם נדפס והם חידושיו על מסכתות כתובות וקידושין, אשר בהם ניתן לעמוד על גאונותו המופלאה בש"ס ובהלכה, וזאת מלבד דרכו לשלב פעמים עניני הלכה בתוך רעיונותיו ותורתו בחסידות.

ואף המעתקים לא הבינו את כל תוכן הדברים, בשיחות שכתבו בו הרבה עניני קבלה מתורת הח"ן, לכן לא העתיקו זאת, ולא נקרב אל הדפוס חלק זה.

וזה מתוך תוכן דבריו בהקדמתו "את אשר החילותי לעשות, להעתיק ולהוציא לאור כתבי קודש של מרן אא"ז, מכת"י ישן נושן, וגם לא היו מסודרים כראוי והרבה יגעתי עד שמצאתי, תהלה לא-ל לסדרם דבר דבור על אופניו. ומרוב סבות וטרדות שונות נשארו כתבי קודש אלו בקרן זוית ורובם נאבדו ונטשטשו ובלו כי כבדו מזוקן מרוב עתים וימים ולכן קמתי ואתעודד ושנסתי מתני ברוב עוז ותעצומות וד' היה בעזרי להעתיקם מחדש למען יעמדו ימים רבים, הרבה מהכתבים נאבדו ולא באו לידינו ורובא דרובא לא יכלו הכותבים לכתוב כי לא באו עד תוכן הדברים מרוב עומקם ורומם אשר עד שמי מרום הגיעו ואילו כל הימים דיו וכו' אך מעט מן המעט אשר הבינו מדברי קדשו ונמצאו אנשים אשר כתבו מזה מעט מזעיר וגם מזה הרבה כלה ונאבד ונשאר רק מיעוטא דמיעוטא".

בטעם שם הספר, כותב נכד המחבר, בהקדמה: "שמתי עצות בנפשי על דבר שם הספר איך יקרא לו, וגמרתי בדעתי כי זה שמו אשר יקרא עליו **לקוטי מהרי"ל**... יען כי הרבה מהכתבים נאבדו ולא באו לידינו... ונשאר רק מיעוטא דמיעוטא, אשר לזה קראתי לו **לקוטי מהרי"ל**. ושאלתי את פי **אדמו"ר שליט"א** [-ה"ה הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב], אודות זה והסכים לדברי".

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם
זכרון תודה
המנדבים בעם דפוס ראשון-2 תרכ"ב

על יריעות זה הספר רבו המחלוקות באשר בין השאר נמצאו בו כארבעים דברי תורות שהם ככתבם וכלשונם מספה"ק אוהב ישראל להרה"ק מאפטא זי"ע, ושאר הספרים אשר בהם מובא דברי תורתו, ה"ה תורת אמת מכתבי תלמידו הרה"ק ר' ישכר דוב מראדשיץ זצ"ל, ושפתי צדיקים שנכתבו ע"י הרה"ג ר' יהושע העשיל מרימאנוב ז"ל שחרת על גבי הכתב חדו"ת ששמע מרבותיו ה"ה הרה"ק מאפטא הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע וחותנו הגה"צ ר' צבי הירש מסלאטפינע זצ"ל [אשר דברי תורתו נאספו בקובץ מיוחד בשם שפתי צבי], ועוד דיבורים משאר צדיקי אותו הדור.

ספר
לקוטי מהרי"ל
דפוס ראשון-2 תרכ"ב

לכן קמו ונתעוררו איזהו אנשים ואמרו שכל הספר יוצא מפה קודשו של הרה"ק מאפטא, ועוד הוסיפו לומר שסתם נכדו בא ויחסו להרה"ק מזאקליקוב, וברור הדבר שאינו כן, אלא חלק קטן מהספר כאמור הם מהרה"ק מאפטא, ושאר הספר שהוא חלק גדול וניכר הם של רבינו הקדוש מזאקליקוב, [ובמהדורת מישור ציינו את הדברי תורתו של הרה"ק מאפטא המובאים בספר]. וכנראה ששם היה שתלמידי הרה"ק מאפטא רצו לפרסם את השיחות של רבם ומאורם והם נסעו על פני כל החוצות, ונתנו לכל גדולי ישראל שיחות אלו, ורבינו שחיבה יתירה נודעת לו לידידו והעתיקם לעצמו, ובעת שבא נכדו של רבינו הקדוש להדפיס הספר מצא תכריך של כתבי ידו הקדושה, ובתוכם גם נמצא כנראה הכתבים אשר העתיק לעצמו משיחות של הרה"ק מאפטא מכתבי תלמידיו, ולכן נפלו לתוך הספר. ואולי אף רבינו כתבם ואחר כך אמרם לרבים בעת שוה"ט, ובזמנים שונים [כפי המובן מכמה מקומות בספר], וע"כ הניח דבר זה בין השיחות שלו.

ספר הקדוש זה נדפס בפעם ראשונה בעיר לעמבערג, בשנת תרכ"ב כל"ו שנים אחר פטירת רבינו, ע"י נכדו הרה"ג ר' יהודא ליב נתן אייזנשטאט ז"ל מזאוויחוואסט מח"ס מגדנות מהריל"ן, שכותב בהקדמתו: "בטוח אני כמו כאשר יצאו הדברים מפה קדשו של **אדמו"ר אדני זקני המחבר זצללה"ה**, אחור לא ישוב ריקם, כי אם הצליחו את אשר שלחם להמשיך שפע לכל העולמות, הן ברוחניות והן בגשמיות, ולהשיב לבב אחינו בני ישראל לאביהן שבשמים. כן גם עתה כאשר ישמעון וכאשר ילמדון את כל הכתוב בספר הקדוש הזה יזכו לטהר את לבבם לאהבה את ה' אלקינו בכל לבבם ובכל נפשם...".

וכפי הנראה שנדפס שוב שנית באותו שנה באותו מקום ובאותו זמן, בלא שום שינוי כלל, רק בדף שער הספר נכתב באיזה דפוס נדפס הספר, והוסיפו הלשון תלמיד מובהק וכו' בעהמ"ח ספר נועם אלימלך, דיש מהספרים שנדפסו אותו השנה ולא כתוב כן, [ומוצ"ב בכאן תמונת שני הספרים].

הספר נדפס בנדבת לבם של חותנו של המו"ל מוה' גרשון [ליפא] הייפלינג - ראש הקהל בעיר זאקליקוב. וש"ב של המו"ל הם נכדי המחבר מוה' יהודא ליבש אינגבער כנראה חתנו של בן רבינו

הרה"צ רבי שמואל שמעלקא, ובניו ונכדיו בני בתו.

זאת שנית, נדפס הספר בעיר לובלין, בשנת תר"ס ע"י נכד אחר של רבינו הרב נתן דוד ווייסער ז"ל ממאזילבאזיץ, ברשות ובחיי המו"ל הראשון, גם הוא נדפס בלא שום הוספה כלל, אפילו בלא הקדמה חדשה, רק נכתב בתחילתו שנדפס ברשות המו"ל ובהסכמת אב"ד זאקליקוב של אותו הזמן, [ולא הדפיס תוכן הדברים שבניהם], ועל פי דרך העולם שמהעתקה להעתקה נופל עוד טעויות ושגיאות, וזה היה הגרעון של דפוס שני ולא הועילו לנו מאומה [חוץ מכמה תיקונים אחדים אשר תיקן בדפוס זה].

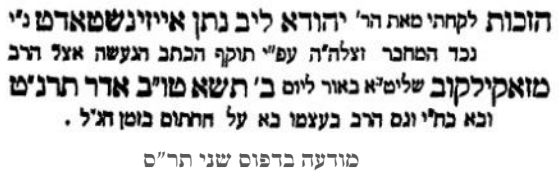
הזכות לקחתי מאת הר' יהודא ליב נתן אייזינשטאדט נ"י
נכד המחבר וצלה"ה עפ"י תוקף הכתב והעשה אצל הרב
מזאקילקוב שליט"א באור ליום ב' תשא טוי"ב אדר תרנ"ט
וכא כחי' ונם הרב בעצמו בא על החתום בומן חג"ל .
מודעה בדפוס שני תר"ס

ועוד בו שלישיה, באו לאחר חורבן העולם, מהדורא מפוארת הופיעה בשנת תשס"א על ידי הוצאת "מישור" בבני ברק. במהדורא זו תוקן תקנה גדולה, דבתוך הספר יש כארבעים מאמרים שהם לכאורה כאמור מתורתו של הרה"ק **מאפטא בעמח"ם אוהב ישראל**, ונדפסו בספריו **תורת אמת**, **אוהב ישראל** ובספר **שפתי צדיקים** (-רימאנוב) בשמו. במהדורא זו צוין הדבר, בכך שבסוף אותם המאמרים צוין מראה מקום לאחד משלשת הספרים הנ"ל. הם הדפיסו את הספר באותיות ברורות למראה העינים, והרבה מראה מקומות, ותיקונים, וציון דברי הרה"ק מאפטא כאמור, וכמה הערות, ותולדות חייו בקיצור ממש.

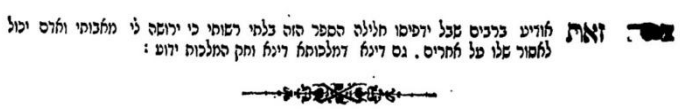
זאת לתודיע בכניס שכל יפיפיו מליצה הספר הזה בלתי רשומי כי ירומם לי מלכותי והוס יכול לחסור שלו על לחכיס . גם דינת המלכותת דינת ומק המלכות יהוע :
מודעה בדפוס שני תר"ס

ועל זה הספר התבטא כ"ק מרן אדומו"ר שליט"א מבאבוב (האזינו-שובה תשע"ח) בזה"ל: "ס'איז פון דער שענסטע חסידישע ספרים וואס אונז האבן".

ופעם בא לפניו בחור אחד וסיפר לו שקנה את הספר, אמר להבחור "שעשית עסק טוב".

כן הרה"ג ר' אליעזר דוד פריעדמאן ז"ל הזכיר את רבינו בכמה וכמה מהשיחות שלו (גליון אבני אפד לך שנה ג' גליון קיא) ואמר "שכדאי לציין שספרו הקדוש הוא מספרי יסוד של חסידות, אף שלא היה מפורסם כ"כ, אך אדם גדול מאוד היה".

תעלומה! ואין פותר אותה!

מי הוא זה ואיזה הוא המגיד מראקוב

מובא בספר ליקוטי מהריי"ל פרשת בהר ד"ה וידבר ד' [הג']

דיבור ז', לא תנאף (שמות שם), **ישמעאל לא רצה לקבל** (ספרי שם), **כי בכלל זה המסתכל ומפילו בנגדי נבעונין, ואל תרבה שיחה** (אבות פ"א מ"ה), **והנשים הלוך וטפוף וברגליהם וכו'** (ישעיה ג, טז). **אך הכל בנשים, כי והוא ימשול בך** (בראשית ג, טז), **זכה עזר וכו'** (יבמות סג, א). **וכל פתח רבי שמעון [בן לקיש] בסוטה** (ב, א) **אין מזווגין וכו', וזיווג לשעון ושני, כשאמר בעל עקדה** (שער ח, ט) **לשעון הוא הגוף, שני הנשמה.**

☜ גם על פי דברי המגיד מראקוב שהנשים נותנים הח' לנשים, וזה (משלי לא, ג) **אל תתן לנשים חילך, כי עץ חיים למחזיקים. ☞**

היודע עליו פרטים נא להודיעו למערכת - che860410@gmail.com

ניצוצי א"ש

הערות וביאורים שנכתבו ע"י הגה"צ אבד"ק פרדס כץ שליט"א*)
על ספר ליקוטי מהרי"ל

פרשת תצוה

ואתה תצוה וכו' (שמות כז, כ). נראה לי על דרך לכמיב (ישעיה סג, טז) 'כי אתה אבינו'. וידוע מדרגת אהבה היא בן לאב, ומדרגת ירא (זוהר ח"ג רסג, ב) עבד לאדון. ואמר הש"ת ב"ה למשה שיכניס אהבת הבורא בלב ישראל, והיינו **ואתה**, הוא מדריגת אהבה, **תצוה את בני ישראל.**

וממדרגת אהבה נפתח שערי חכמה, על דרך שאנינו באברהם אבינו (ב"ר צה, ג) **שהיו כליותיו נובעות חכמה, כמו שאנינו** (בראשית כד, א) **ואברהם זקן וכו', זה קנה חכמה** (קידושין לב, ב). **ואיתא בגמרא** (תענית ז, א) **מתלמידי יותר מכולם, דע"י תלמיד, אדם זוכה לתורה יותר, והיינו חכמה. ואמר ויקחו אליך שמן, דהיינו שהישראל יגרמו** [נ"א יגרעו] **למשה שמן, היינו חכמה, על דרך** (בבא בתרא כה, ב) **הרוצה להחכים ידרים ואימנך מנורה בדרום.**

זית זך, על דרך שאיתא בשם הא"ח דזית מרומז לשכחה. ויש לומר זית זך, שיהיה שכוח עין גבהות, היינו להיות בעינו זך, הגם שמשה רבינו כתיב ביה (במדבר יב, ג) 'והאיש משה עניו מאוד' וכו', **ובלאו הכי לא היה אפשר שום גבהות, זה רמז לכל מי שאומר תורת ה' ומכניס בהבת הבורא בלב השומעים.**

כתית למאור, כתית מרומז על יסורין דאמנא לגלן, על דרך (שבת עז, ב) **דבש כדי ליתן על פי הכתית, ועוד איתא** (שם) **שבלול לכתית, עיין שם. וזה הלא יוכל לפעול שמי שמדוכא ביסורין דאמנא לגלן, שיתרפא. והיינו כתית למאור, היינו שילא להעלות נר תמיד, שיוכל לפעול להעלות העובדות מצות ומעשים טובים, על דרך** (משלי ו, כג) **כי נר מצוה, להעלות לקשר בבורא...**

מה שמפרש "ואתה" על מדריגת אהבה - עבודת בן לאב, על יסוד הכתוב "כי אתה אבינו", יש לציין למה שמביא ה"חתם סופר" ב"תורת משה" פרשת תולדות (בראשית כז, יט) בשם רבו המקובל האלקי רבי נתן אדלער מפראנקפורט-דמיין, בהבדלי לשון בדברי יעקב עם יצחק אביו לבין דברי עשו אליו, וכך כתב: יעקב דיבר עמו בלשון נוכח "קום נא", כדרך שבני ישראל מדברים אל אבותיהם מאז; אבל עשו היה מדבר עם אב בלשון נסתר "יקום אבי", כדרך שהנכרים מדברים.

וה"חתם סופר" שם מוסיף עלה תבלין: דלשון נוכח מורה קרבות ודיבוק, כמו שאנו מדברים אל הש"ת שאנו דבוקים בו... וברא מזכה אבא ומקיימו, לכך מדברים בלשון נוכח; אבל לשון נסתר הנו כאילו אינו כדאי לדבר עמו, אלא כאילו מדבר לאחר... עיין שם. ושפיר הווה לשון "ואתה" כפניית בן לאב [ולא רק כגזירה שווה "אתה" "אתה"]. וכנראה מפרש "תצווה" מלשון צוותא וחיבור כבספרים שונים, וזהו "תצווה את בני ישראל" שיכניס בהם אהבת הש"ת.

מה שמביא כי 'ידוע מדרגת אהבה היא בן לאב ומדרגת יראה עבד לאדון', יש לציין לשל"ה (מסכת פסחים, מצה עשירה דרוש א אות יג) 'אהבה בחינת אהבת בן לאב, ובחינת יראה מורא עבד בפני רבו'. וכן בספרים רבים ונכבדים. ומה שכתב כי ממדרגת אהבה נפתח שערי חכמה, פשוט שכן במבנה עשר הספירות, ספירת החכמה ומידת חסד ואהבה הם באותו קו, קו הימין. ומרמז הדבר בפסוק "ואברהם זקן", היינו שבאמצעות מידת אברהם (אהבה וחסד) קונה חכמה.

מה שנאמר: 'שהישראל יגרעו למשה שמן', הרי מפרש שהם מוסיף לו שמן החכמה. ונראה שצריך להיות: 'שהישראל יגרמו למשה שמן', וכך נראה בדפוס ראשון. ומה שהביא מגמרא דבבא בתרא ששמן היינו חכמה יש להוסיף ולציין לגמרא דמנחות (דף פה, ב): "וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה" (שמואל-ב יד, ב), מאי שנא תקועה? מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן. וכן פירש רש"י בפסוק שם.

מה שמביא דאיתא בשם הא"ח דזית מרומז לשכחה, ברייתא מפורשת היא (הוריות יג, ב) המחשיבה בין חמשה הדברים המשכחים את הלימוד: הרגיל בזיתים. והובא ב"מגן אברהם", על שולחן ערוך אורח חיים (סימן קע ס"ק יט). ושמא 'הא"ח' היינו ה'אורח חיים'. זאת ועוד יתכן כי 'בשם' נשתבש מן 'מג"א', היינו "מגן אברהם". ובהוצאת 'מישור' נדחק שצריך להיות: 'ת"ח', והיינו ספר "תשואת חן" [עיין שם ליקוטים].

שם מפרש "זית זך", שישתמש בבחינת זית ושכחה במה שנאמר (משלי טז, ב) "כל דרכי איש זך בעיניו", ואומר (איוב לג, ט) "זך אני בלי פשע" וגו'. ועל כרחך לאו דווקא במשה רבינו מדבר, שבלאו הכי היה עניו מאד. ומה שכתב: "כתית" מרומז על יסורין ר"ל, פשוט שיש לפענח: 'רחמנא ליצלן', ודלא כבהוצאת 'מישור': 'רצונו לומר' ונמשך למטה. ובהמשך 'דבש... על פי הכתית' אין צורך למחוק מילת 'פי' להשוות למשנה (שם עו, ב), שכן לשון הברייתא המסומן היא: 'על פי'.

---

*) סדר יחוסו אל רבינו, הגה"צ ר' אהרן שפירא אבד"ק פרדס כץ שליט"א, חתן הרה"ח המפואר רבי נתנאל צבי וואקס מרודניק ז"ל, חתן הרה"צ ר' אברהם בנימין בינוש אויערבאך 'דער ירושלימער רבי' מח"ס תורת אב"א, חתן הרה"צ ר' אברהם יוסף יוסקא גאטטעסמאן אבד"ק בוקארעשט מח"ס אמונה שלימה, חתן הגה"צ ר' פנחס לאנדמאן אבד"ק אוקנא, חתן [אחיו הגדול] הרה"ק ר' אורי לאנדמאן אבד"ק פאדעלאווי מח"ס אור יצהר, זו' דבורה נכדת רבינו הגה"ק ר' יהודא ליבוש מזאקליקוב.

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פִּתּוּחֵי חֹתָם קודש לה' (שמות כח, לו). **נראה לי על דרך זה, דהנה ידוע דברי רז"ל** (תענית ב, א) **שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא, של חיה ושל תחיה ושל מטר... אך קרוב ליראיו ישעו, להמציא על ידם ישע ופדות גם בעניינים הנ"ל, כאשר הצדיק בעוז צדקו ובעצם יראתו הטהור הבוקע ועולה לרום ציצת צבי תפארת, יראת התרוממות, עומדת לעד להיות משתמש גם הוא בשרביטו של מלך מלכו של עולם לפעול ישועות בקרב הארץ בדברים המיוחדים ומזומנים להשי"ת לבדו, בהיותו ירא ה' יראה הטהורה בלי שום סיג ופסולת, יראת הרוממות.**

והנה ידוע כי זהב מורה על היראה... והוא נרמז בפסוק זה, ועשית ציץ זהב טהור, תעשה לך ציצת צבי תפארת, יראה טהורה בלי שום פניות וסיג ופסולת. ופתחת עליו פתוחי חותם, תוכל לפעול באמצעותה שתפתח בה פתוחי חותם, היינו ראשי תיבות ח'יה ת'חיה מ'טר, אשר המה קודש לה', דייקא מוכנים ומזומנים ומקודשים רק לה' לבדו, הוא חלק מכבודו ליראיו הנ"ל לעשות רצונם, וזוכים לעלות במדרגת אליהו ואלישע אשר יהיו משתמשים בשרביטו של מלך, פועלי מפעלות אלקים בקרב הארץ.

אמנם רמז זה בתיבות "פתוחי חתם קודש להוי"ה", מובא בספרים בשם הגר"א, כן הוא בספר "ילקוט אבנים", ו"פנינים יקרים" (משם ב"קול אליהו"); וכן הוא "אמונת התחיה" (פרק א) ועוד; ובעקבותיהם במלקטים שונים, אך כל אלו הופיעו שנים רבות לאחר הסתלקות רבינו באייר תקפ"ו (בסך הכל כח שנה לאחר הגר"א, ובוודאי לא הגיעה אליו אמרתו בעל פה).

***

פרשת תשא

ויאמר הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבו את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך (שמות לד, י). **יש לדקדק, דמתחילה אמר נגד כל עמך, וחזר ואמר וראה כל העם, דהוא כפל לשון במלות שונות. ונראה, דכת האפקורסים הדוברים על צדיק עתק, אינם מאמינים כלל שהצדיק יכול לפעול נפלאות, וע"י זה גם אם רואים שהשי"ת עושה איזה נס היפך הטבע, היטיב חרה להם והיא לשיכים בעיניהם מחמת שהשי"ת עושה היפך דעתם המשובשת.**

אבל אלו המאמינים בצדיק הוא מחמת שהם יודעים שהצדיק היא דבוק תמיד בו יתברך שמו, וכל מה שהצדיק עושה, ה' הוא עושה ומצליח בידו, ואם כן כשרואים איזה נס ופלא שהצדיק עושה, יש להם הנאה ושמחה גדולה. וזה הוא עיקר האמונה, כמו שכתוב (לעיל יד, לא) **'ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. אבל הכת הא' הם כופרים בעיקר, מאחר שאין להם אמונה בהצדיק כלל...**

נראה פשוט כי מה שאומר על 'כת האפיקורסים הדוברים על צדיק עתק...': 'אם רואים שהשי"ת עושה איזה נס היפך הטבע, היטיב חרה להם, והיא לשיכים בעיניהם', היינו נס שניתן לתלות אותו שהיה באמצעות או בזכות הצדיק. שהרי כל הטענה היא ש'אינם מאמינים שהצדיק יכול לפעול נפלאות'.

***

פרשת כי תצא

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו (דברים כא, י-יא). **נראה לענ"ד ביאור על פי דאיתא בספרים דבאם יש לאיזה צדיק קטרוג מבני אדם, אזי ישים אל לבו שבוודאי פגם בדיבורו, גלל כן השי"ת נפרע ממנו במדה זו, ועל זה ייטב לפני השי"ת, ואז המלשינים עליו יהיו נכפפים לפניו, יהיו תלמידיו...**

דבר זה מובא בהרבה ספרים ומהם, ראה תולדות יעקב יוסף (פרשת לך), שמעתי ממורי זלה"ה כי נר"נ של אדם נתגלגל בז' ספירות, והנפש הם עבדיו ובהמותיו, ואם פגם בנפש דהיינו במעשה, גורם לו צער מעבדיו ובהמותיו. והרוח ממללא הוא הדיבור, ואם פגם בדיבור לשון הרע וכיוצא בזה, נעשה מדיבור זה אנשים שמצערים אותו ומדברים עליו, ואם פגם במחשבה שבמוח גורם שיש לו צער מבניו.

ובספר אור החכמה (וישלח עה"פ וישא את עיניו) איתא בשם הבעל שם טוב ז"ל, שיש עולם המחשבה שממנו באים מחשבות לבני אדם, ויש עולם הדיבור שממנו באים קולות לבני אדם, ויש עולם המעשה שממנו באים כל מיני מעשים לבני אדם. אם לא היה אדם חוטא במחשבה היו בניו קשורים במחשבתו, ומחשבתו היתה מתלבשת בבניו והיה לו תענוג מבניו. אבל כשאדם חוטא במחשבה יש לו צער מבניו, מפני שהם באים מהמוח שבו המחשבה. כי המחשבה שלו מסתלקת מבניו, ויש לו צער מבניו, מדה כנגד מדה, מאחר שגורם שיסתלק עולם המחשבה למעלה מקול ודיבור. והבן. וכשפוגם בדיבור יש לו צער מאשתו, כי האשה היא סוד הדיבור, כי אשה היא כעין המראה להבין מדרגת בעלה, וכשהדיבור שלם בתורה ומצות, וכן באמונה, יש לו נחת מהדיבורים שלו, וכן אשה [ש]היא מצד הדיבור יש לו נחת רוח ממנה, מה שאין כן כשפוגם בדיבור, שכולל גם כן את הקול, יש לו צער מאשתו, ח"ו.

וכן כתוב על ענין זה בספר היכל הברכה להרה"ק מקאמרנא.

דבר בעתו מה טוב

ליקוט ענייני ספירת העומר מתוך דברי רבינו

ל"ב טו"ב לקבלת התורה

הנה הלב הוא עיקר[א], וכן מצינו (אבות פ"ב מ"ט) שרבי יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו צאו וראו איזה דרך טובה שידבק בה האדם אמר רבי אלעזר בן ערך לב טוב, אמר להם רואה אני את דבריו שבכלל דבריו דבריכם, והחיפך לב רע גם כן. וידוע שישראל קדושים הם להם לב טוב[ב], וזהו שאמרו (ירושלמי פאה פ"א ה"א) בישראל הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה ומחשבה רעה אין מצרף למעשה, ובאומות העולם הוא להיפך, מחשבה טובה אין מצרף למעשה אבל מחשבה רעה מצרף למעשה.

והטעם[ג], כי ישראל הם להם תמיד מחשבות טובות לעשות רצון הבורא ית"ש, ואם הם לפחד מהם פעם אחת איזה מחשבה רעה ח"ו, הינו אלא במקרה, ומיד הוא חוזר מן המחשבה הזאת, ובגלל כן מחשבה טובה של ישראל הקדוש ברוך הוא מצרף למעשה. אבל לא מחשבה רעה, כי מיד הוא חוזר, ולא נתקיימה מחשבתו. ובאומות העולם הוא להיפך, כי הם שורש הרע, ותמיד הם להם מחשבות רעות למרות להמקום ב"ה, ואם הם להם איזה מחשבה טובה, הינו אלא במקרה ומיד היא חוזר מן המחשבה הזאת, על כן אבל לאומות העולם אין הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, ומחשבה רעה מצרף למעשה.

גם מה שאמרו (ראש השנה ו, א) כופין אומו עד שיאמר רוצה אני, יקשה מה מהני כשאומר בפיו ולבו בל עמו, ואיתא ברמב"ם ז"ל (הל' גירושין פ"ב ה"כ) הטעם, שכל אחד ואחד מישראל רוצה בכל לבבו ונפשו לעשות רצון הבורא ית"ש, מי מעכב שאור שבעיסה מעכב, ויצר הרע מסיתו לומר בפיו שאינו רוצה, אבל בלבו רוצה לעשות רצון הבורא ית"ש, על כן כופין אומו עד שיאמר גם בפיו רוצה אני.

וגם נראה לי מה שכתב רש"י ז"ל בפרשת בהעלותך (במדבר ח, ג) ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ויקשה, מאי רבותיה הוא לאהרן מה שלא שינה. ונראה על דרך שכתוב בזוהר הקדוש (תקו"ז ס צג, ב) אני ה' לא שניתי (מלאכי ג, ו), לשה לומר מדת האמת לא נשתנה מאלי. וכתוב בזוהר (תקו"ז כו עא, ב), הני מילי לגדיקיא, אבל לרשעים שינה ושינה, כי רשעים משנים מרצון הבורא ית"ש, על כן הקדוש ברוך הוא גם כן משנה להם ממידת האמת. וזה שכתב רש"י ז"ל ויעש כן אהרן, לשה לומר שכך עשה מידות טובות, שהקב"ה לא שינה ממידת האמת, כמו שכתוב אני ה' לא שניתי, וד"ק.

הכלל העולה לנו מזה, שכל אחד ואחד מישראל צריך שיהיה לבו טהור ומחשבות טובות לעבודת הבורא ית"ש. גם ספירת העומר שאנו סופרין מ"ט יום, בגימטריא ל"ב טו"ד[ד],

---

[א] עיין מאור עינים (ואתחנן ד"ה ואהבת [הב']) וז"ל, הנה, העיקר העבודה היא בלב שלם, רחמנא לבא בעי, כי אף שעובד את השם בדבור ומחשבה. מכל מקום, אם הוא אינו בתנועת הלב דהיינו, שיהיה הלב מתעורר לדבורו וירגיש בתוכיותיו שנתעורר הלב.

[ב] ראה (חולין ז, ב) ישראל קדושין הן, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה. ופירשו בעלי התוס', ואפילו הכי איקרו קדושים, שמזמין את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת.

[ג] ראה בבני יששכר (תשרי מאמר ב אות ה) וז"ל, מה שכתב הרב הגדול בעל גור אריה (נצח ישראל פרק יא) בענין מה דקיימא לן בישראל הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה אבל לא מחשבה רעה, ובאומות העולם הוא להיפך. והנה כתיב (דברים לב, ד) אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ופירש, דהנה יש חילוק בין עצם למקרה, כי העצם יתמיד מה שאין כן המקרה הוא לפי שעה. והנה ישראל הם בעצם כי במחצב הקודש חוצבו, והנה הם בעצם מוכנים בתמידות לתורה ולמצות ואינם מוכנים בעצם אל הרע, והרע אצלם רק במקרה שאינו מתמיד, ובאומות העולם הוא להיפך, שהרע אצלם בעצם משורש הקליפות, ואם יארע להם מעשה הטוב הוא במקרה, על כן בישראל כשמחשב לעשות מצוה, כיון שהוא עצם לו אנן סהדי שהוא רוצה לגמרה במעשה רק שהיה לו מקרה המונעת אותו, וכשמחשב דברי רע אין מצרפין לו למעשה, כי הרע אצלו מקרה ולא יתמיד הדבר ואנן סהדי כי לא יחפוץ לגמרה במעשה, ובאומות העולם הוא מן ההיפוך אל ההיפוך.

[ד] עיין בני יששכר (אייר מאמר ג אות א), הנה ימי הספירה הם מ"ט ימים, מנין לב טוב, הנלמד על הטוב הכללי מן תיבת בראשית עד וירא אלקים כי טוב, הוא הטוב הכללי אל התורה אשר בה גנוז האור הטוב. על כן צונו השי"ת לספור קודם מתן תורה מט ימים מנין לב טוב, אין טוב אלא תורה כמה שנאמר (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי (אבות פ"ו מ"ג). ועל כן נקרא התורה טוב, מפני שבה נגנז האור כי טוב. ויש בתורה לב נתיבות חכמה, בראשית תירגם יונתן בחוכמתא, סוד ראשית חכמה (תהלים קיא, י) כידוע. הרי לך בתורה 'לב' היינו לב נתיבות חכמה, 'טוב' היינו אור הגנוז אור כי טוב, על כן להבנת התורה צונו השי"ת לספור מט ימים מנין לב טוב, ואחר כך הוא יום קבלת התורה. ומעתה הקורא נעים תנה לבך

שיהיה לנו לב לקבלת התורה הקדושה. ואהרן היה אוהב שלום ורודף שלום ומקרב את הבריות לתורה (אבות פ״א מי״ב), מחמת שאהב את הבריות, כשהיה מקרב את עצמו להבורא ב״ה ממילא היה מקרב גם אותן הנלוים אליו.

שמיני ד״ה ויקרב את העולה

הוד שבהוד - הודאה לד׳

ולהבין, שספירת הוד הוא שמיני מכתר, ועיקר הספירה שאסור בתספורת הוא עד ל״ג יום, כמו שאיתא בשלחן ערוך (או״ח סי׳ תצג) מי שנוהג באיסור עד ראש חודש מותר אחר ל״ג בעומר, וכל מי שנוהג וכו׳, וכל הספירה בגימטריא ל״ב טו״ב, שהוא בגימטריא מ״ט, היינו שיהיה לנו לב טוב לקבלת התורה, ובל״ג בעומר הסוד של ספירה הוד שבהוד, והוא הלולא דרבי שמעון בר יוחאי, כי איתא בזהר (עי׳ שער הגלגולים הקדמה לו עמ׳ קכג) רבי שמעון בר יוחאי הוה ליה אותו אור שהיה למשה רבינו ע״ה[ה] בלוחות אחרונות, היינו הוד שבהוד, ונתת מהודך עליו (במדבר כז, כ), אבל למשה רבינו ע״ה היה עוד אור בלוחות ראשונות, תפארת שבתפארת, והוד ותפארת הם לשון יפה ונאה, וזה שאיתא בזהר הק׳ (תקו״ז יג כט, א) משה מלגיו יעקב מלבר, רצה לומר כי יעקב היה לו גם בחינת תפארת, אבל למשה היה לו בחינת תפארת שבתפארת, היינו מלגיו. וזהו כליל תפארת בראשו נתת לו בעמדו על הר סיני (תפלת שחרית לשב״ק), רצה לומר כל התפארת. ובשבעה עשר בספירה הוא תפארת שבתפארת[ו], האור שהיה למשה במתן תורה, וזהו (שמות ב, ב) ותרא אותו כי טוב[ז], ודו״ק.

ולהבין, הוד הוא לשון שבח והודאה[ח]. היוצא לנו מזה, כי אדם צריך כל היום להיות שפל בעיניו, אבל כשבא להתפלל מותר להיות לו מעט גבהות[ט], להודות לה׳ בשמחה באמת, ולא להתפאר ח״ו. וזה הוד שבהוד, היינו הודאה באמת לשם שמים. וזהו רימז לנו בגמרא (סוטה ה, א) תלמיד חכם מותר להיות לו שמיני שבשמינית גיאות, רצה לומר בכל המצות ומדות טובות צריך להיות שפל בעיניו, אבל במדה שמיני שבשמינית, היינו הוד שבהוד, כשצריך להודות לה׳ באמת, מותר להיות מעט גבהות כנ״ל.

תזריע ד״ה וידבר ד׳ וגו׳

מן השעורים מעשר לכת״ר בליל שבועות

שבעה שבועות תספר לך וכו׳, עד מסת נדבת ידך אשר תתן (דברים טז, ט-י)[י]. יש לדקדק, א׳, מה מהחל חרמש,

---

הטוב, ותראה רמיזת לב בתורה הוא רק בחשבון לב תיבות מן בראשית עד תיבת טוב, כי בראשית התורה הקדומה רשומה חכמתך הסתומה לב נתיבות חכמה מאין תמצא והיא נעלמה, על כן נרמז הלב רק בחשבון התיבות מן בראשית חכמה לב תיבין עד תיבת טוב, ותיבת טוב היא בפירוש [נכתבה] בתורה. מזה נשמע, בהגיע עתותינו עת דודים במצות ספירתנו להכנעת לב טוב לקבלת התורה, בהשלים בספירה מספר לב, אז מתגלה הטוב אור הגנוז שנגנז בתורה.

ובזרע קודש (וילך ד״ה וילך) וז״ל, לב טוב גימטריא מ״ט, לרמז שלב טוב הוא רק כשמטהר השבע מדותיו, ויכלל את כל מדה ומדה מכל השבע מדות, ואז זוכה למ״ט פנים של תורה, וכן זוכר יצירו לחיים ראשי תיבות גימטריא לב טוב, כי זה עיקר החיים הנצחיים. וכן עוד שם (בהר ד״ה והנה בימי הספירה) פועלים במ״ט יום שיהיה רשע ׳מט׳ לפני הצדיק, ולא להפוך, ומ״ט גימטריא לב טוב, לעשות לעצמו לב טוב לקבלת התורה הקדושה.

[ה] מבואר בספה״ק (ליקוטי ש״ס להאר״י שבת ד״ה הראשון; מגלה עמוקות אופן ע) כי נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי היא ניצוץ קדוש מנשמת משה רבינו ע״ה. ודורשי רשימות (תורת משה לחת״ס בחקותי; שערי יששכר מאמר גל עיני אות יד, ואות כ) נתנו על זה רמז, כי תיבות ל״ג בעמר בגימטריא משה (אמרי קודש-באבוב, ל״ג בעומר תשס״ו).

[ו] ויש לציין מה שכתוב בסידור רבי שבתי שבעת שצריכין לכוון הספירה של אותו היום, לכוון גם בסדר הספירה מלמטה למעלה, ויוצא שתפארת שבתפארת והוד שבהוד הוא אותו היום. ובשו״ת חת״ס (יו״ד רלג) כשם שסופרים דרך ירידה ממעלה למטה ויהיה יום הראשון חסד שבחסד, לעומת זה מיין נוקבין עולים ביום הראשון מלכות שבמלכות, ועיי״ש.

[ז] כלומר טו״ב בגימ׳ שבעה עשר, והוא הספירה תפארת שבתפארת.

[ח] עיין במאור עינים (לך ד״ה ואת הנפש) וז״ל, כנודע כי יש שבע מדות, שהם אהבה ויראה והתפארות ונצחון והודיה, שהוא הו״ד י״ה, להודות שמו הגדול.

[ט] עיין תפארת שלמה (ואתחנן) וז״ל, וגם זאת צריך למודעי כל איש הרוצה לגשת אל התורה והעבודה זה תפלה להיות לו התחזקות לבל ישמע לדבר היצר המסיתו ומקרר חמימות תשוקתו להראות לו אז גודל שפלותו מי אתה הרוצה לגשת אל עבודת הקודש ואתה מלא פשע ועון. ובכל היום הוא הולך ברום לבב ובגיאות כי מי כמוהו. אך האדם צריך להשליך אז בשעת העבודה כל השפלות והעצבות כמ״ש אין מעבירין על המצות. ר״ל אין להזכיר העבירות בשעת קיום המצות ויעשה המצוה בחשק נמרץ ועת לכל חפץ לתקן בפעם אחרת הפגמים שלו ולא עתה בשעת העבודה. וזה ג״כ הפי׳ עשה דוחה לא תעשה. וזה ענין פסוקי דזמרה קודם התפלה להכרית כל הקוצים כי הקליפות והס״א מלא כל העולם. ובהשירות ותשבחות הוא כורת אותם למען יוכל לגשת אל הרנה ואל התפלה. וזה גם כן הרמוז בסמיכת הפרשיות לא תיראו׳ מפני הס״א הרוצה לגשת לבלבל אותו להיות מורא על ראשו לגשת. כי ה׳ נלחם לכם ואתחנן וגו׳.

[י] זה לשון הפסוקים: שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש

וכי זה סימן מובהק, הלא טוב מה שאמרה התורה בפירוש (ויקרא כג, טו) וספרתם ממחרת וכו׳. ז׳, מה בקמה. ג׳, לשון מסת, ומס על עולת רחיה ושלמי תגיגה, מה זה ענין לשבועות דוקא יותר משאר יום טוב. ומשר שמעתי מפה רבינו זצל״ה מלובלין[א] משר לשון מסת שהילר הרע מפתה, כענין מסית[ב], קשה גם כן מה ענין לשבועות דווקא...

וזה כוונת ספירת העומר, כמאמר רבינו מלובלין, משר אני נותן וקנרתם את קנירה, והאר״י פירש, ושער רמשה כעמר נקי (דניאל ז, ט), לזה העומר מן השעורים, מעשה בהמה ומותרות בהמ שעיר, עד ליל שבועות נעשה מן שעורים כמר. וזה ניחי שפוט וכו׳ לגור בשדי מואב (רות א, א), בגימטריא מ״ט. וזה שבעה שבועות וכו׳ ל׳ך מ׳החל ח׳רמש ב׳קמה, רמשי מיבות ב׳ לח״ם, ת׳חל ל׳ספור ש׳בעה רמשי מיבות ת׳יקון ל׳יל ש׳בועות, כי הנה [הוא זורח] את גורן השעוריס (רות ג, ב), וזה כי המלך מסת לו למס (חסר כאן), נדבת ידך משר (חסר כאן). בהר ד״ה וידבר ד׳ [הג׳]

צדיק הוא עומד להשפיע

א׳תא (ראש השנה כא, ב) שממשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד. וקשה, הוה ליה למימר שמ״ט שערי בינה נמסרו למשה, מה זה שנאמר ממשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד. לכן נרמה לי שבאמת למשה עצמו נמסרו חמשים שערי בינה[ג], שהוא בעצמו היה מציג חמשים שערי בינה, אבל ישראל לא היו יכולין לקבל ממנו, לכך כשהיה צריך להשפיע לישראל היה למשה מ״ט שערי בינה, כדי שיוכל להשפיע לישראל והס יכולים לקבל ממנו, על דרך שיש להבין הטעם למה פסח נקרא שבת, כמו שכתוב (ויקרא כג, טו) ממחרת השבת, ולהבין מיך הוא בחפצי ששבת ימי המעשה יכולין לקבל השפעה מן השבת כלמיעלה (זהר יתרו פח, א) ששבת ימי המעשה יונקים משבת.

וזהו לשיטת (זהר אמור צה, א) ששבת מיקרי קודש ולא מקרא קודש, ויום טוב מיקרי מקרא קודש, וקשה הלא נאמר בפרשת אמור (ויקרא כג, ג) שבת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש, הרי גם שבת נקרא מקרא קודש. והשתא ניחא מה ששבת מיקרי מקרא קודש בפרשת אמור, כי שם נאמר שבת לפני המועדות, ובשביל כן מיקרי שבת מקרא קודש, כדי שתוכל שבת להשפיע למועדות[ד]. ופשט מיקרי שבת, כמו שכתוב ממחרת השבת, כי פשט היא יום טוב הראשון הנאמר מיד אחר שבת בפרשת אמור, ופשט הוא יום טוב ראשון המקבל משבת, לכך נקרא פשט שבת. כך היה משה בעצמו היה מציג חמשים שערי בינה, אלא כשהיה צריך להשפיע לישראל לא היה לו אלא מ״ט שערי בינה, כדי שיוכלו ישראל לקבל ממנו.

ומילא מתורץ מה שיש להקשות למה אנו אומרים בשבת זמן מתן תורתינו, הלא התורה נתנה בשביעי בסיון, אלא שמשה הוסיף יום אחד מדעתו (שבת פז, א), פירוש שהיה מציג חמשים שערי בינה, ולפי דעתו נתנה תורה בחמשים ואחד, מה שאין כן אנו לא היינו מציגים אלא מ״ט שערי בינה, ונתנה לנו תורה בחמשים, לכך אנו אומרים בשבת בסיון זמן מתן תורתינו. ולהבין, משה בפני עצמו שהיה מציג חמשים שערי בינה, היה בחינת עומד, כי לא היה בחפצי להציג עוד מדרגה גדולה יותר, וכשהיה בבחינת עומד במדרגה גדולה לא יכול להשפיע לישראל כנ״ל, וכשהיה משפיע לישראל לא היה מציג אלא מ״ט שערי בינה, ואז היה בחינת הולך, כלמיעלה שהנדיק נקרא הולך.

וילך ד״ה וילך

צונו לספור ספירת העומר, כדי לטהרינו מקלפותינו ומטמאותינו, וכדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהומתם

בקמה תחל לספור שבעה שבועות. ועשית חג שבועות לד׳ אלוקיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברך ד״א.

[א] וכזה הוא בנועם מגדים (ראה, דרוש לשבועות) זהו מאמר ועשית חג השבועות לד״א, וכל ענין החג הוא משום, מסת הסתת היצר שיש במצוה, לזה יגדל שכרינו מבלא קבלה שהיה, רק נדבת ידך אשר תעשה ולא בחובה, ועיי״ש עוד.

[ב] ראה דברי רבינו (לשבה״ג) הנה יש אחד שחוטא ע״י יצר הרע, ויש אחד שחוטא ע״י מסית, שאדם מסיתו. ואיתא (סנהדרין כט, א) אין טוענין למסית, ויש לומר טעם, כי זה ענין גדול, שהלא בלאו הכי יש לאדם יצר הרע, וזה איש מסית גם כן, והשכל נוטה שיש קצת קולא להחוטא מחמת מסית, מחמת שיש לו יצר הרע ומסית.

[ג] ובבת עין (בא ד״ה ויאמר ד׳) ז״ל, בחינת מי הוא בחינת ענוה, כמו שאמר משה מי אנכי כי אלך אל פרעה, גם מי מרמז לבחינת נ׳ שערי בינה שהיה למשה בשלימות, רק למשה היה נדמה בעיניו שלא השיג עדיין בשלימות וחסר לו אחד. ושם (תצוה ד״ה ואתה תצוה [הב׳]) אמרו חז״ל חמישים שערי בינה נבראו וכולם נתנו למשה חסר אחד, ולכאורה קשה לישנא ׳וכולם׳, אם חסר אחד אינו כולם, והיה ראוי לומר ולא נתנו למשה כי אם מ״ט.

[ד] ראה דברי רבינו (עהש״ס מסכת שבת) וז״ל, רק בפרשת אמור שכלל כל המועדים בהדי שבת והוא משפיע לכל הימים, וע״י זה הוא ג״כ מקבל תענוג.

רבני העיר

רשימה ותולדות רבנים שביהנו בעיר זאקליקוב

הג״ר ר׳ בירך (זכרי׳ ברכי׳).

מתולדותיו הידועים לנו: נפ׳ ד׳ תמוז תקס״ח.

הג״ר ר׳ ישראל.

נולד לאביו הרה״ג ר׳ זכריה ברכיה רב העיר זאקליקוב, ומילא את מקום אביו.

נפ׳ כ״ה מנחם אב תקע״ז, מצבה קיים תלי״ת.

הרה״ק ר׳ ליבוש מזאקליקוב מח״ס ליקוטי מהרי״ל.

ראה תולדותיו במדור המיוחד לזה.

הג״ר משה חיים אבד״ק זאקליקעוו וראדזין.

חתם את שמו ברשימות הממשלה בשנת תקפ״ו.

הג״ר ר׳ משולם זלמן.

חתן ר׳ ברוך משעברשין נפ׳ כג ניסן תרכ״ח.

הג״ר יוסף צבי לעווינשטיין אבד״ק סערעצק.

נולד בלובלין בשנת ת״ר לאביו הג״ר אברהם אביגדור - ר׳ אביש. נתחנך על התלמוד והפוסקים מנעוריו ויצטיין מאד בכח זכרונו הנעלה, וכבר בעודנו נער צעיר לימים החליף מכתבים עם גדולי הרבנים והחכמים בארצינו ובחו״ל. בהיותו בן י״ז שנה נשא את בת ר׳ איטשי ניסלש מפראג, מחסידי ר׳ יצחק מווארקי. נסמך מהג״ר יהושע העשיל אשכנזי. ונתמנה בשנת תרי״ח כמו״ץ בחארזיל, אח״כ בשנת תרכ״ח לערך לרבנות זאקליקוב, וישב שמה עד שנת תרל״ד, ואז לקח אחר כבוד להיות רב בעיר סעראצק. נפ׳ כו ניסן תרפ״ד

נדפס ממנו א. ברכת אברהם על סדר מועד. ב. קנה אברהם על ספר בראשית. וכתב מאמרים שונים במכ״ע הנוגעים לתולדות גדולי ישראל וחכמיהם.

הג״ר שמחה רוזשטיין.

היה דר בעיר זאקליקוב, בעת זקנתו בא הג״ר יעקב הכהן ווייזענפעלד, וראה שהרב שמחה אינו בקו הבריאות, ואין לו בן שיוכל לירוש את כסא הרבנות, ואז קיבל את ר״י את הרבנות, עוד בחיי הרב שמחה[א].

הג״ר יעקב הכהן וויזענפעלד מאפטא.

הגאון רבי יעקב הכהן וויזענפעלד זצ״ל, נולד בעיר אפטא שם התגורר במשך שנותיו, ותורה וגדולה נתאחדו על שולחנו, את רוב עתותיו הקדיש לתורה ולחסידות, ורק במעט זמנו הפנוי פנה לעסוק בצרכי מסחרו, כשאת עיקר הנהלת המסחר הפקיד בידי פועליו, וסמך את ידו עליהם. באותם ימים רכש לעצמו אלפי ספרים בכל מקצועות התורה, והיה עוסק בהם לילות כימים, ומעטר רובם בהגהות וחידושים רבי ערך בשולי הגליון, אך במשך השנים נוכח לראות בהיותו עושה תורתו קבע ומסחרו ארעי מעלו פועליו בתפקידם, וגנבו בתדירות מכספו. ובעקבות כך החל מסחרו לרדת מטה מטה, בצדקותו ובתום לבבו כלל לא עלה בדעתו לתבוע את פועליו לדין על גניבותיהם. וקבע בדעתו מיד לעזוב מסחרו, וששוב לא יעסוק במסחר. משנודע בעולם כי ר׳ יעקב פסק מלהיות סוחר, החלו לבוא אליו הצעות מעיירות שונות לבוא לכהן פאר בעירם, אבל מיאן מתחילה להשתמש בכתר הרבנות, עד שבעצת רבו קיבל עליו את הרבנות בק״ק זאקליקוב, כשהוא בן חמישים שנה, ובכה ביום שעלה הרבנות באותה תקופה יצא שמו הטוב למרחוק בתור גאון וחכם חרשים ומדת צדקו ותום רוחו הפליאו את כל יודעיו, ע״פ נוסח מצבתו במשך עשרים וחמשה שנה זכה לנהל את קהל עדתו ברמה, עד לפטירתו בי״ג ניסן תרפ״ו לפ״ק, ומנוחתו כבוד בזאקליקוב.

ב״ה
ברוך בל״ק אדמו״ר שליט״א
מזמיגרוד
מול״ח הגאון המובהק
הרב אבד״ק טשעפין שליט״א

אודיע בזה לידידי אשר בהבחירה הכללית בעיר זאקליקוב למשרת רב[עכחרתי בעזהשי״ת ברוב מנין ובנין לרב אב״ד דשם ידידכם
ברוך הלברשטאם
אבד״ק זאקליקוב והגלי״ל יצ״ו.
זמיגרוד בן חי׳ צ״ד.

הרה״צ ר׳ אברהם אביש הלבערשטאם[ב].
בן הרה״צ ר׳ סיני אבד״ק זמיגראד.
הרה״צ ר׳ ברוך הלברשטאם הי״ד.

בן הרה״צ ר׳ סיני אבד״ק זמיגראד. נשא באדר תרצ״ד את מרת לאה בתו של רבי דוב בעריש ווידענפעלד אבד״ק טשעבין. נודע כלמדן מופלג, וחדו״ת ממנו נדפסו בירחון בית ועד לחכמים, ר״ח אלול תרפ״ד, סי׳ תתלז, ובמאסף תלפיות (פיהרער) דף כא. בעודו חתן נבחר בתרצ״ד כאבד״ק זאקליקוב, וחמיו נסע עמו להכתרו והתחלת רבונותו בחודש ניסן תרצ״ה, עד שנות הזעם תש״ג. הוא כותב על כך בהסכמתו מיום ד׳ תזריע תרצ״ה על שו״ת פרי מגדים: אתמול השבתי לביתי לשלום מנסיעתי כזה שבועיים שהייתי בזאקליקוב לרגל קבלת הרבנות של כבוד חתני שיחי׳. נשתמר בידינו כרטיס שהדפיס הרב צעיר כדי לבשר למיודעיו על הבחירה.

[א] הייתי שם עמ׳ 107.

[ב] הרב מקראסנא עמ׳ קלד.

נאצאי רבינו

ע"פ רשימות הממשלה

א) הגאון הקדוש איש אלקים בוצינא קדישא הצדיק רבי משה שמואל שמעלקא מזאוויחוואסט. מנו"כ בבית העלמין הישן בלובלין. על מצבתו חרות:

נפטר בשבת קודש / ט סיון תקס"ח לפ"ק / פ"נ / וימת משה שמואל / עבד ד' האברך ה"ה נפטר / בקוצר ימיו הרבני המופרסם / הירא ד' מרבים השנון החסיד / מוה' משה שמואל שמעלקי / זללה"ה בהרב המאה"ג / החסיד המפורסם מ' יהודא/ ליב **אב"ד** דק"ק **זאוויחוואסט** / תנצב"ה.

מתולדותיו הידועים באריכות גדולה, ובעתיד נאריך עליו בעז"ה.

א. [כנראה] בתו מלכה פייגא אשת הרב יהודא ליבוש אינגבער[ג].

ר' משה שמואל שמעלקי בר' יהודה ליב

אברך מופלג בתורה, ירא ושחד, מה ברבי יפיו, ועל מצבתו תיזהה לאמור: נפטר בש"ק פ' סיון תקס"ח לפ"ס פ"נ
וימת משה שמואל
עבד ד' האברך ה"ה נפטר
בקוצר ימיו הרבני המופ'
הירא ד' מרבים השנין החסיד,
מוה' משה שמואל שמעלקי,
זללה"ה בהרב המאה"ג
החסיד המפורסם מ' יהודא
ליב אב"ד דק"ק זאוויחוואסט
תיצבה

לקורות היהודים בלובלין (ניסנבוים) עמ' 115

ב) הרבנית מרת נעשי אשת הרה"צ רבי אליעזר אייזענשטאדט מזאוויחוואסט בהה"צ רבי מאיר משידלאווצא נו"נ להרה"ק בעל פנים מאירות.

רבי אליעזר נולד בשנת תקל"ד נפ' בשנת תר"ד בהיותו בן 70 שנה. זו' מרת נעשי בת רבינו נולדה בשנת תקמ"א נפ' תר"ו בהיותה 65 שנה.

א. רבי אלימלך אייזענשטאדט[ד].
ב. רבי משה שמואל שמעלקא אייזענשטאדט[ה].
ג. מרת שרה לאה אשת הרה"ג ר' משה אליעזר ווייזנטרויב אבד"ק גרעניץ[ו].
ד. מרת חי' מאטיא.

ג) הרבנית מרת רחל אשת הרה"צ רבי משולם זושא הלוי הורוויץ מלובלין[ז] בן הרה"ק רבי ישראל בן הרה"ק רבי יעקב יצחק הרבי מלובלין זי"ע.

א. הרה"צ ר' יעקב יצחק הלוי הורוויץ מוולאדווא[ח].
ב. הרה"צ ר' דוד הלוי הורוויץ אבד"ק למאז[ט].
ג. הילד יהודא ליב (נולד בלובלין תקפ"ח ונפ' תקפ"ט)
ד. מטליא (נולדה בלובלין תק"צ ונפטרה תקצ"א)

ד) [י]הרבנית מרת ... אשת הרה"צ רבי ... ווינבערג [אבי הרה"צ רבי מרדכי ווינבערג מאפטא[יא]].

[ג] נזכרו גם בסוף הספר ליקוטי מהרי"ל עם רשימת בניהם א. רבי יוסף אינגבער. ב. רבי אביגדור אינגבער. ג. קיילא זילבערבערג [ממשפחתם: רבי יודל ורבי אברהם].

[ד] נולד בתקנ"ח/ס"ד נפ' תרי"ב. נישא בזוו"ר למרת לאה ב"ר הירש. צאצאיו א. הילד לייב (נו' תקפ"ז נפ' תקצ"א). ב. מרת פייגא דבורה (נו' תקצ"ג) אשת ר' אלטער ניסנבוים (נישא בשנת תרי"א). ג. מרת אסתר נו' תקצ"ד אשת ר' גדלי' גאדל חיימאווטש (נישא בשנת תרט"ז). בזוו"ש שפרינצא גיטא ב"ר נתן/בער ופייגא נפ' תר"ד. צאצאיו א. הרה"ג ר' יהודא ליב נתן אייזענשטאט (נו' ת"ר, מו"ל הספר ליקוטי מהרי"ל) בעמח"ס מגדנות מהריל"ן. ב. הילד מאיר (כנראה נסתלק בצעירותו). זיווש"ל בשנת תר"ד נשא מרת פערל/פעסיל ליכטיג בת וואלף ווינפלאס מווארשא וזו' צפורה.

[ה] נולד בתקפ"ב. אשתו קיילא בת ר' זעליג [ומינדל גולדבערג] נולדה תקפא-תקפ"ה נפטרה תרי"ח. צאצאיו. א. מאיר יחיאל (תרי"ז). ב. ליבוש אליעזר. ג. נעשי.

[ו] חתנו ר' אליהו צבי זייבערסקי בן בתו הוא הגאון רבי אברהם יוסף ראזענבלום זצ"ל ראש ישיבת שערי יושר.

[ז] בספר נפלאות הרבי כתוב שבזוו"ר היה חתן הרה"ק רבי זאב וואלף מז'באריז' בהרה"ק הר"ר מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע, וזה אינו יכול להיות ע"פ חשבון השנים.

[ח] נולד תקע"ח בזאווחוואסט. בניו, א. רבי מרדכי הלוי הורוויץ-שטרנפלד אב"ד זאמושטש (בנו ר' יוסף הלוי הורוויץ-שטערנפעלד אב"ד זאמושטש עד מלחה"ע א', אחרי המלחמה ברוסיא רב במילטשנע ליד קיוב ואח"כ במעזריטשקא עד מלחה"ע ב', אחרי השואה בויליאמסבורג). ב. רבי יהודא ליב הלוי הורוויץ אבד"ק וולאדאווי. (בנו ר' יוסף שלמה שבתי הורוויץ).

[ט] נולד תק"פ בזאקליקוב הוציא לאור עולם את הספר זכרון זאת לזקנו הרה"ק הרבי מלובלין. חתנו הג"ר מרדכי צבי הכהן אבד"ק סטוצק.

[י] ע"פ השערת הגה"צ ר' אהרן שפירא שליט"א אבד"ק פרדס כץ, עיין ימי זכרון ערכו.

[יא] נולד בשנת תקס"ד והיה כלי קודש בעיר אפטא, נפטר בי"ג אייר תרי"ז, וסיים את הש"ס מ' פעמים. חתן הרה"צ רבי שמואל ענגלסבערג מריישא חתן הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע. בניו א. הגה"צ ר' יעקב יצחק ווינבערג אב"ד לאטאוויטש. ב. והרבנית דבורה אשת הרה"ק ר' אורי לאנדמאן מפאדאלוי בעל אור יצהר.

זה יצא ראשונה

הרה"ק רבי אורי לאנדמאן זצוק"ל אבד"ק פאדלאוי מח"ס אור יצהר

מדור זה מטרתו להרחיב תולדות צאצאי רבינו
נפנה בזה בפניה של חיבה להרחיב את אוצרנו
ובעז"ה בגליונות הבאים נכתוב על שאר הצאצאים

הרה"ק רבי אורי לאנדמאן אדמו"ר ואבד"ק פאדאלוי. נולד כ"ד באייר תקצ"ח. לאביו הרה"ק רבי צבי הירש אבד"ק סטרעליסק ואח"כ שימש כאבד"ק קיטוב[ב], ונקרא ע"ש זקנו השרף מסטרעליסק. ומעניין לציין ששמו ושם אמו כשל השרף: אורי בן רבקה. בהגיעו לפרקו נשא את מרת דבורה בת הרה"צ רבי מרדכי ווינבערג מאפטא[ג], חתן הרה"צ רבי שמואל ענגלסבערג מריישא, חתן הרה"ק הרבי מלובלין. בהסכמתו לספר "בית ועד לחכמים" להרה"ג רבי שמואל שווערמער ז"ל כותב עליו: נכד זוגתי הרבנית תחי', משמע שנשא זוג שני, ולעת עתה לא עלה בידינו פרטים עליה. נמנה על תלמידי מרן המהר"ש מבעלז ובכתביו מביא דברי תורה ששמע מפה קדשו. כן הסתופף בצל הרה"ק רבי יצחק מנישכיז.

כבר בימי נעוריו שימש ברבנות פראביזנא (גאליציא), ומשם נלקח אחר כבוד לאוקראיינא לשמש ברבנות ווישנאוויץ ולעספיץ. כשהתחילו פאגראמן ברח למולדובא - רומניא. בהגיעו לעיר הבירה יאסי, יצאו כל אנשי העיר לקראתו לקבל פניו, ובראשם ראש הקהל הנגיד ר' מיכל"ע דניאל (בעל בנק דניאל), ומסר לו כמה חדרים בארמונו. כשהגיע זמן תפילת מנחה ורבינו פנה לכותל מזרחי כדי להתפלל, הבחין מבעד לחלון כמה כנסיות (בתי תיפלה), פנה לכיוון אחר ואותו הדבר, וכן מארבע פינות הבית. אז פנה לר' מיכל ואמר לו בבקשה תן לי עיירה קטנה, מסתפק אני בכנסיה אחת... אז בנה לו חצר בעיירה פאדאל-אילויאי (פאדאלוי) הסמוכה.

טבעו של רבינו יצא לפניו, וכך תואר בספר "זכרון טוב" (נישכיז עמוד מח) "רב מובהק, גדול בתורה וע"ד הפרד"ס וחיבר חיבורים עד להפליא". ואכן השאיר אחריו חיבורים נפלאים. העובר בין בתרי כתביו נוכח לראות את דרכו המיוחדת, שבה הוא חורז ומשלב דברים בדרך נפלאה, וכציצים ופרחים הוא מקשר אותם בגימטריאות ופרפראות לחכמה. כמו כן מפליא לרמז ענינים שונים בפתיחת בראשית, וכלשונו "ליכא מידי דלא רמיזי בבראשית". וזאת בנוסף לחיבור שלם שחיבר על צירופי בראשית (כדלהלן). על פי עדות נכדו רבי דוד לאנדמאן זצ"ל אדמו"ר מבאקערשט נתני"ה נהג לכתוב חידושיו בקנה של אוז, בדיו שיצר במו ידיו מעשן התנור שאסף מן הארובה.

בחייו נדפס ממנו: "דמעות שלישי" הספד על רבי אברהם יעקב מסאדיגורא, ה"לב שמח" מאלעסק, וה"צמח צדיק" מוויזניץ. "דמעות שלישי" חלק שני הספד על ה"מנחת חינוך", ה"שואל ומשיב" וה"צרור החיים" עדיין בכתובים.

מצד קרבת משפחה החזיק את עצמו קרוב למרן בעל "צמח צדיק" זי"ע, ולאחר הסתלקותו של מרן זי"ע הספידו בספרו "דמעות שלישי", וכה מקונן עליו בפתיחת הספר: "אלה אזכרה ואשפכה (בגימ' תרמ"ה) עלי נפשי, ורחפו עצמותי, וארכובותי דא לדא נקשן, אש תמיד תוקד בקרבי מעלה עשן, האיך בעונינו היתה עקירה ואנח"ה, נעקרו הרים הרמים הרי בשן, יציאת צדיקים עושה רושם החדש והישן... ואחרון הכביד לא טובה השמועה אשר שמעתי, ותרגז בטני, שגם בשנה הזאת רוע התרועעה הארץ ויפרוץ פרץ על פני פרץ, והריעו לנו בתחלתה, שבשבת בראשית ער"ח מרחשון המר לנו, ונלקח ונשבה מאתנו ש"ב אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו, הצדיק הקדוש, בוצינא קדישא, מחצב הקודש מאראלים ותרשישים, מרנא ורבנא מנחם מענדיל זצוקללה"ה אבד"ק וויזניצא במדינת באקאווינא, ואתנח סימנא שנת "צדיק אמת" לפרט. תצילנה כל אזני השומע ותדמוע תדמע כל עין, הלוך ילך ובכה ויהי כמתעתע, אותנו עזבו לאנחות והמה סעו למנוחות, ויהי בנסוע אוי לנו ואוי לנפשנו, שכך עלתה בימינו... ומה גם הוא עצמי ובשרי הודי ופארי...

כן נשאר ממנו חיבורים שלמים בכת"י, בלולים בחידושי תורה נפלאים בפרד"ס החכמה, וכן הערות על גליוני ספרים רבים, המתגלגלים בעולם הרחב, חלקם נתאספו לפונדק אחד ע"י הגה"צ רבי אהרן שפירא אבד"ק פרדס כץ, ביניהם: "שלמא רבא" חיבור גדול על צירופי בראשית. "שמן רענן" דרושים על התורה. "אורים ותומים" הגהות והשגות על חומש תורה תמימה שרשמם

[ב] בן הג"ר אברהם מבילקאמין, בנו של רבי יצחק לאנדמאן אבד"ק וויזניץ, מגדולי תלמידי הצמח ה' לצבי ורעו של האהבת שלום. אמו היתה בתו של הרבנית בלומא הנ"ל, מזיוגה הראשון: רבי צבי הירש (גרין), שנסתלק בדמי ימיו ועל שמו נקרא נכדו רבי צבי הירש דנן. נישא להרבנית רבקה נכדת הרה"ק רבי אורי השרף מסטרעליסק. עוד בחיי זקנו השרף נתקבל רבי צבי הירש לאבד"ק סטרעליסק ואח"כ שימש כאדמו"ר ואבד"ק קיטוב. נסתלק בווינא בכ"ז בחשון תרכ"ח. הניח אחריו חיבורים בכת"י (ראה צפונות א עמוד צב). זוגתו הרבנית רבקה נפטרה בכ"ב בטבת תרמ"ח בקרילוב. נתקיימה בהם ברכת השרף וזכו להקים חמשה בנים גדולי עולם ובת יחידה.

[ג] לע"ע לא נודע שמות אבותיו, ואולי היה בן בנו של הרה"ק רבי יהודא ליב מזאקליקוב או בן בתו של רבינו. נולד בשנת תקס"ד והיה כלי קודש בעיר אפטא, נפטר בי"ג אייר תרי"ז, וסיים את הש"ס מ' פעמים.

בשולי גליונות החומש, על כל קוץ תלי תלים. פנקס כתב יד (ווישנאוויץ), עב כרס. "חלת דבש" על ה"דבש לפי" לחיד"א. הגהות וחידושים לספר "ערכי הכינויים" לבעל "סדר הדורות". הגהות על גליוני ספר "החפץ חיים" להגר"ח פלאג'י. הגהות וחידושים על גליוני ספר "חפץ חיים" (מאמרי הש"ס ע"פ א-ב) ועוד. מתוכם י"ל ספרי "אור יצהר", לע"ע ד' כרכים: על מגילת אסתר ושאר מגילות, על הגש"פ, על ימים נוראים ועל מסכת ברכות. כמו כן ראו אור כמה וכמה מאמרים בהלכה ובאגדה בקבצים שונים. רובם המכריע עדיין טמון בגנזים ומצפים לגאולה.

תפלותיו היו, כנוסח סטרעליסק, בקול רעש גדול אדיר וחזק, כשאגת אריה. וסיפרה נכדתו (פעסיא לאה בתו הבכורה של בנו רבי מאטיל אבד"ק אדז'אד) כי בנעוריה זכתה כמה פעמים לשמוע בשכבה כבר על מטתה איך שרבינו קורא קריאת-שמע ונפל עליה פחד ורעדה שאין לשער.

הרה"ק מריבניץ זצ"ל נמנה על תלמידיו ובהסכמתו לספרו של רבינו "שמן רענן" (כת"י) נאמר: שהיה אחד מגדולי הדור. בשהותו בלוס אנדז'לס נכנס אליו אחד בבקשת ברכה נחוצה, קרא האדמו"ר לילד בשם אורי שנכח במקום, ואמרו: הרי הנך נקרא כשם מורי, בא ונברך יחד את האיש, בכדי שזכותו של מורי הצדיק רבי אורי לאנדמאן זצ"ל יגן עליו (מפי בעל המעשה).

וסיפר הצדיק המקובל רבי משה יהושע לאנדמאן זצ"ל נכד אחיו, שפעם בהילולתו של הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זי"ע התכבד רבינו לדרוש בשולחנו הטהור של בנו הרה"ק רבי יצחק מנישכיז זי"ע. בדבריו תיאר את בעל ההילולא ששני לחייו היו כלחם הפנים וכו', נענה הבן: אבא שכזה ובן שכזה?! השיב רבינו (בהאי לישנא, אך בנעימה אחרת): אבא כזה, ובן כזה! (מפי תלמידו רבי יהודה לייב דרמר זצ"ל).

כשמלאו לו שמונים שנה נתבקש לגנזי מרומים, ונשמתו הטהורה עלתה השמימה ביום צום גדלי"ה ג' בתשרי תרע"ז. השאיר אחריו בנין וחתנין רבנן. זיע"א.

☜ ולאחרונה נמצא מצבת קבורתה של אשת רבינו, ושם נתגלה פרט שלא היה ידוע מלפניו. וזה הפרט שנודע לנו מזה: שהיא נכדת הרה"ק ר' יהודא ליב מזאקליקוב זי"ע מח"ס ליקוטי מהרי"ל, תלמיד הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק והרה"ק הרבי מלובלין.

וזה לשון המצבה: נפטרה ב' מרחשון תרנ"ז / פ"נ / האשה הרבנית הצדקת / המפורסמת בת קדושים / מ' **דבורה** בת הרב הצדיק / ר' מאטיל מאפטא אשת הרב / הגאון בנש"ק ר' אורי שליט"א / *אב"ד פה <u>נכדת הה"ק מזקלקיב</u>* / ולהה"ק רשכבה"ג רבינו יעקב / יצחק מלובלין זי"ע בעהמ"ח / ספר **דברי אמת** לפרט / ת' נ' צ' ב' ה'.

עדיין לא נודע בדיוק איך היא נכדתו, וכנראה היה לו לר' ליבוש מזאקליקוב, בת שהיתה אמו של אביה הרה"צ ר' מרדכי ווינבערג.

צאצאיו:

א] רבי יעקב יצחק [ע"ש זקנו הרה"ק הרבי מלובלין], לאנדמאן אב"ד יאבלאנאוו ואח"כ אב"ד סיוועז. בשנת בתרע"א עבר ליאסי. זוגתו בת רבי נפתלי הארוויץ, בן בנו של רבי יעקב יוקיל הארוויץ, אחי רבי נפתלי צבי מראפשיץ.

ב] רבי מרדכי מאטיל [ע"ש זקנו הרה"צ ר' מרדכי ווינבערג מאפטא], לאנדמאן אב"ד אדזאד. נפטר בבוקארעשט כ"ט ניסן תשי"ט. זוגתו חיה דינה בת רבי יחיאל מיכל האגער מסטראזניץ בן רבי דוד מזאבלטוב וחתן רבי אלעזר רוקח מבעלזא.

ג] רבי יהודה אריה לייבוש [ע"ש זקנו הרה"ק ר' ליבוש מזאקליקוב], לאנדמאן אב"ד בערעשט-בראילא. סוף ימיו בארץ הקודש. נפטר עש"ק כ"ד באלול תש"ז. נשא את שיינדל שפרינצא בת בנו של רבי יהודה לייבוש לנדא אבד"ק סאדיגורא בעל "יד יהודה" על יורה דעה.

ד] שרה צירל [ע"ש זקנתה בת הרה"ק הרבי מלובלין, אשת הרה"צ ר' שמואל ענגלסבערג מריישא]. נפטרה בבוקארעסט. אשת דודה רבי פנחס לנדמאן מאוקנא.

ה] בלומא [ע"ש זקנתה אם אביו].

ו] אסתר אשת רבי יחיאל מיכל לנדמאן מלוצק מח"ס עזר השם, בזיווגו השני, בן דודה רבי אברהם משפיטיווקא.

ז] פיגא [שם זה מצאנו הרבה פעמים במשפחת הרה"ק מזאקליקוב] אשת רבי יוסף שפירא.

די גאלדענע קייט זאל זיך ווייטער ציען מעתה ועד עולם

לילך אצל הצדיק לידע דרך השם

איתא מס מין מני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני (אבות א, יד). ולהבין, כשאדם רוצה לעבוד הבורא ב"ה, צריך לילך לצדיק והוא יורה לו את הדרך אשר ילך בו, איך שילמוד לשמה ויתפלל ויעשה כל המעשים בדחילו ורחימו, אבל כשאינו הולך להצדיק[א], אז אינו יודע מאומה, אעפ"י שלומד תמיד ומתפלל ועושה כל המצות, אבל אינו יודע לעשותם בהתבה ובירלה, ולא פרחת לעילא כנודע (תקו"ז י כה, ב). אמנם אעפ"י כשאדם בצדיק, מחויב הוא בעצמו ללמוד בהתמדה ולהתפלל בכוונה גדולה ולעשות כל המצות איש בחפצי לעשות, והצדיק יורה דרכו איך להתנהג ואיעשה לשמה בהתבה ובירלה, ולא יסמוך על זה לגד כשאדם בהצדיק ולא יעשה כלום לעצמו, זה אינו.

וזהו מס מין מני לי מי לי, פירוש, כשאין אני בעצמי עושה מעשים טובים ולעבוד את הבורא ית"ש, מי לי, פירוש, מי יעשה מעשים טובים בשבילי. וכיון שכן, תאמר לא אלך אל הצדיק אלא אהיה בביתי וילמוד תורה ואעשה מעשים טובים בעצמי, לכך אמר וכשאני לעצמי מה אני, פירוש, כשתעשה בפני עצמך ולא תדבק עצמך בצדיקים, מה אני, פירוש, אתה בבחינת מה, שאין אתה יודע מה לעשות ואיך לעשות המעשים טובים. ולהבין, שכל אחד יש לו עבודות ודרך אשר הולך בה, איש לפי שכלו ולפי ערכו, דהיינו שלומד תורה ועושה מעשים טובים, אבל כל זמן שאינו מדבק עצמו בצדיקים אינו יודע מאומה, ואינו מכיר את הדרך אשר הולך בו איך שיתנהג עצמו בדרכי ה' שיעשה כל המעשים בהתבה ובירלה בצדיקות וכדביקות רב.

וזהו והודעת להם את הדרך ילכו בה (שמות יח, כא), פירוש בדרך שהם תלמוד (מכילתא יתרו פ"ב), ותודיע להם איך שילכו בדרכם לה' בתמת. והמעשה אשר יעשון, פירוש, אז ידעו איך להתנהג ולעשות כל המעשים לשם שמים בהתבה ובירלה, אמן.

יתרו ד"ה והודעת

אופן הסתכלות בהצדיק

באן נמצא דבר נפלא לבעלי שכל, להשכיל לבושם בטוב טעם ודעת, העיקר הדבר שצריך ללמד לעצמו לעת בואו לשכינת הצדיק העובד את ה' בתמת בגודל פחדו וירחתו, העיקר הלימוד מהצדיק להביט לפנימיות עבודתו בקודש ולגודל ענותנותו, לא כאותן האנשים מחוסרי ההבנה אשר לא ידעו כלום, ועושים הטפל להעיקר ופופים בהכנת הצדיק להמלוה איך שהצדיק מתרעם ומתפחד לפני עשותו המלוה, ומחמת זה נדמה להם כי נשבר לבבם בקרבם, והמה מתענעים גם כן, ונמשל כבהמות נדמו, כי עבודתם הבל, ולריק יגיעו[ב]. ומי האיש החכם יבין את זאת, כי העיקר להביט בפנימיות העבודה של הצדיק ליקח לעצמו מוסר השכל לכל ענין ולכל דבר.

באשר מירע לי בעצמי, פעם אחת תגגתי את תג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב

[א] עיין תפארת שלמה (בחקותי ד"ה ואיש כי יקדיש) וז"ל: עפ"י מה שכתוב במעלות דיבוק החכמים וצדיקי הדור כי הם העומדים לעזור לכל הבא ליטהר את נפשו לבא לתיקון הראוי כאשר נשמע מפי קדשו של הרב הקדוש מראדשיץ זלה"ה שספר המעשה מהרה"ק ר' חייקא המדורא ז"ל אשר לגודל הסיגופים אשר עשה לנפשו והתמדת הלימוד לנדד שינה מעיניו עכ"ז לא מצא מרגוע לנפשו עד אשר זכה לבא אל הרה"ק סבא קדישא מוהר"ד בער ממעזריטש זלה"ה אז נגמר תיקונו. וידוע מ"ש בס' מאור ושמש בשם הרב הקדוש מוהר"א בעהמח"ס נועם אלימלך שאמר על איש אחד שהיה בדורו וחשב בדעתו כי טוב לו לשבת השקט בביתו ולשקוד על לימודו והשיב לו הרב הנ"ל הפ' זה אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ד'. פי' אם יעלה בדעתו להיות נסתר בביתו ולא להתחבר עם יראי אלקים לבא אל הצדיק אזי ואני לא אראנו נאום ה' וגו', אולם מאשר זכינו לאור שבעת הימים קדושת הבעש"ט לאורו נסע ונלך להתחבר עמהם כי כן היתה כוונת הבריאה כמ"ש חנון ורחום וצדיק אעפ"י שהבורא ב"ה רחום וחנון צריך ג"כ להיות צדיק בדור כי הם יודעים לרצות ולתקן והם יודעים דרכי יושר להפריד הרע מן הטוב. ונחזור לענין. ואיש כי יקדיש את ביתו קודש. פי' האדם הרוצה לקדש את ביתו זה הגוף להיות קודש לה' ונדמה בעיניו כי ישר דרכו ואינו צריך עוד להסתפח בנחלת הצדיקים. לזה מורה התורה לנו דרך הנכונה. והעריכו הכהן הוא הצדיק העובד השם באמת. הוא ילמד לנבון דרכו בין טוב ובין רע להפריד הרע מן הטוב לדעת אנה יפנה וכאשר יעריך אותו הכהן כן יקום לתיקון נפשו לבא באמת לשלימות הנכון.

[ב] נועם אלימלך (אמור ד"ה ובחמשה עשר) וז"ל: כל מלאכת עבודה לא תעשו, דהתפלה נקרא עבודה איזה עבודה שבלב זו תפלה (תענית ב א), ולפעמים נמצאים בני אדם אשר יקריבו לעבודה כאשר יראו עיניו מעשה הצדיקים ותנועתם לשמו יתברך הוטב בעיניו מאד התנועה ההיא לעשות גם הוא כמוהם להתנועע כך כנוע עצי היער בלא טעם וריח שסובר שהתנועה מחמת עצמה היא יפה והיא מלאכה בפני עצמה ובאמת אינו כך, כי התנועה באה מרוב עבודה הזכה וצחות הנפש וחשקה הגדול לעבודה אז ממילא נתהוה מכחה התנועה הנאה והיפה וזהו כל מלאכת עבודה לא תעשו, דהיינו התנועות והמלאכות שבעבודה לא תעשו בכונה לדמות עצמו לצדיק לעשות כמעשהו זר מעשהו בהיות שלא לשמה חלילה אך ורק תעשו לשמו הגדול.

יצחק זצ"ל, והלך קודם הלל לסוכה[ג] לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים, וגם אני הלכתי בתוכם להסוכה, והיה הצדיק מתרעש ומתפחד קודם הברכה בבהלות עצומות ותנועות גדולות לערך שעה, והעם שהיו שמה היו מסתכלים בזה, כי נדמה זאת להם להעיקר, והיה דומה להם שמשיגים יראה גדולה והיו מתנענעים גם כן ברתת ובזיעה כאשר נדמה להם, אבל אני ישבתי על הספסל ולא עשיתי את הטפל להעיקר, רק המתנתי אחרי כלות הבהלות והפחדים ואז עמדתי להביט היטב לברכתו אשר בירך, ואין לשער מדרגתו הגדולה בשעת הברכה.

יתרו ד"ה וכל העם

כל הפורש מהם פורש מן החיים הנצחיים

התורה הקדושה, כשמה כן היא, תורה לנו הדרך נלך בה ואת המעשה אשר נעשה. בהיות כי יתלהב לבות בני אדם לעבודת השי"ת לעבדו בלב שלם ובנפש חפצה, זאת העצה היעוצה מהתורה, אשר בה מלכים ימלוכו (משלי ח, טו), ועצתה תכון לעד, זאת תהי תורת האדם והנהגתו הישרה, לפרוש את עצמו מבני אדם ולישב בהתבודדות[ד], כי אז ישכיל ויצליח לתקן את עותתו ולעבוד עבודתו, כי בשבתו לבדו ברעיונים שקיטים ובסעיפים שבותים ומורגעים, אז יפלס מעגל ישר ויישר אורחותיו בכל מדותיו. אמנם כן, יצר סוכן בו יפתהו להרחיק את עצמו גם מחברת צדיקים, אחר כי התבודדות טוב הוא להשכיל ונחמד הוא מאד, לכן יאות להרחיק גם מחברת הצדיקים, לישב סגור ומסוגר באין יוצא ובא בפתחי נדיבי עמינו המתנדבים ומברכים השי"ת בעבודתם העצומה והקדושה.

לזאת באתה התורה הקדושה להזהיר לכל מי אשר יראת ה' נוגע בלבבו, ובא בכל אות נפשו לגשת אל הקודש, עבודת משאוי בכסף ותשוקה הוא נושא, שיהיה כל מגמתו וחפצו לקרב עצמו אל הצדיקים נדיבי עם, כי על ידם צוה ה' את הברכה וחיים עד העולם, כי אז ישכיל ויתרומם ויתנשא בעבודתו כאשר יפקחו עיניו, והמה יורוהו, ודבריהם הקדושים בלבת אש יעוררוהו ויחזקוהו בעבודתו, יהיה מתאבק בעפר רגליהם וישתה בצמא דבריהם, ובזה ישיג אורחות חיים, וכל הפורש מהם כאילו פורש מן החיים הנצחיים, וכל המקרב את עצמו אליהם, עליו נגה אור, כי הם עיני העדה המדריכים אותנו בדרך הישר ונתיב האמת. וכבר גילו אזנינו והאירו עינינו רבותינו הקדושים (ספרי דברים מט, ועי' כתובות קיא, ב) על פסוק (דברים יא, כב) ולדבקה בו, וכי אפשר כו', אלא הדבק בחכמים כו'. לכן איש נבוב ילבב לפלס נתיבו, ואז כל דרכיו יכונו להרחיק את עצמו בהתבודדות כנ"ל, אך לקרב את עצמו לצדיקים, להסתופף בצלם צל הקדש, ובזה יתרומם ויתנשא עבודתו בעוז תמתו[ה].

תרומה ד"ה דבר אל בנ"י

אם קשה לו על צדיק ילך אצלו

הצדיק הולך בעבדות הבורא ית"ש רחוק מפשוטי העם, כדאיתא בספר נועם אלימלך מאמו"ר מקשה תיעשה המנורה (שמות כה, לא), רצה לומר שהבהירות שלך תעשה מעצמה, בקושיות שיהיה לעולם קושיות על צדיק בדרך שהולך בעבדות הבורא ית"ש[ו]. וקרא לו אהל מועד, רצה לומר ששם מקום קבלת האורות. והיה כל מבקש ה', לקבל הארה, יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה, רצה לומר ילך אל הצדיק, אשר נראה בעינים קושיות עליו, לזה הצדיק ילך ויקבל הארה ממנו לעורר לבו לעבודת הבורא ית"ש.

תשא ד"ה וזהו שכתוב

ויאמנו בד' ע"י ובמשה עבדו

דבת האפקורסים הדוברים על צדיק עתק, אינם מאמינים כלל שהצדיק יכול לפעול נפלאות, וע"י זה גם אם

[ג] בשער הכוונות (דרושי חג הסוכות) כתוב: הנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שתתפלל, תטול הלולב בתוך הסוכה ותברך עליו, ואח"כ הד' נענועים של הלל יהיו בבית הכנסת. ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל. ובפרי עץ חיים (שער הלולב פ"ג) כתב: ויותר טוב לברך אחר [תפלת] העמידה קודם הלל בהיותך בסוכה.

וראה סה"ק פרי קודש הילולים להרה"ק מזידיטשוב זי"ע (שער לולב ד"ה פרק), וכך ראיתי לרבותי הק', אשר אחר העמידה, הלכו עם החברייא לבתיהם ושם נטלו הלולב, והלכו אחר כך עם החברים לבית המדרש ושם גמרו הלל עם הנענועים, וכן תהלה לא-ל נהגנו ונתפשט המנהג בין כל החברים.

[ד] עיין בזכרון זאת (צו ד"ה ומעין של מעלה) וז"ל: כי ודאי צריך כל אדם לראות עת להתבודד ולבדוק ולשוב בתשובה על כל מה שצריך.

[ה] עיין בזאת זכרון (חקת א' ד"ה כתיב מצא איש) וז"ל: והנה אם אדם אוהב מאוד צדיקים, טוב לו לעבודת השי"ת, לכמה ענינים שהי' קשה לו לבדו, וע"י התחברות לצדיקים נוח לו, כי יש לו דביקות ברצונם הטוב.

[ו] מובא בנועם אלימלך פרשת תזריע (בד"ה נחזור לענינינו) וז"ל: וראה הכהן, פירוש וראה האיש הזה על הכהן, דהיינו הצדיק הגמור. והנה מראהו שפל מן העור, פירוש שידמה בעיניו שעדיין גם בו חסרונות, כי כן יש בני אדם הבאים אל הצדיקים הגדולים וקשה להם על הצדיק קושיות.

רואים שהצ״ת עושה חיזה גם היפך הטבע, היטיב תרה להם והיא לצדיקים בעיניהם מחמת שהצ״ת עושה היפך דעתם המשובשת. אבל אלו המאמינים בצדיק הוא מחמת שהם יודעים שהצדיק היא דבוק תמיד בו יתב״ש, וכל מה שהצדיק עושה, ה׳ הוא עושה ומגלה בידו, וגם כן כשרואים חיזה גם ופלא שהצדיק עושה, יש להם הנאה ושמחה גדולה. וזה הוא עיקר האמונה, כמו שכתוב (שמות יד, לא) ׳ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו׳. אבל הכת הת׳ם כופרים בעיקר, מאחר שאין להם אמונה בהצדיק כלל. תשא ד״ה ויאמר הנה

חייב להאמין בצדיק תחילה

ויאמינו בה׳ וכו׳ (שמות יד, לא). אם במשה קל וחומר בשם, אם כן למה נאמר במשה, אלא כל המאמין ברועה ישראל וכו׳, פירוש, כי אי אפשר לאדם להאמין בה׳ אם לא יאמין במחילה במשה, היינו בתלמידי חכמים שבכל דור ודור, והיינו דרך ארץ, ואם כן במשה מיותר, אלא כל המאמין במשה, יש מאחר, דאי אפשר בשופן אחר, כתירוץ המלאכים (שבת פח, ב), וזה אשר הוצאתיך וכו׳, אשר קיבלו הטובה כבר, והלואי שיועיל, כמשל מבן כפר אשר אי אפשר להעריך בלבו ערך מלך כי אם בעניין קבלת טובה ממנו, אבל לא כשיתיצב בדעתו בדרך ארץ מעט מעט.

בהר סיני ד״ה ונבין ביו״ד

הסתופפות בצל צדיק

כשאדם עומד לפני הצדיק והוא אדם גדול, אזי יש לו בהירות רב והתעוררות הלב, וכשהולך מלפני הצדיק אז אין לו עוד בהירות גדול והתעוררות כל כך כאילו עומד לפני הצדיק. ויקהל ד״ה ויצאו

רציית בנו

אתה ארור והוא ברוך ואין ארור מתדבק בברוך (ב״ר נט, ט). ומקשין העולם דהוה ליה למימר איפכא, אין ברוך מתדבק בארור, ומירוצו דודאי הצדיק רוצה לדבק עצמו, כי לא ידח ממנו נדח (שמואל ב יד, יד), ורוצה להחזירו למוטב, רק בחמת הרשע אינו רוצה לדבק עצמו אל הצדיק.

משפטים ד״ה כי תראה

כל המחובר לצדיק צדיק

וה׳ אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו (בראשית יג, יד) ופירש רש״י ז״ל כל זמן שהרשע עמו היה הדיבור פורש ממנו, ועיין שהיה לוט עמו כתיב (שם יב, ז) וירא ה׳ אל אברם, אותו שעה כשר היה. ורמזה לי כך, כל המחובר לטהור טהור (כלים פי״ב מ״ב), פירוש כל זמן שלוט לא היה נחשב בעיניו לכלום והיה טפל לאברהם הצדיק, אז היה לוט גם כן נחשב כמו צדיק, כי המחובר לטהור טהור, ולא היה הדיבור פורש ממנו, אבל מיד כשלוט לא היה מחבר עצמו לאברהם הצדיק, כי היה נחשב בעיניו לאדם כשר ובחמת היה רשע, אז היה הדיבור פורש מאברהם הצדיק, מחמת שאותו רשע היה שרוי עמו ולוט לא היה מחבר את עצמו לאברהם אבינו להיות טפל לו כנ״ל, לכך נאמר אחרי הפרד לוט מעמו אז וה׳ אמר לאברהם. ונמצא כל אחד מישראל צריך לחבר עצמו לצדיקים בחמת, כדי שגם הוא יהיה נחשב כמו הצדיק, כי המחובר לטהור טהור.

וזהו שכתוב (במדבר א, מז) והלויים למטה אבותם, פירוש הלויים הצדיקים שדבקים תמיד בה׳ נקרא לויים, ורצה לומר הלויים למטה אבותם, הצדיקים שהולכים בדרכי ה׳ על פי התורה הקדושה בדרכי אבותם, לא התפקדו בתוכם, פירוש התפקדו לשון (שמואל א כ, כז) ויפקד מקום דוד, ורצה לומר שלא נחסר להם שום דבר טוב לאותן האנשים שהם בתוכם, פירוש שהם מחברים לצדיקים בחמת ובלב שלם, אמן כן יהי רצון׳. במדבר ד״ה ולהבין הפסוק

הצדקים מתקנים את עוונות ישראל

בי ידוע כשישראל חוטאים אזה חטא ח״ו אזי אותו החטא בעצמו גם בחחשבת הצדיק שבדור, מיד הצדיק מתחרט ועושה תשובה מהחבה ומעלה ומתקן מה שפגמו בני דורו[ז], וזה לא רצה עמל בישראל, אפילו מה שנתפס הצדיק בחטא בחחשבה לא רצה ה׳, כי הצדיק מיד מתחרט. ולמה לא הביט אזן ביעקב, אפני ותרועת מלך בו, פירוש ותרועת מלשון ריעות והתחברות, שים שהם צדיקים שדבקין בה׳ המלך הקדוש ברוך הוא, והם מתקנים ומעלים הכל. ולהבין, שאהל נקרא דירת ערבי, ומשכן הוא דירה קבוע,

[ז] עיין בפרשת לך (עה״פ וד׳ אמר לאברהם בד״ה או יאמר) שכתוב כנ״ל ושם חסר מעט. ועיין תפארת שלמה (במדבר ד״ה שאו את ראש) ובתו״ד מביא וז״ל: וזה הרמז בפסוק הנ״ל [שאו את ראש] ואתכם יהיו, פי׳ אם הם מחוברים עמכם, איש איש למטה, אף אם הוא למטה במדריגה, ראש לבית אבותיו הוא, יכול להעלות למעלה ראש, אך העיקר להיות טפל ובטל להצדיק ולא יגבה לבו. כמו שאמרו (שבעות לה, ב) כל הנטפל לשם מאחריו אינו נמחק אבל לפניו נמחק כי האיש אשר ירים לבבו ועומד לפניו הוא בהיפך ח״ו.

[ח] עיין באהבת שלום (נשא עה״פ כי תשא) וז״ל: כי באמת בהצדיק בו כלולין כל נשמות ישראל, וכשמרגיש החסרון שכל אחד ואחד אזי מתקן אצלו אבר הפרטי שיש לאותו האדם אחיזה בו, ונתקן אותו אדם במלא קומתו ונעשה כלי לקבל המוחין ויש שהוא מודיע לא חסרונו ויש שאין מודיע לו חסרונו, רק הוא מתפלל להשי״ת ומתקן אותו בלא ידיעתו.

ואיתא (אלשיך שמות כה, ח) ושכנתי בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם (שמות שם), מכאן שהקב"ה משרה שכינתו בתוך כל אחד ואחד מישראל.

הרי ישראל נקראו משכן, ומי שהוא במדרגה קטנה אינו אלא אהל, כי אינו דבוק תמיד בה'. וזהו שנאמר מה טובו אוהלך יעקב, פירוש אותם שהם במדרגה קטנה, בחינת יעקב, והם אינם אלא בחינת אהל, גם הם טובים בעיני ה' בשביל משכנותיך ישראל (שיש בתוכם), פירוש שיש בתוכם צדיקים שדבקים תמיד בה' והם נקראים משכן, ובני אדם שהם במדרגה קטנה בחינת אהל מתחברים ומאמינים בהצדיק באמת, גם הם נחשבים בחינת משכן, כי הצדיק מעלה ומתקן הכל על נכון. בלק ד"ה וזהו שנאמר

צריך לידבק בצדיק המקרב את ישראל

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן (לג, א). איתא בזהר הק' (מצורע נג, ב) שמשה הוא שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא, ופירוש לזה, שמשה היה יכול להמשיך כביכול השכינה על הארץ, מה שלא היה כח זה לשום נביא, כי כל נביא היה צריך לעלות במחשבתו למעלה, אבל משה היה בבחינה זאת שהיה כח בידו להמשיך השכינה למטה, על דרך שאיתא (ב"ר יט, ז) ע"י שבעה דורות עלה הקדוש ברוך הוא לרקיע השביעי, ועל ידי שבעה דורות צדיקים ירד למטה, והם אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה, לזה רימז משה היה שושבינא דמלכא. ואהרן שושבינא דמטרוניתא, שהיה מעלה ומקרב כנסת ישראל למעלה לשכינה, כמו שאיתא (אבות א, יב) אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, כדי שיהיה לבם לשמים, נמצא על ידיהם היה היחוד, שמשה היה ממשיך השכינה מעילא לתתא ואהרן היה מקרב את ישראל לה', וזהו לכה דודי לקראת כלה.

וזה רימז לנו הכתוב, אלה מסעי בני ישראל, פירוש כנ"ל, ביד משה ואהרן, שיודעים איך להמשיך השכינה למטה ולקרב ישראל למעלה, כי יש צדיק שיודע איך להמשיך השכינה למטה אבל אינו יודע איך לקרב כנסת ישראל למעלה, ויש צדיק שיודע איך לקרב ולהעלות כנסת ישראל למעלה אבל אינו יודע איך להמשיך השכינה למטה, על כן ידבק את עצמו בצדיק הזה שיש לו אלו שני בחינות, לעשות יחוד גמור[ט], ודו"ק. תרומה ד"ה דבר אל בנ"י

מעשה הצדיקים

שאלה נשאל רבי שמעון בזהר (הקדמה י, א) **בפסוק** (ירמיה י, ז) 'כי בכל חכמי הגוים' כו', נדרש גם כן בכל חכמי הגוים מאין כמוך אבל בחכמי ישראל קם, כדרשתם ז"ל (במ"ר יד, כ) ולא קם נביא כמשה[י] (דברים לד, י). והשיב רבי שמעון אין הכי נמי בישראל קם, כי חלק ה' עמו (שם לב, ט), חלק השם להם מחכמתו, מה הקדוש ברוך הוא מחיה מתים גם אליהו מחיה מתים. ועוד, הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל, צדיק מושל בירא אלקים (שמואל ב כג, ג). וגם לעתיד דרשו רז"ל (פסחים סח, א) עתידים צדיקים להחיות המתים כו'. בא וראה כח הצדיקים גדול מאוד להיות הוא הצנור על ידו כל מפעלות אלקים בארץ, כי כן גזר ואמר השי"ת ויתעלה וחלק מחכמתו ליראיו העובדים אותו באמת. וירא ד"ה המכסה

מעשה קוף בעלמא

הנה ידוע שהמצרים שטופי זימה היו, כדפירש רש"י על פסוק (בראשית יב, יט) קח ולך[יא]. והנה בודאי היה פרעה גם כן רשע, דאם היה צדיק היו משרתיו צדיקים, כידוע מושל מקשיב על דבר אמת כל משרתיו צדיקים[יב], ואפילו ראיה אינו צריך לזה, שפשוט מסתמא היה רשע.

לך ד"ה וינגע ד'

המחובר להעיקר

ידוע כי כל אדם המחבר את עצמו להצדיק הוא נתקדש ונתטהר, כי כל המחובר לטהור טהור (כלים פי"ב מ"ב; ב"ק צב, ב). אך האדם צריך לידע ולהבין בעצמו שהצדיק הוא העיקר והוא הטפל, ולהיות כפוף באמת להצדיק.

לך ד"ה א"י כי ידוע

דבר מלך שלטון

בהיות כי הצדיקים עובדי השם באמת כלתה נפשם וכל

[ט] עיין נועם אלימלך (מטות בד"ה וידבר משה אל) וז"ל: דהנה הצדיק הרוצה להמשיך השפעות על ישראל צריך לחבר עמו שאר צדיקים שע"י הדיבור המדבר עמהם הוא משפיע לכל ישראל, וכן מביא בכ"מ.

[י] וז"ל הפסוק, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה.

[יא] וז"ל, לא כאבימלך שאמר לו הנה ארצי לפניך, אלא אמר לו לך ואל תעמוד שהמצרים שטופי זמה הם.

[יב] ע"פ משלי (כט, יב) שנאמר מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים.

מגמת חפצם שתהיה השכינה מדברת מתוך גרונם, והם מכינים עצמם להיות כלי מוכשר לזה שכל דיבורים לא יצאו משפה ולחוץ מקדושתם, וטוב מעללם יראה לפני אלקים כעל גמולות ישלם, בזה המה ממתיקים הגבורות מבחינת אלקים כנודע, והדינים סרים מעל הצדיק.

לך ד״ה ויכל לדבר

קמת ועלית

בהיות כי הצדיקים העובדים את ה׳ באמת, יהל גם יאור אור צדקתם ופרישותם לעין כל. ולפעמים אשר לעין הרואה ידמה בצאתם החוצה באיזה פעם ממדריגתם הקדושה בפעולות שונות נראים כעושים דברים גשמים, אל יפלא בעין הרואה, כי אינו יודע מהות הדבר, בהיותו אדם יראה לעינים וה׳ יראה ללבב, בהיות כי לב הצדיק נאמן את השי״ת, וירידה זו צורך עליה. ובזה הרבה בחינות שונות ומשונות על מה ולמה זאת, ואחת מהם תבין עת אשא המשל, בין תבין את אשר לפניך בהיות בעת אשר האדם צריך לעלות לאיזה מקום רום וגבוה וכבד עליו הדבר, אזי הוא מוכרח להדוף את עצמו מעט ממקום מצבו ולהיות נחות דרגא עד אשר יוציא מחשבתו מכח אל הפועל לעלות לרום. והנה כן דרך ישר לפני איש הצדיק העובד בצדקתו וקדושתו להיות הולך ממדרגה למדרגה ומעולם לעולם גבוהים על גבוהים, אזי יהרוס עצמו מעט, ותנא הכנסה נמי הוצאה קרי ליה[יג], כי על מנת כן הוא יוצא, לכנוס כל פעם יותר פנימה לעולמות הגבוהים.

הכתוב מבטיחנו באיזה פעם אשר יצא מאיזה עולם בחינת יציאה דייקא, אזי תהיה בלא חטא כביאתך כו׳, כי תהא היציאה צורך הכנסה, לעלות בכל פעם ממדרגה למדרגה ולעולמות יותר גבוהות. ויציאת צדיק זה באופן זה בוודאי עושה רושם לטובה, וברכות ונחמות ומיני ישועות מאירות בכל העולם למלאות כל נפש ונפש די מחסורו וכל גויה וגויה די משאלותה.

ויצא ד״ה עוד יאמר ויצא

בכל עת בכל רגע ובכל שעה

כי צדיקים בכל דור ודור יש לאל ידם לעשות זאת, הן בהתעוררות [אתערותא דלתתא], והן בתפילתם הזכה הבוקעים למעלה. אך בראותם כי עדיין אינו מגיע עת דודים לעורר גאולה שלימה, ומושבעים המה בדחיקת הקץ (כתובות קיא, א), מזה לא ינוחו ידם לעורר על כל פנים חדושי ניסים ממקור הניסים הוא חודש הזה [חודש ניסן], שיהיה בכל חדשי השנה התחדשות ניסים בכל עת שיהיו צריכים, ומעוררים רחמים גמורים וחסדים גדולים על כללות ישראל, על דרך (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ובהתעוררות רחמים [על] מצב ומעמד אחינו בני ישראל בגלות המר, להגן עליהם מכל רע ולהשפיע עליהם כל טוב.

בא ד״ה החודש הזה [האי]

אילו לא נתן לנו את התורה

הנה באמת זרע ישראל כשהיו במצרים היו במדרגה תחתונה מאד, כי לא היו בני תורה ולא היה להם במה להתקדש את עצמם, ואף שהיו בהם אנשים טובים וצדיקים, זה היה מצד נשמתם שהיה להם, והיו עובדים בשכלם כמו אבותינו הקדושים אברהם ויצחק ויעקב, ומי שהיה לו נשמה קדושה הלך בעקבות אבותיו, וכמו כן שבט לוי שהיו טובים מצד עצם קדושתם, אבל שאר המון עם לא היה להם במה לעבוד. ובאמת זה היה פלא, אף שלא היה להם שום תורה ומצות מכל מקום היה בהם כמה מדות טובות, שהיו פרושים וגדורים מן העריות, כמו שאמרו חז״ל (ש״ר א, כח) אחת היתה ופרסמה הכתוב. וכן שלא שינו את שמם ולשונם (ויק״ר לב, ה).

אבל לכל זה היו ערומים בלא תורה ומצות, כמו שאמר הכתוב (יחזקאל טז, ז) ׳ואת ערום ועריה׳ כו׳.

שמות ד״ה ויאמר ד׳ ראה

לעורר לבי

כן דרכי הצדיקים המתהלכים לפני אלקים, זה דרכם בקודש, עוסקים בעבודתם ופעולתם בכשרון לטובת הכלל, וחפצים בתקוני דורם שיופיע ה׳ עליהם לעיני כל חי לקרב פזורנו מבין הגוים ונפוצותינו יכנס מירכתי ארץ, המה מדריכי יושר בכל דור ודור לעורר את לבבינו בתשובה שלמה, ושתהיה הגאולה [באתערותא דלתתא], ונאמר לפניו שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו, שיר בלשון זכר.

בא ד״ה החודש הזה [האי]

קול מבשר ואומר

הנה משה רבינו, הגם שהחזיק את לב ישראל כאשר הוא האמת, עם כל זה לא מנע את עצמו מלהתפלל, רק שלא יהיה שום קטרוג על התפלה עשה בהצנע, והיה עושה

יג ע״פ שבת ב, ב.

כמדבר עם ישראל ומבשר להם בשורות טובות, ובתוכו היה התפלה לה׳ שהתפלל[יד]. והיינו התיצבו וראו את ישועת ה׳, והיה כמבשר, ובתוכו תפלה לה׳ שהשם יושיע. ואמר אשר יעשה לכם, היינו ׳עהר וועט טיהן׳, ובתוכו כוונתו היה ׳עהר זאל טיהן׳. וכן ה׳ ילחם וכו׳, ׳עהר וועט שטרייטין׳, וכוונתו היה ׳עהר זאל שטרייטען׳, היינו תפלה[טו].

ואם כן לא היה באפשר להיות קטרוג, כי היה בהצנע. והנה זה הענין היינו צעקה, כי אינו אומר בשעת צעקה, הגם שאמר בשורה טובה לישראל, על כל פנים ענין תפלה לא היה אומר, רק בלב היה כוונתו.

בשלח ד״ה ויהי בשלח

דבוק מחיים דבוק אף לאחר מותו

החסיד **הר״ר הירש מקרילאוו ז״ל** היה מתלמידי **הרה״ק הר״ר בונים מפרשיסחא זי״ע**, וכשהיה נוסע לרבו עלי דרך שכן העיר זאקליקוב ופעם אחת היה צריך לשבות שם בזאקליקוב ובליל שבת הלך לשוה״ט של רבינו, וכן ביום השבת ואחרי סעודת צפרא דשבתא הלך רבינו לטייל והלכו אתו עמו האנשים חשובים שלו והר׳ הירש הנ״ל הלך אחריהם, ושמע איך **שרבינו** מספר להם שלרבי מלובלין זי״ע, נסע איש אחד ושמו בכינוי היה ׳מאקיטאנער׳ כן הי׳ השם של הפאדראציג של מי שהעמיד לחסידים כל צרכיהם, והי׳ מנהגו שבכל פעם שהי׳ לו עסק לא הי׳ עושה בלתי הסכמת הרבי, וכל מה שאירע לו איזה סיבה בהעסק הי׳ הכל עפ״י עצת הרבי. האיש הזה נפטר לעולמו והי׳ הולך בתוהו סוחר כדרכו והגיע עת שהי׳ לו ישוב בהעסק ונזכר שצריך ליסע להרבי, **והרבי מלובלין** הי׳ כבר ג״כ בג״מ. ונזכר האיש הנ״ל שהוא נפטר והוא בעולם האמת, והתחיל לצעוק שרוצה לבוא לרבי עד שדחק עצמו להרבי והתחיל להתמרמר לפניו איך שהובילו אותו עד עתה בעולם התוהו וכעת מה יהיה ממנו, וענה הרבי ״ער זאל שוין זיין דא״, וסיים **רבינו** ״תראו איך ׳מאקיטנער׳ זכה שיהי׳ אצל הרבי ואנחנו הלואי שנזכה בעולם האמת להביט דרך חור שבמפתח הדלת שבחדר הרבי״[טז].

כתבי ר׳ יאשע שו״ב

להתפלל שנהיה דבקים בצדיק אמת

אמר **הה״צ הרי״ל מזאקליקאוו זצ״ל**, כי בעת ביאת הגואל ומלך המשיח, ילכו לקבל פני המשיח כל הרבי׳ס יחד עם תלמידיהם, ומשיח יקבל בסבר פנים יפות את פני הצדיקי אמת עם פני תלמידיו, אבל הרבי׳ס של שקר עם החסידים שלהם לא יקבל וידחה אותם, ויאמר להם ״מארש״ [=לכו מפני מהרה], וישאלו התלמידים מפני מה ידחה אנו מה אשמנו שהרבי הוא של שקר ואנו לא ידענו וסברנו שהוא של אמת, ויאמר להם משיח ״כי כל אדם צריך להתפלל בכל יום ויום לפני השי״ת שיזמין לו צדיק אמת להסתופף בצלו, ואז השי״ת השומע תפלה יזמין לו צדיק אמת ואתם לא התפללתם ע״ז לכן תלכו מלפני גם אתם״.

גדולת מרדכי להרה״ק רבי מרדכי מקוזמיר זי״ע עמ׳ ק״ו

המתפלל יזכה

מקובל בשם **הרה״ק מה״ר יהודה ליבוש מזאקליקוב זי״ע**, כי צריך האדם לבקש ולהתחנן לפני קונו יתברך שמו, שיזכה לבוא להצדיק אמת, ולא להשקרנים הנ״ל [לאותם שנותנים בממון עיניהם ועושים קרדום לחפור בה], ואם יתפלל זה באמת ובלבב שלם בודאי יעזרהו השי״ת ויזכה לזה אמן כן יהי רצון.

דברי תורה מונקאטש תנינא אות קז

[יד] זרע קודש (בשלח) התיצבו וראו את ישועת ד׳ וגו׳ ויאמר ד׳ אל משה מה תצעק אלי כו׳ (שמות יח, יד-טו). ופירש רש״י למדנו שהיה משה עומד בתפלה. והנה לא מצינו שום תפלה שהתפלל משה, רק שיש עתים שצריך הצדיק לעשות באופן זה שלא להתפלל בפירוש, כמו שאנו רואין בצדיקי הדור שכשבא אדם לפניו ומבקש מאתו שיתפלל עליו בענין הצטרכותו, ומשיב לו הצדיק בהעברה בעלמא השי״ת יעזור לך, וכדומה. ומי שהוא צדיק גדול פועל בדיבור זה תיכף, כי זה הדיבור בעצמו היא תפלה לו יתברך שמו, רק שהוא בהסתר, מפני שרואה הצדיק שעת לירא מקטרוג, וצריך להסתיר תפלתו שלא ירגישו כלל המקטריגים והמסטינים שהוא מתפלל.

וכן משה כאן ראה שישראל נידונין בדין כמו שאמרו חז״ל (מכילתא בשלח פ״ד), ולכן הסתיר תפילתו. וזה עצמו שאמר לישראל התיצבו וראו את ישעות ד׳ וכו׳, זה עצמו היתה תפילה לו יתברך שמו, רק בהסתר. וזה שאמר לו יתברך שמו מה תצעק אלי שלפניו נגלו כל תעלומות, ואמר לו יתברך שמו הלא אני רואה בדיבורך זה צעקתך אלי, אינך צריך לזה גם כן, רק דבר אל בני ישראל ויסעו. וזה שפירש רש״י למדנו שהיה משה עומד בתפלה, פירוש שהתורה למד אותנו בכאן דרך תפילה בהסתר, על דרך הנ״ל. וזה שפירש רש״י למדנו, פירוש לומד אותנו, שמשה בדיבור זה שאמר התיצבו וראו כו׳ היה מתפלל.

[טו] עיין רביד הזהב (נשא ד״ה עוד באופן אחר כה תברכו).

[טז] ומסיים שם ומשם נסע (ר׳ הירש הנ״ל) לפרשיסחא, וכשבא לר״ר בונים שאל אותו מסתמא היית שבת בזאקילקאוו, היית בשלחנו ואמר הן, ... וסיפר לו המעשה, אחר כך שאל להפרשיסחער ומאין ידע הזאקאלקאווער זה אחר ששניהם הי׳ בעולם האמת, והשיב לו (הר״ר בונים) הלא כתיב ׳סוד ד׳ ליראיו׳.

פרקי אבות

ליקוט מדברי תורתו של צדיק על פרקי אבות הנלמד בשבועות אלו

פרק א

משנה ג - הוי בעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס.

פירוש שאינו רצוי לעבוד את הבורא ב״ה לשום תקות פרס, אפילו לעבוד את ה׳ כדי לקדש עצמו ולתקן את נשמתו גם זה משוב פרס, ודעו כי פרס לשון פרוסה[א], פירוש שיש לעבדות כזה סוף ותכלית שמקדש עצמו ומתקן את נשמתו ותו לא. אבל עיקר ושורש העבדות הוא שלא לעשות שום דבר גדול או קטן להנאתו, אלא כוונתו יהיה לעבוד את הבורא כדי לתבר נשמתו שהוא חלק אלוה ממעל אל מקום שנאצלה משם, שלא תפול ולא יחסר שום ניצוץ מן הקדושה, זאת תהיה כוונתו, ולא להנאת עצמו.

וגם בכל שיעשה יכוון כדי להגיע תענוג להבורא ב״ה, וזה הוא עיקר העבדות, כי כל מצוה מי שפשר לעשות בעצמו, כי אם עם ה׳, כשמתפלל השכינה מתלבש בו[ב], כמו שנאמר (שמואל ב כג, ב) כי רוח מלהים דבר בי, וכן כל מצוה שאדם עושה, בביכול השכינה מתלבשת בו בשעת עשיית המצוה, נמצא שהקב״ה עושה המצוה.

נשא ד״ה ואיש את קדושיו

משנה ה - אל תרבה שיחה.

לא תנוף (שמות שם), ישמעאל לא רצה לקבל (ספרי שם)[ג], כי בכלל זה המסתכל ומפילו בנגדי נעשוין[ד], **ואל תרבה שיחה.**

בהר ד״ה וידבר [הג׳]

משנה יב - אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומקרב את הבריות לתורה.

מחמת שאהב את הבריות, כשהיה מקרב את עצמו להבורא ב״ה, ממילא היה מקרב גם חומן הגלוים אליו.

שמיני ד״ה ויקרב את העולה

משנה יד - אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני.

ולהבין, כשאדם רוצה לעבוד הבורא ב״ה, צריך לילך לנדיק והוא יורה לו את הדרך אשר ילך בו, איך שילמוד לשמה ויתפלל ויעשה כל המעשים בדחילו ורחימו, אבל כשאינו הולך להנדיק, אז אינו יודע מחומה, אעפ״י שלומד תמיד ומתפלל ועושה כל המצות, אבל אינו יודע לעשותם בהתבה ובירתה, ולא פרחת לעילא כנודע (תקו״ז י כה, ב)[ה]. אמנם אעפ״י כשמדבק בנדיק, מחויב הוא בעצמו ללמוד בהתמדה ולהתפלל בכוונה גדולה ולעשות כל המצות שיש בהשגי לעשות, והנדיק יורה דרכו איך להתנהג ושיעשה לשמה בהתבה ובירתה, ולא יסמוך על זה לבד כשמדבק בהנדיק ולא יעשה כלום לעצמו, זה אינו[ו].

וזהו אם אין אני לי מי לי, פירוש, כשאין אני בעצמי עושה מעשים טובים ולעבוד את הבורא ית״ש, **מי לי**, פירוש, מי יעשה מעשים טובים בשבילי. וכיון שכן, תאמר לא אלך אל הנדיק אלא אהיה בביתי ואלמוד תורה ואעשה מעשים טובים בעצמי, לכך אמר **וכשאני לעצמי מה אני**, פירוש, כשאעשה בפני עצמך ולא תדבק עצמך בנדיקים, **מה אני**, פירוש, אתה בבחינת מה, שאין אתה יודע מה לעשות ואיך לעשות המעשים טובים. ולהבין, שכל אחד יש לו עבדות ודרך אשר הולך בה, איש לפי שכלו ולפי ערכו, דהיינו שלומד תורה ועושה מעשים טובים, אבל כל זמן שאינו מדבק עצמו בנדיקים אינו יודע מאומה, ואינו מכיר את הדרך אשר הולך בו איך שיתנהג עצמו בדרכי ה׳ שיעשה כל המעשים בהתבה ובירתה ובדביקות רב. יתרו ד״ה והודעת

פרק ב

משנה א - דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת ועל מעשיך בספר נכתבים.

הנה התורה והמצות נתחלקו לשלשה חלקים, כמו שרימז לנו בכתוב (דברים ל, יד) ׳כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו׳, כי יש מהמצות התלוים בפחשבה, כגון ואהבת את ה׳ אלקיך (שם ו, ה), ואהבת לרעך (ויקרא יט, יח), לא תשנא [את] אחיך (שם, יז), וכדומה להם. ויש מהמצות התלוים בדיבור, כגון קריאת שמע ותפילה וכדומה. ויש מהמצות התלוים במעשה כנודע. וזה רימז בכתוב ׳בפיך׳ היינו המצות התלוים בדיבור. ׳ובלבבך׳ היינו המצות התלוים בפחשבה. ׳לעשותו׳ היינו המצות התלוים במעשה[ז].

על כן צריך האדם לזרז את עצמו מאד מאד להתפלל בכוונה עצומה, כי התפלה היא הכוללת כל שלשה חלקים הנ״ל, כי השמונה עשרה כנגד החלק המצות התלוים בפחשבה, כי כשעומין מצוה אחת כראוי הוא כוללת כל תרי״ג מצות (זוה״ק נשא קכד, א), כדאיתא בגמרא (קידושין לט, ב) עשה מצוה אחת מטיבין לו[ח].

[א] וכן הוא בפרי חיים (זלאטשוב על אבות) ומלת פרס הוא לשון פרוסה, כמו פרוסת המוציא, שלא יחלק הקבלת שכר מהמצוה.

[ב] ראה דודאים בשדה (ויקרא ד״ה אדם [הג׳]) פירש אדוני מו״ר המנוח הצדיק מורינו אלימלך זללה״ה, גמרא (ברכות ז, א) מנין שהקב״ה מתפלל בכל יום, רצה לומר, שכביכול מצמצם עצמו בתוך האדם הצדיק ומתפלל בתוכו.

[ג] וז״ל הגמרא (קידושין מט, ב) עשרה קבין זנות ירדו לעולם תשעה נטלה ערביא.

[ד] ראה עבודה זרה (כ, ב) ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג, י), שלא יסתכל אדם באשה וכו׳, ולא בבגדי צבע של אשה.

[ה] וזה לשון רבינו (בהר ד״ה וידבר ד׳ [הא׳]) וז״ל, כל המצות אף שיש להם טעם ושכל, מחויב אתה לעשות בשלימות באהבה וביראה פנימית.

[ו] עיין נועם אלימלך (וישלח ד״ה ויעקב נסע) וז״ל, כל אחד צריך לעבוד בעצמו היטב לבא אל היחוד האמת, תעשה פירוש אתה תעשה בעצמך, ולא מן העשויה על ידי אחרים.

[ז] ראה בנחל קדומים (להרחיד״א נצבים אות ז) שכותב עה״פ כי קרוב הדבר אליך מאד בפיך ובלבבך לעשותו, הפשוט הוא במחשבה דיבור ומעשה, וכן פירש רבינו שלמה אסתרוק ז״ל במדרשו בכת״י, וכן פירשו המפרשים, עכ״ד. ובחומת אנך עה״פ הנ״ל (שם אות ו) וז״ל, הדבר קרוב מאד לקיים התורה ולעבוד ד׳ בנקל, וממילא שצריך לקיים המצות במחשבה דיבור ומעשה, והוא ר״ת אדם א׳מירה ד׳עת מ׳עשה, וזה ׳בפיך׳ דיבור, ׳ובלבבך׳ מחשבה ודעת, ׳לעשותו׳ מעשה.

[ח] וז״ל הגמרא, כל העושה מצוה אחת מטיבין לו. אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו

וקריאת שמע הוא כנגד חלק המצוה תלויס בדיבור. ולבישת טלית ותפילין הס נגד חלק המצוה התלויס במעשה[ט].

והשלשה חלקים הנ״ל הס כנגד נפש רוח ונשמה. חלק המצוה במחשבה הס נגד נשמה, כי נשמה הוא לשון נשימה (ב״ר יד, ט), כמו שאי אפשר להאריך בנשימה כמו כן אי אפשר להאריך במחשבה אחת. וחלק המצות במעשה הס כנגד נפש, לשון וינפש (שמות לא, יז), לשון מנוחה[י], שס הדיבור נח, כי מעשה הוא הסוף[יא]. וחלק המצות בדיבור הס כנגד רוח, כמו (בראשית ב, ז) ויהי האדם לנפש חיה, תרגומו לרוח ממללא. וזה עין רואה, אס יש לך מחשבה שאינה נראית לאדם, אבל למעלה יש עינא פקיחא הרואה כל מחשבותיך. ואוזן שומעת, מה שאתה עושה בדיבור. וכל מעשיך בספר נכתבים. אמור ד״ה וידבר ד׳ [הב׳]

משנה ב - יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ.

והנה באמת תכלית בריאת העולם הי׳ בשביל האדם לעבוד השי״ת, כמו שכתוב (ישעי׳ מג, ז) כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו, לעשות רצוני ולשקוד על התורה ועבודה יומס ולילה, אך לא לתוהו בראה לשבת יצרה (שם מה, יח), וטוב תורה עם דרך ארץ[יב] והאדם צריך לעסוק גם כן במשא ומתן, להחיות את נפשו ולזון בני ביתו ועושה צדקה בכל עת (תהלים קו, ג) זה המפרנס אשתו ובניו (כתובות נ, א)[יג].

אמנם החילוק וההפרש בין צדיק לרשע, עובד אלקים לאשר לא עבדו (מלאכי ג, יח), כי הצדיק אף שגם הוא עוסק במשא ומתן עם כל זה הוא אצלו כמו אונס ובעל כורחו, כי חפצו ותשוקתו הי׳ לבל ימוש ספר תורה מפיו, אולם ההכרח בל יגונה, אך באמת הוא אצלו כמו צער בעת ביטולו. לא כן הרשעים אשר מאסו בתורת ד׳, והם רודפים אחר תאוות ותענוגי עוה״ז, בחשק נמרץ כצבי רץ לדרכו[יד]. תפארת שלמה ליקוטים בשם רבינו

משנה ג - הוי זהירין ברשות וכו׳.

מסתבר שצריך לפשפש במעשיו ולהשליך החומרית מאתו, כדרך (אבות פ״ד מט״ז) התקן בפרוזדור כדי וכו׳, וזה אי אפשר כי אם בקדש עצמך במותר לך, וכפירוש הוי זהירין ברשות וכו׳. ולדעת כי רצה הקדוש ברוך הוא לזכות וכו׳ (מכות כג, ב), נתן העצה לענג השבת[טו]. בהר ד״ה וידבר [הג׳]

משנה ד - אל תאמן בעצמך.

נראה לפרש ויקרא אל משה, על דרך מאמר חז״ל אל תאמן בעצמך וכו׳, והנה משה רבינו גם כן לא היה מחזיק בדעתו שראוי הוא לשמוע הנבואה, והיה אצלו כדבר שבא במקרה ובהזדמנות, והיה אצלו תמיד כמו הוראת שעה[טז].

ויקרא ד״ה עוד נראה

כוונת הכתוב והיו חייך (דברים כח, סו). רצה לומר שס הוי״ה ב״ה, שמשס אתה יונק החיות שלך, תלואים לך מנגד, שתתבונן בכל פעולתך, כמו שכתוב (תהלים טז, ח) שויתי ה׳ לנגדי תמיד, ומזה יגיע לך ופחדת יומם ולילה[יז], רצה לומר שתגיע ליראת ה׳ יומס ולילה, ואף על פי כן ולא תאמין בחייך, על דרך מה דאיתא אל

מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפילו בחדא נמי. וראה דברי רבינו (חקת ד״ה עוד נ״ל) הנה בכל מצות אזי הוא כך רצון הבורא, הגם שנודע הטעם של המצוה, מכל מקום כל המצות כלול כל אחד מכל תרי״ג, נמצא כל מצוה כלול גם כן ממצוה שהוא בבחינת חקה, והיינו רק שהוא רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו כך.

[ט] ורבינו כן מבאר מצוה אחד שהיא תפלה, והוא מכליל שם שמו״ע שהוא חלק המחשבה, קריאת שמע והוא חלק תלוים בדיבור, וטלית ותפילין זה מעשה.

[י] וז״ל רש״י (שם), כתרגומו ונח, וכל לשון נופש הוא לשון נפש, שמשיב נפשו ונשמתו בהרגיעו מטורח המלאכה.

[יא] ע״פ סוף מעשה במחשבה תחילה, והוא כי המעשה נעשה רק ע״י מחשבה ודיבור קודם לכן.

[יב] וכ״כ איתא בגמ׳ (קידושין מ, ב) כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר (קהלת ד, יב) והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

[יג] ראה אוהב ישראל (תרומה עה״פ ושמת את השלחן) הדרך הטוב והישר שיברור לו האדם, הוא שיסדר לו מקודם איזה מקור המיעוט היותר הכרחי כדי להחיות נפשו ונפש אנשי ביתו בצמצום, על דרך (משלי יג, כה) צדיק אוכל לשובע נפשו, ולא ירדוף כרודף הקורא בהערים אחר מעשה ומתן, רק יאמין בד׳ יתברך שיוכל להזמין לו במקומו די הצורך לפרנסת אנשי ביתו באיזה עסק מלאכה שיעסוק, כהבטחת התורה הקדושה (דברים טו, יח) וברכתך בכל אשר תעשה, ואחר כך יטה שכמו לסבול עול תורה ומצוות ומעשים טובים, וזהו טוב תורה עם דרך ארץ, היינו כאשר כבר הכין לעצמו איזה עסק לפרנסה ויש מקום לחול עליו ברכת ד׳, יכין אז עצמו ללמוד התורה ולעסוק במצוותיו בכל השגתו וכוחו ואז לא יתבלבל מחשבתו ודעתו רק תהיה צלולה זכה וברורה בלימוד תורתו באמת וילך מעלה מעלה.

[יד] ומוסיף וזה פירש (דברים כח, מז) תחת אשר לא עבדת את ד׳ אלקיך בשמחה.

[טו] ראה אמרי נועם (וישב אות כז) וז״ל, ידוע אשר מצות שבת הוא סגולה להנצל מתאוות רעות, ובהזכר בפה את יום השבת גם כן מסוגל לבטל על ידי אהבה דקדושה, שהוא יום שבת קודש אהבה בתענוגים מבטל על ידי זה אהבות רעות, רח״ל. וכמו שאמר אדמו״ר מוה״ר מענדל מרימנאב אשר בעת נשואי חתן וכלה, ובשעת ריקודין שהוא התערבות אנשים ונשים, על כן המנהג לצעוק אז שבת, בכדי להזכיר העם במצות תענוגי שבת לבטל תענוגים רעים, ולהפך נגע לענג, להנצל מתאוות הנקראים נגעי בני אדם.

[טז] וז״ל רבינו (בהר ד״ה וידבר [הב׳]), ומצינו לומר פירוש הפסוק דמרמז שזכה שדיבר עמו ד׳ מחמת הר סיני, שהיה שונא את עצמו, שהיה מחזיק את עצמו למקצר בעבודת ד׳, כי מחמת יראה נפתח שערי חכמה ומשיג רוממות אל, ואזי האדם בא אל הענוה, ומי לנו גדול כמשה מבחר האנושי שעל פי רוב השגתו עד אין שיעור בא למדרגה ונחנו מה (שמות טז, ז) דהיה מחזיק כלא, וביותר שאדם מחזיק את עצמו כאין, אזי הבורא עמו, כידוע (סוטה שם ע״פ ישעיה נז, טו) אשכון את דכא, ומשיג רוממת אל יותר השגה.

[יז] לשון הפסוק הוא, ופחדת לילה וימם, ורבינו כתבם ע״פ שיגרא דלישנא.

תאמין בעצמך[יח]. כי תבוא ד״ה ויהיו

משנה ט - רבי יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו צאו וראו איזה דרך טובה שידבק בה האדם אמר רבי אלעזר בן ערך לב טוב, אמר להם רואה אני את דבריו שבכלל דבריו דבריכם.

הנה הלב היא עיקר[יט], **וכן מצינו שרבי יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו צאו וראו איזה דרך טובה שידבק בה האדם אמר רבי אלעזר בן ערך לב טוב, אמר להם רואה אני את דבריו שבכלל דבריו דבריכם, וההיפך לב רע גם כן.**

וידוע שישראל קדושים יש להם לב טוב[כ], **וזהו שאמרו** (ירושלמי פאה פ״א ה״א) **בישראל הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה ומחשבה רעה אין מצרף למעשה, ובאומות העולם הוא להיפך, מחשבה טובה אין מצרף למעשה אבל מחשבה רעה מצרף למעשה. והטעם**[כא], **כי ישראל יש להם תמיד מחשבות טובות לעשות רצון הבורא ית״ש, ואם יש לאחד מהם פעם אחת איזה מחשבה רעה ח״ו, אינו אלא במקרה, ומיד הוא חוזר מן המחשבה הזאת, ובשביל כן מחשבה טובה של ישראל הקדוש ברוך הוא מצרף למעשה. אבל לא מחשבה רעה, כי מיד הוא חוזר, ולא נתקיימה מחשבתו. ובאומות העולם הוא להיפך, כי הם שורש הרע, ותמיד יש להם מחשבות רעות למרות להמקום ב״ה, ואם יש להם איזה מחשבה טובה, אינו אלא במקרה ומיד היא חוזר מן המחשבה הזאת, על כן אצל אומות העולם אין הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, ומחשבה רעה מצרף למעשה.**

שמיני ד״ה ויקרב את העולה

פרק ג

ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

ועובדא היה שהי׳ דרכו בקודש להתפלל תפלת שחרית בשעה מאוחרת, שהי׳ לו סדר גדול וארוך בתורה ועבודה בשעות הבוקר, והיו שוהים שעה ארוכה בהכנה לפני התפלה, כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים, וסוד ד׳ ליראיו. ואירע פעם אחת, אשר אחד מבני עירו, שהי׳ איש פשוט מאוד, בא לבית המדרש להתפלל שחרית אחר סוף זמן תפלה, וכמה מן המתפללים בביהמ״ד הוכיחו אותו על זה, ויען האיש ויאמר, למה זה אתם צועקים עלי, הלא כן דרכו של הרב ומרא דאתרא, להתפלל אחר זמן תפלה, והואיל והותרה לו הותרה נמי לי.

וכששמע הרה״ק מזאקליקוב את תשובתו, התמרמר על זה, אשר על ידו נכשל אדם. ואמר, כי על זה הזהירו אותנו חכמים במשנה דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ולכארה הול״ל למי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ומהו לפני מי. אך הכוונה, כאילו אמר, דע והתבונן בשביל מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. דמלבד מה שצריך האדם ליתן דין וחשבון על עצמו, לפעמים צריך ליתן דין וחשבון גם על מה שאחרים למדו ממנו להקל באיזה דבר מצוה, וכמו איש ההוא שלמד ממנו לעבור על תפלה בזמנה[כב].

אמרי קודש באבוב (האזינו תשובה תשע״ח)

משנה ט - כל שיראת חטאו קדמה.

כמשל מבן כפר אשר אי אפשר להעריך בלבו ערך מלך, כי אם בענין קבלת טובה ממנו, אבל לא כשיתישב בדעתו בדרך ארץ מעט מעט[כג]. **למען תהיה יראתו על פניכם וכו׳**[כד] (שמות כ, יז) **זהו הבושה** (נדרים כ, א), **וזה כל שיראת חטאו קדמה, כי עז פניס לגיהנם ובושת פניס לגן עדן** (אבות פ״ה מ״כ). בהר ד״ה וידבר [הג׳]

משנה יז - אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח.

זאת חקת התורה וכו׳ (במדבר יט, ב). **ויש לומר בדרך רמז, על**

[יח] וראה בדגל מחנה אפרים (כי תבוא ד״ה ויהיו חייך) וז״ל, על דרך מה שאיתא בשו״ע או״ח (סי׳ א ס״א) שויתי ד׳ לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים וכו׳, ומיד יגיע אליו יראה והכנעה מפחד השי״ת. וזהו והיו חייך, שהוא השם הוי״ה ב״ה וב״ש שהוא החיות של אדם, תלוים לך מנגד, ואז תהיה לך יראה מהשי״ת, וזהו ופחדת יומם ולילה, וזהו ברכה גדולה.

[יט] עיין מאור עינים (ואתחנן ד״ה ואהבת [הב׳]) וז״ל, הנה, העיקר העבודה היא בלב שלם, רחמנא לבא בעי, כי אף שעובד את השם בדבור ומחשבה. מכל מקום, אם הוא אינו בתנועת הלב דהיינו, שיהיה הלב מתעורר לדבורו וירגיש בתוכיותיו שנתעורר הלב.

[כ] ראה (חולין ז, ב) ישראל קדושין הן, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה. ופירשו בעלי התוס׳, ואפילו הכי איקרו קדושים, שמזמין את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת.

[כא] ראה בבני יששכר (תשרי מאמר ב אות ה) וז״ל, מה שכתב הרב הגדול בעל גור אריה (נצח ישראל פרק יא) בענין מה דקיימא לן בישראל הקב״ה מצרף מחשבה למעשה אבל לא מחשבה רעה, ובאומות העולם הוא להיפך. והנה כתיב (דברים לב, ד) אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ופירש, דהנה יש חילוק בין עמם למקרה, כי העצם יתמיד מה שאין כן המקרה הוא לפני שעה. והנה ישראל הם בעצם כי במחצב הקודש חוצבו, והנה הם בעצם מוכנים בתמידות לתורה ולמצות ואינם מוכנים בעצם אל הרע, והרע אצלם רק במקרה שאינו מתמיד, ובאומות העולם הוא להיפך, שהרע אצלם בעמם משורש הקליפות, ואם יערע להם מעשה הטוב הוא במקרה, על כן בישראל כשמחשב לעשות מצוה, כיון שהוא עצם לו אנן סהדי שהוא רוצה לגמרה במעשה רק שהיה לו מקרה המונעת אותו, וכשמחשב דברי רע אין מצרפין אותו למעשה, כי הרע אצלו מקרה ולא יתמיד הדבר ואנן סהדי כי לא יחפוץ לגמרה במעשה, ובאומות העולם הוא מן ההיפוך אל ההיפוך.

[כב] ומובא בבנין מנחם, הקדמת ספר מנוחת אלימלך בשם הרה״צ ר׳ משה יחיאל [אפשטיין] מאז׳ריב, ובספר שיח שרפי קודש (עמ׳ כד): שמעתי מידי״נ הרה״ג וכו׳ ר׳ שמחה גילערינטער שליט״א האבד״ק קלימענטוב.

[כג] ראה בתולדות יעקב יוסף (בא ד״ה על מצות) שמעתי ממורי [הבעש״ט] משל לאיש כפר אחד שמרד במלך, שהכה ורגם איקונין של מלך או כיוצא בזה, ומיד עשה המלך אותו לראש והעלהו ממדריגה למדריגה עד שנעשה משנה למלך, וכל מה שהטיב המלך עמו יותר והביאו ליותר מדריגה, וראה יותר כבוד המלך ומשרתיו והנהגותיו, היה יותר צער לזה שהיה בן כפר, בזכרו שמרד נגד המלך הגדול הרחמן הזה, ומה שהיה ראוי לעונש הוא מטיב עמו יותר, והמלך עשה בכוונה מכוונת, שאם היה ממיתו היה צער לפי שעה ותו לא, מה שאין כן בדרך הנ״ל מצטער כל ימיו ומוסיף יותר צער על צערו איך מלאו לבו למרוד עיני כבודו.

[כד] לשון הפסוק הוא ׳ובעבור׳ תהיה יראתו על פניכם ׳לבלתי תחטאו׳.

[פי] מאמר חז״ל אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח. ויש לומר רמז חקת, מלשון (תהלים פא, ה) כי חק לישראל הוא, שאמרו חז״ל [חק] לישנא דמזוני הוא, עיין[כה] בביצה (טז, א). ויש לומר חקת היינו התורה, כי זה תלוי בזה, הכל אחד. חקת, כשיש מזון ופרנסה בריוח[כו], התורה, נוכל לבוא לתורה, וגם חקת היינו מזון, יש התורה, כשאנחנו דביקים בהתורה. לפרשת פרה

פרק ד

משנה ב - עבירה גוררת עבירה.

לא יהיה לך ולא תעשה לך פסל, על דרך (דברים ד, כג-כו) ׳השמרו לכם פן תשכחו את וכו׳ לכם פסל תמונת כל אשר צוך, ופירוש רש״י דחוק[כז], גם הסמיכות ׳כי תוליד בנים [וגו׳] והשחתם וכו׳ פסל תמונת כל. ויש לדקדק, א׳, תמונת כל, ולא נאמר דבר. ב׳, לעיל לא נאמר והשחתם. גם מה כי אבוד תאבדון (שם, כו), כפול. על כן נראה לי, כי המתגאה כאילו עובד עבודה זרה (סוטה ד, ב), וזה ועשיתם לכם, את עצמכם, וזה פן תשכחו את ברית ה׳, באמרו לא תעשה לך, דייקא, ומה הוא הקנאה, כי תוליד בנים וכו׳ והשחתם ועשיתם, ואז יהיה הרע בעיני ה׳ להכעיסו, כי עבירה גוררת וכו׳, וזה ׳העידותי וכו׳ כי אבד׳ וכו׳, כי תמותת רשע רעה (תהלים לד, כב). בהר ד״ה וידבר [הג׳]

משנה טז - התקן עצמך בפרוזדור.

מסתבר שצריך לפשפש במעשיו ולהשליך החומרית מאתו, כדרך התקן בפרוזדור כדי וכו׳, וזה אי אפשר כי אם בקדש עצמך במותר לך, וכפירוש הוי זהירין ברשות וכו׳ (אבות פ״ב מ״ג), ולדעת כי רצה הקדוש ברוך הוא לזכות וכו׳ (מכות כג, ב), נתן העצה לענג השבת[כח], כי על פי פירוש הר״ן (נדרים טו ב סד״ה והא מן התורה) מצוה לאו להנות שאין קיום המצוה תשיב הנאה, אבל אי מתהני גופא בהדי דקייס המצוה, הנאה מקרייא, בנדרים בפרק ב׳ (מ״א) בתוספות יום טוב בד״ה קונם [שאיני משמשך], והוא עץ הדעת טוב ורע, הממוצע בין המצוה ועבירה.

לפיכך צריכין להזהר ולהמתין עד השבת, כמבואר בשם האר״י ז״ל (שער המצות, פר׳ בראשית; טעמי מצות שם). ובהרמב״ם (פירוש המשניות), הובא בנדרים פרק ח׳ (מ״ו) גבי מן השוס (נדרים סג, ב) וז״ל, כבר ידעת וכו׳ מוסף עם היות[כט] שמחויב בו העונג מכל צידי צדדי הנאה וכו׳[ל]. ובזה נוכל לפרש הפסוק (ישעיה נח, יג-יד) אם תשיב משבת וכו׳ עד כי פי ה׳. והיינו, אם תשיב משבת רגלך, הרגילות, התיקון עשות חפצך וכו׳, כיצד, וקראת עד מכובד, וכבדתו מן עשות דרכך, דרך הוא אשה, כמבואר בריש קדושין (ב, ב), מחמת ודבר דבר, אז תתענג וכו׳. בהר ד״ה וידבר ד׳ [הג׳]

הבל [הביא] גם הוא, דרך שפלות ועניוות, וזה אמת. ב׳, קרוב לאמת על פי פירוש אדומו״ר זצללה״ה ויהי[לא] הבל, בצער, מחמת הכרח הגדול, כי כל יעודי עולם הזה הכנה, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס, הגם שבחר בעבדות ב״ה, וקין היה בשמחה עובד האדמה, מדרגה הפחותה דומם צומח, ואף שנתקללה. נצבים ד״ה ואתם

משנה כא - הקנאה והתאוה והכבוד וכו׳.

לא תחמוד (שם, יד), כנגד כולם, כי מזה הקנאה והתאוה והכבוד וכו׳, וכמש״ל ברשמי שאלה איש הכפרי עם הפשתן, והשלשה הנ״ל גורמין לעבור על כל ע״י המחלוקת.

בהר ד״ה וידבר [הג׳]

פרק ה

משנה א - בעשרה מאמרות נברא העולם.

וגם הלוחות נתנו בעשרת הדברות, בבריאת עולם נקראו מאמרות, ובמתן תורה נקראו דברות. ואיתא ׳ויהי ערב ויהי בקר יום הששי׳ (בראשית א, לא), כל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, אם יקבלו ישראל את התורה מוטב וכו׳ (עבודה זרה ג, א). ולהבין, שישראל נקרא שרה, לשון שרתי[לב] בגוים (איכה א, א). וזה רמז הכתוב וה׳ פקד את שרה, הם ישראל כנ״ל, כאשר אמר, רצה לומר בשעת בריאת עולם אז נקראו מאמרות, שאז לא היה רק פקידה.

[כה] בד״א כתוב בר״ה, ואכן נמצא פסוק זה (ר״ה ח, ב), אך לא מפרש כך את הפסוק. וז״ל המשך הגמרא בביצה, דכתיב (בראשית מז, כב) ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה, מר זוטרא אמר אמר מהכא (משלי ל, ח) הטרפיני לחם חקי.

[כו] כן כותב רבינו (לפרשת החודש ד״ה עוד י״ל החודש) תורה, היינו פרנסה, כי אם אין קמח וכו׳.

[כז] רש״י כתב ׳תמונת כל׳ דבר, ׳אשר צוך׳ שלא לעשות. ועל זה בא קושית רבינו שבהמשך גם כן כתיב תמונת כל ואינו כתוב דבר.

[כח] ראה אמרי נועם (וישב אות כז) וז״ל, ידוע אשר מצות שבת הוא סגולה להנצל מתאוות רעות, ובהזכר בפה את יום השבת גם כן מסוגל לבטל על ידי אהבה דקדושה, שהוא יום שבת קודש אהבה בתענוגים מבטל על ידי זה אהבות רעות, רח״ל. וכמו שאמר אדמו״ר מוה״ר מענדל מרימנאב אשר בעת נשואי חתן וכלה, ובשעת ריקודין שהוא התערבות אנשים ונשים, על כן המנהג לצעוק אז שבת, בכדי להזכיר העם במצות תענוגי שבת לבטל תענוגים רעים, ולהפך נגע לענג, להנצל מתאוות הנקראים נגעי בני אדם.

[כט] בד״ר כתוב חיות, וז״ל הרמב״ם, וכבר ידעת שעונת תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת, מוסף עם היות השבת בעצמו מחוייב בו העונג בכל צד מצידי ההנאה לבני אדם כולם.

[ל] וכן הוא באוצר החיים (קאמארנא; יתרו מצוה לא) ע״י הנבאים נצטוינו במצות שהם עונג וכבוד שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ד׳ מכובד. איזהו עונג, תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם, הכל לפי ממונו. וחייב לאכול שלשה סעודות, ולקבוע שלשתן על היין או על חמר מדינה, תשמיש המטה מעונג שבת, כל המענג את השבת נותנים נחלה בלי מצרים (שבת קיח, א) ונותנים לו משאלות לבו, וניצול משיעבוד מלכיות.

[לא] ע״ד המדרש (ב״ר מב, ג) ויהי לשון צער, והיה לשון שמחה.

[לב] לשון הפסוק, היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות. ורבינו מביא עוד על זה (יתרו ד״ה וישמע יתרו) וידוע כי כנסת ישראל נקראת בשם שרה, על דרך (ברכות יג, א) שרה לכל העולם.

ויעש לשרה, רצה לומר ויעש לשון תיקון, שתיקנס בתיקון הראוי, **כאשר דבר**, רצה לומר בשעת מתן תורה שאז יקראו דברות, אז תיקנס כראוי, ודו"ק[לג]. וירא ד"ה וד' פקד

איתא (אבות ה, א) בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות. ולהבין, אצל בריאת עולם נקרא מאמרות, ואצל מתן תורה נקראו דברות, עשרת הדברות[לד]. והטעם, כי מאמר הוא לשון קדושין, כמו (יבמות סא, א) עשה בה מאמר, פירוש, בריאת העולם היתה כמו קדושין, שעדיין לא נגמר הדבר, והא ראיה, שאין אנו מברכין שבע ברכות בשעת קדושין, שעדיין לא נגמר הדבר עד שעת חופה, שנגמר ונתיחד ביחוד ובחיבור גמור. לכך נאמר אצל בריאת עולם ויאמר, לשון מאמר וקדושין, כדאיתא (שבת פח, א) יום הששי (בראשית א, לא), כולם תלוים ועומדים עד ששי בסיון שקבלו ישראל את התורה, שם נאמר וידבר, עשרת הדברות, כי דיבור הוא לשון יחוד, כמו (כתובות יג, א) ראוה מדברת עם אחד[לה] חיישינן שמא נבעלה, ואמרינן (שם) מה מדברת, נבעלה. פירוש, בשעת מתן תורה נעשה היחוד גמור, כמו שאיתא (תענית כו, ב) ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר השירים ג, יא), ביום חתונתו זהו מתן תורה[לו].

ואיתא (פסחים סח, ב) בעצרת הכל מודים דבעינן נמי לכם, פירוש עצרת הוא מתן תורה, ובעינן נמי לכם, לכל צרכיכם (סוכה מ, א), היינו השפעות טובות ופרנסה ורפואה, כדי שיוכלו לקיים את התורה[לו]. וזהו שנאמר (ויקרא כו, ג-ד) 'אם בחקותי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם', פירוש, אתן לכם לכל צרכיכם ולא יחסר לכם כל טוב, ותוכלו לקיים את התורה. וזהו **וידבר אלקים**, שנתיחד מי עם אלקים כנ"ל, **את כל הדברים האלה לאמר**, פירוש, שהכל נאמר בשעת מתן תורה, אפילו שהוא עולם הנגלה, הכל נאמר, שיהיה כל צרכינו ולא יחסר לנו כל טוב, כדי שנוכל לקיים את התורה, ודו"ק. יתרו ד"ה וידבר א' [הב']

במשנה (אבות ה, א) בעשרה מאמרות וכו', עד סוף המשנה[לח], יש לדקדק, א', קושית התוספות יום טוב ומה שתירץ בשם ספר דרך חיים, מי שיש לו מוח בקדקדו יראה שהדרא קושיא לדוכתא. ב', למה לא תנא ליתן עונש, כמו שתנא גבי הצדיקים[לט]. ג', היה להם לומר וגם ליתן שכר וכו', ועתה משמעותו להפרע בכדי ליתן, וצריך להבין על מה ולמה בזה האופן.

לתרץ זה, דהנה איתא (ב"ר א, א) שהקב"ה ברא את עולמו בהתורה, כנאמר (משלי ח, כב) ה' קנני ראשית דרכו וכו', כדאיתא בבראשית רבה (שם) אמון (משלי ח, ל), אומן וכו', ואם כן מסתבר אשר היו"ד דברות שהמה תמצית התורה, כנאמר (מלכים א ח, ט) אין בארון רק וכו', או שהמה היו"ד המאמרים, או שיש להם שייכות גדול עמהם. [ורבינו מאריך כאן איך כלול כל התורה בעשרת הדברות].

ויאמר אנכי, בקבלת התורה שיש בה תר"ך אותיות, הארץ אשר אתה שוכב עליה, דייקא, ואין צריך לומר קיפל (חולין צא, ב), כי אם כפשוטו, כי (הרשעים[מ]) הארץ שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. וזה והאכלתיך נחלת וכו' כי פי ה' [דיבר], והיכן דיבר, אתננה ולזרעך. והודו ואמרו מה אדיר שמך בכל הארץ (שבת פט, א). וזה בעשרה מאמרות והלא במאמר אחד, והיינו בסיגנון אחד, או מעליונים או, אלא להפרע, כי יש שכר ועונש ע"י זה, וזכה נוטל חלקו וחלק חבירו (חגיגה טו, א). בהר ד"ה וידבר ד' [הב']

משנה כ - כי עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן.

במשל מבן כפר אשר אי אפשר להעריך בלבו ערך מלך, כי אם בענין קבלת טובה ממנו, אבל לא כשיתישב בדעתו בדרך ארץ מעט מעט. למען תהיה יראתו על פניכם וכו' (שמות כ, יז) זהו הבושה (נדרים כ, א), וזה כל שיראת חטאו קדמה (אבות פ"ג מ"ט), **כי עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן.** בהר ד"ה וידבר ד' [הג']

פרק ו

משנה יא - כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו

וקשה המאמר הזה שאמרו לכבוד עצמו הוא דורש, למה לא לכבוד עצמו, למי ראוי כל הכבוד אם לא לו, כי הוא אין סוף ב"ה **וכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא אלא לכבודו.** לכך נראה לי, כי לעבוד את הבורא ב"ה לפי כבודו וגדלותו ורוממותו יתברך אין באפשרי בשום נברא, כי אין להשיג את הבורא ית"ש, אפילו כל הנביאים לא יכלו להשיג אלא לבושיו.

קדושים ד"ה במדרש קדושים תהיו

[לג] ד"ת זה כתיב ג"כ בפרשת יתרו (עה"פ וישמע יתרו).

[לד] עי' עוד טעם לדבר בפרשת וירא עה"פ וד' פקד את שרה. ועיין בתחילת פרשה זו.

[לה] בדפ"א ראוה מדברת עמה בשוק. ראה במבשר צדק (כי תשא ד"ה א"י ודבר [הב']) וידוע דדיבור הוא לשון זיווג, על דרך ראוה מדברת. וראה באור הגנוז (פקודי), אפילו הדיבור עם חבירו בשוק, צריך להיות הדיבור בדחילו ורחימו, מפני שהדיבור הוא ע"י אותיות, וכמו שאמר הבעש"ט ז"ל, ראוה מדברת עם אחד בשוק, שראוי להיות דיבורו עם האחד מיוחד.

[לו] עיין יודע בינה (במדבר ד"ה וידבר ד').

[לז] ראה בדברי בינה (ביאלע שבועות ד"ה הכל מודים) וז"ל, בענין הוא לשון בקשה, שבחג הקדוש הזה יוכל כל אדם לבקש מהשי"ת ולפעול הבחינת לכם שהיא לכל צורכיכם, שישפיע לו השי"ת כל עניני הטוב, בכדי שנקיים התורה בהרחבה, ולא יהיה לנו שם מניעה ח"ו לקיום התורה והמצות. וזה הכל מודים בעצרת שהוא יום מתן תורה דבעינן נמי לכם, שהוא כל הצטרכותינו בכל הענינים לטובה וחיים ושלום לישראל עד העולם, אכי"ר.

[לח] וז"ל המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

[לט] שאצל הצדיקים כתוב וליתן שכר טוב לצדיקים, והפך מן שכר הוא עונש, ולמה כתוב אצל הרשעים להפרע, ולא כתיב על ידי מה.

[מ] כן כתוב בדפו"ר.

יום הכיפורים - אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים (כג, כז).

איתא בגמרא (יומא פה, ב) האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויום הכיפורים מכפר אין יום הכיפורים מכפר. ויש לדקדק מה זה אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ימר אין תשובה מועלת כלל שאומר ביום הכיפורים.

לבן נראה לתרץ על דרך כי יש לומר כשאדם עובר איזה עבירה בזמיד בלי שום טעם רק מחמת תאוה ופחוי היצר, אז אחר כך כשהוא מתחרט ועושה תשובה אז מתכיים מאד ויתחרט בחרטה גמורה בל יעוב לבלתי עוד, ועושה תשובה בהתלהבות גדול, אז התשובה מספקת לו ותתקבל לפני ה'.

אבל כשאדם ח"ו עובר עבירה ואומר עתה[מא] אעשה את העבירה ואחר כך מיד לעשה תשובה, דהיינו 'אחטא ואשוב', אף על פי שעושה תשובה אין עושה תשובה כראוי בחרטה גמורה, כי נאמרו לן חטאתי כי בשעת עשיית העבירה היה חושב לעשות מיד תשובה, לכן אין תשובתו מתקבלת. וזה כוונת המאמר 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה', רצה לומר אין עושה תשובה המספקת לו[מב], רצה לומר אין עושה תשובה כראוי כנ"ל[מג].

חג הסוכות - אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי וגו' תחגו את חג ד' שבעת ימים (כג, לט).

שלש פעמים נאמר בסוכות בקרא[מד]. והגמרא (סוכה ו, ב) דרשה זה. ואפשר גם כן לידרוש טעמא דקרא מפני מה כתיב ג' פעמים בסכת תסר ואחד מלא בסכות. העניך כך הוא, כי ידוע מספרים הקדושים (עי' אלשיך ויקרא כג, לג) שורש הסוכה, כי אחרי הטהרה ביום הכיפורים זכינו ליכנס בצילא דמהימנותא עילאה, בצילא דקודשא בריך הוא, ומאז והלאה נקבע לדורות ונוהו הקדוש ברוך הוא לעשות סוכה אחר טהרת נפשנו ביום הכיפורים החיוב מוטל עלינו בני ישראל להשתדל תיכף במצוות סוכה, כשאר נטוויהו מפי חז"ל (שו"ע או"ח ס"ס תרכד), אשר מפיהם אנו חיין, להכין המצות לזמן הקבוע לנו בתורה הקדושה, והכל הוא מהנהגת הקדוש ברוך הוא את עמו ישראל, כנאמר (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, על כן נוהג לנו ליכנס בסוכה, כי ע"י מצות סוכה שאנו מקיימין כדת וכהלכה נכנסת פי המקטריגין עלינו ולא יתערב זר בשמחתנו, כי השי"ת חופף עלינו ומסתיר חותנו מכל המציקים לנו.

אבל לזה צריך הכנה רבה עצומה לכל איש מישראל לפשפש במעשיו קודם החג הקדוש ולטהר ולקדש עצמו כפי יכולתו, ומי יאמר זכיתי לבי, עם כל זה אם האדם עושה כפי יכולתו ומתחיל להכין את עצמו בקדושה ובטהרה תיכף במוצאי יום הכיפורים לעשות בסוכה כאשר רמזו לנו חז"ל, ועיקר הוא שהאדם ישתדל להיות כלי מוכשר לקבלת קדושת חג הסוכות, ולזה אל יתרפה עצמו ממלאכת שמים ח"ו, ולא יעזוב עבודתו מימים הנוראים הקודמים, רק תיכף במוצאי יום הכיפורים יאיר שכלו לכל עניניו, ואם הוא משתדל כפי יכולתו על כל פנים, אזי הקדוש ברוך הוא מגין עליו בחג הסוכות ומסתירו מכל המקטריגין ושומרו ומצילו מכל דבר רע ופורס עליו סוכת שלומו.

והעיקר לתקן חוש השמיעה וחוש הראות, כי בראיה ובשמיעה תלוי מילתא. ועיקר הכוונה, שידע בעצמו כי אפילו אם יכין האדם וישמור את עצמו בכל עניניו נחשב למאומה, כי האדם אינו יכול לעשות שום ענין בשלימות, רק שהקב"ה מקבל הרצון והחפץ של כל ישראל ושולח לו ברכתו בשלימות בלי שום מסרון חלילה, כי הוא

[מא] נראה לי לדייק בדברי רבינו, באומרו 'וחושב עתה אעשה את העבירה ואחר כך מיד אעשה תשובה', על פי דבריו (יתרו עתה ידעתי) שמעתי ממורי (ראה עבודת ישראל שבעות ד"ה ועתה), היינו שהלשון ועתה מרומז על תשובה (ב"ר שם), היינו אף שעד הנה לא הייתי כהוגן, רק מעתה. דהיינו שאומר 'עתה' הרי הוא לשון תשובה, 'וחושב' ש'אעשה את העבירה' אבל תיכף ומיד 'ואח"כ מיד אעשה תשובה', ואת זה כבר חשב בעת מעשה העבירה, ולכן לא מספקת לו התשובה, כדלקמן.

[מב] ראה דברי רבינו (ויקרא ד"ה והסיר) והנה העבירה שעשה שלא לשמה הוא עבירה גדולה, ואם היה עושה לשמה היה מצוה, ואם כן הגם שעשה עבירה שלא לשמה, על כל פנים כשעושה אחר כך תשובה, יהי שם אלקינו מבורך לעולם ולעולמי עולמים ויתרבה כבוד שמו ב"ה, הקדים תשובה קודם שברא העולם (ב"ר א, ד), נמצא כשעושה אדם תשובה, הוי כאילו היה זה המחשבה בשעת עשיית העבירה, נמצא נעשית העבירה שעבר עבירה לשמה. והיינו כשעושה תשובה מאהבה, היינו לגודל אהבת הבורא מתחרט על שעבר רצונו, ויותר שהוא מתחרט יותר ניתוסף האהבת הבורא ב"ה, ויותר שניתוסף לו אהבת הבורא ב"ה יותר מתחרט על מה שעבר רצונו, נמצא אפילו אהבת ענינים המותרים גם כן אינו נחשב לכלום נגד אהבת הבורא.

[מג] בראשית ד"ה המן העץ.

[מד] ויקרא כג, מב-מג: בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל וגו'.

ממלא כל עלמין[מה].

ותיבת סוכה יש לו שלשה פירושים, שמיעה והאזנה, מלשון (דברים כז, ט) הסכת ושמע ישראל. גם סובל הפירוש ראיה, מלשון יסכה הנאמר אצל שרה (בראשית יא, כט), שסכ[ת]ה ברוח הקודש (מגילה יד, א). וגם כיסוי, מלשון סכך, כשמה.

ועל זה בא הרמז בתורה ב׳ פעמים בסוכת חסר, כי זה מרמז על האדם שצריך לתקן עצמו השמיעה והראיה כנ״ל, והאדם אינו יכול לעשות בשלימות, אבל אם האדם עושה את שלו כפי יכולתו, אף שהוא בחסרונות, הקדוש ברוך הוא מקבל באהבה ושולח להאדם שפע וברכה מכל העולמות וממלא לו כל חסרונותיו וחופף ומגין עליו, ועל זה בא הרמז בקרא בפעם שלישית בסוכות מלא, להורות שהקב״ה מגין ומחסה על האדם החפץ בבריתו בשלימות בלי שום מחסור, כפי מתנת ידו הרחבה והמלאה.

והוא הענין הכתוב אצל יעקב אבינו (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכתה, חסר, ולמקנהו עשה סכת, כתיב גם כן חסר בלא וא״ו, על כן קרא שם המקום סוכות, מלא בוא״ו, והמבין יבין[מו].

חג השבועות - וספרתם לכם ממחרת השבת וגו׳, תספרו חמישים יום וגו׳ וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם (כג, טו-כא).

והנה ידוע (שער הכונות, ענין הפסח סוף דרוש ג) כי ביום חג השבועות הזמן גורם שהכל נתקן, ונתיחד כל ענפי הקדושה. וזה הטעם שהספירה שאנו סופרין מ״ט יום מעילא לתתא, פירוש חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, כי ביציאת מצרים גם כן הכל נתקן ונתיחד. וזה הטעם שפסח נקרא שבת, כמו שכתוב (ויקרא כג, טו) ממחרת השבת, כי בפסח הכל נתיחד בלא אתערותא דלתתא, כמו בשבת[מז], וגאולת מצרים היה מ[כח] חמשים שערי בינה כנודע (שם דרוש ה), ובשביל זה אנו סופרין מעילא לתתא, כדי שאנו בעבדותינו ע״י אתערותא שלנו נמשיך עלינו הקדושה עד שנבוא על מדרגה שהיינו כמקודם ביציאת מצרים, פירוש נעוץ סופו בתחילתו, פירוש כשאנו באין לסוף, היינו מלכות, מיד אנו באים להבינה. ובחג השבועות אנו באים למדרגת מתן תורה (עי׳ פרי עץ חיים שער מקרא קודש פ״ג ד).

וזהו שכתוב (כ, ב) אנכי ה׳, אנכי בגימטריא כס״א, הוא העולם הבריאה, חמשים שערי בינה, וכל ענפי הקדושה נתקן ונתיחד ביום חג השבועות. ואינו צריך להיות שבעה ימים כמו פסח וסכות, אלא ביום אחד הכל נתייחד. ונקרא עצרת (בכורים פ״א מ״ג), שהכל נאסף ונתיחד.

וזהו שכתוב ׳וביום הביכורים׳, פירוש שהכל נתקן (ונתבשל) [ונתיחד] ביום זה. ׳בהקריבכם מנחה חדשה לה׳׳, שהכל בא אל התחדשות. ׳בשבועותיכם׳, פירוש, זאת הקדושה תפעלו ותמשכו עליכם בשבעה שבועות שאתם סופרים. ׳מקרא קודש׳, פירוש, זאת שאתם קרוין קודש, כמו שכתוב (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה׳, ׳תהיה לכם׳, שתהיו קרוים באמת קודש, כי ביום הזה הכל נתקן ונתיחד. ׳כל מלאכת עבודה לא תעשו׳, פירוש בלא עבודה שלכם, כי נתקן ונתיחד ע״י הספירה[מח].

[מה] ראה דברי רבינו (ראה ד״ה וזכרת) איתא (סוכה ט, א) סוכה ישינה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. יש לומר כך, דהנה בסכות כתיב (ויקרא כג, מב-מג) בסכות תשבו וכו׳ למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי וכו׳. וקשה הוה ליה לכתוב למען ישמעו דורותיכם, ודו״ק. ונראה כך, דבסוכות היו ענני הכבוד (עי׳ סוכה יא, ב), והנה על דרך דאיתא (עי׳ פרי עץ חיים שער מקרא קודש פ״ג ד) דבכל ימים טובים מתנוצץ מציאות הראשון, לפי זה מסתמא בסכות נתנוצץ ענין ענני כבוד, ומי שזוכה רואה. לפי זה קאמר שפיר למען ידעו וגו׳, והיינו מי שיזכה ויראה בסכות ענני הכבוד, לא יתמה על זה, וידע כי בסכות הושבתי וגו׳, ומזה הענין נתנוצץ. ולפי זה ענין סוכה בכל שנה הוא ענין חדש, כי לפי אדם המקבל, זוכה ורואה יותר בהירות ענני כבוד. ולפי זה יש לומר הפשט סוכה ישינה היינו בפשוט, כי לפי הנ״ל יש סוכה חדשה וכנ״ל, בית שמאי וכו׳ בית הלל מכשירין, כי מה יעשה איש פשוט כערכנו, עם כל זה הוא לרצון לפני בורא ב״ה, עם כל זה סברת בית שמאי נפקא מניה טעמא לאדם נגד יצר הרע, שלא לבוא לידי גיאות הגם שמקיים מצות סוכה, כיון שיש עוד יותר מדרגה וכנ״ל. ויש לומר הפשט חג הסוכות תעשה לך וכו׳, היינו לפי ערכך תעשה לך, אם תזכה תראה יותר בהירות וכנ״ל. וכן בכל המועדים כתיב (טז, א) שמור את חודש האביב ועשית פסח וכו׳, כי גם בפסח נתעורר מציאות הראשון ומשיג האדם הארה מענינו של יום.

[מו] לחג הסוכות.

[מז] וכן כתב רבינו (בא ד״ה ושמרת את החוקה). וראה בני יששכר (מאמרי ניסן יב, ג) וז״ל, כל הארות שנתהוו בלילה הראשונה בגבהי מרומים בדרך נס שלא על ידי מעשינו, וכן הוא בכל שנה, אך להיות הדבר שלא בא על ידי מעשינו אין קיום להאורות והמוחין ההם. והנה החילוק שבין שבת ליום טוב מבואר בכתבי האר״י ז״ל (פרע״ח שער מקראי קודש פ״א) שבת נקרא קודש היא לכם (שמות לא, יד) מה שאין כן יום טוב מקרא קודש. שבשבת באים המוחין דחכמה [חכמה נקרא קודש] מעצמם שלא על ידי מעשינו, מה שאין כן יום טוב מקרא קודש, לשון הזמנה לקודש, כענין אחרי כן יאכלו הקרואים (שמואל א ט, יג), היינו שאנחנו מזמנים את הקודש על ידי מעשינו. והנה תבין לפי זה, קדושת היום של יום טוב הראשון דחג המצות היא גם כן שלא על ידי מעשינו, אם כן התורה כשרצתה לרמוז לנו טעם המצוה אמרה בלשנה הקדוש וספרתם לכם להנאתכם ולטובתכם, ממחרת השבת רצה לומר להיות היום הראשון הוא בבחינת שבת ובאין ההארות שלא על ידי מעשיכם, ואין לזה קיום עד אשר תספרו יום אחר יום ונעשה הדבר על ידי מעשיכם ויהיה הדבר לכם לקיום, על כן קראתו התורה שבת, בכדי להשמעינו טעם המצוה.

[מח] יתרו ד״ה וידבר אלקים.

סוכות ביים רבי'ן און לובלין

רבינו מביא בספרו ליקוטי מהרי"ל בפרשת יתרו מגודל קדושת רבו הרה"ק הרבי מלובלין בחג הסכות וזל"ק:

פעם אחת חגגתי את חג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב יצחק זצ"ל, והלך קודם הלל לסוכה לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים, וגם אני הלכתי בתוכם להסוכה, והיה הצדיק מתרעש ומתפחד קודם הברכה בבהלות עצומות ותנועות גדולות לערך שעה, והעם שהיו שמה היו מסתכלים בזה, כי נדמה זאת להם להעיקר, והיה דומה להם שמשיגים יראה גדולה והיו מתנענעים גם כן ברתת ובזיעה כאשר נדמה להם, אבל אני ישבתי על הספסל ולא עשיתי את הטפל להעיקר, רק המתנתי אחרי כלות הבהלות והפחדים ואז עמדתי להביט היטב לברכתו אשר בירך, ואין לשער מדרגתו הגדולה בשעת הברכה.

***

בחג הסוכות כאשר ישבו כל החבריא קדישא בסוכה בלובלין וחכו לביאת רבם הרבי מלובלין זי"ע לסוכה. כאשר הגיע הרה"ק מלובלין, שאל היכן הרה"ק ר' ליבוש מזאקילקוב, ולא רצה להכנס אל הסוכה עד שילכו ויחפשו את רבינו. שאל אותו בנו הרה"צ צבי הירש הלוי הורוויץ זצ"ל: "וכי בלא ר' ליבוש אין אתה יכול לישב בסוכה". ויען אביו הרבי מלובלין "וכי מה אעשה כאשר כל האושפיזין עומדים בחוץ ואינם רוצים להכנס טרם שיבא הרב ר' ליבוש".

המשך מעמ' כז

שבעה שבועות תספר לך וכו', עד מסת נדבת ידך אשר תתן[מט] (דברים טז, ט-י), יש לדקדק, א', מה מהחל חרמש, וכי זה סימן מובהק, הלא טוב מה שאמרה התורה בפירוש (ויקרא כג, טו) וספרתם [לכם] ממחרת וכו'. ב', מה בקמה. ג', לשון מסת, ואם על עולת ראיה ושלמי חגיגה, מה זה ענין לשבועות דוקא יותר משאר יום טוב. ואשר שמעתי מפה רבינו זצל"ה מלובלין[נ] אשר לשון מסת שהיצר הרע מפתה, כענין מסית[נא], קשה גם כן מה ענין לשבועות דווקא.

וזה כוונת ספירת העומר, כמאמר רבינו מלובלין, אשר אני נותן וקצרתם את קצירה, והאר"י פירש, ושער ראשה כעמר נקא (דניאל ז, ט), לזה העומר מן השעורים, מעשה בהמה ומותרות בהא שעיר, עד ליל שבועות נעשה מן שעורים כתר. וזה בימי שפוט וכו' לגור בשדי מואב (רות א, א), בגימטריא מ"ט. וזה שבעה שבועות וכו' ל'ך מ'החל ח'רמש ב'קמה, ראשי תיבות ב' לחם. ת'חל ל'ספור ש'בעה ראשי תיבות ת'יקון ל'יל ש'בועות, (כי) הנה [הוא זורה] את גורן השעורים (רות ג, ב), וזה כי המלך מסת או למס [חסר כאן]. נדבת ידך אשר [חסר כאן]. וזה ושבתה הארץ שבת וכו', והענין, שמיטה היינו ז' ימי הבנין, והלא כל הדיברות עשרה נאמר מהר סיני, אלא וכו'. וזה צאנה וראנה במלך שלמה וכו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר השירים ג, יא), זה בנין בית המקדש במהרה בימינו (תענית כו, ב), אמן סלה[נב].

[מט] זה לשון הפסוקים, שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות. ועשית חג שבועות לד' אלוקיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ד"א.

[נ] וכזה הוא בנועם מגדים (ראה, דרוש לשבועות) זהו מאמר ועשית חג השבועות לד"א, וכל ענין החג הוא משום, מסת הסתת היצר שיש במצוה, לזה יגדל שכרינו מבלא קבלה שהיה, רק נדבת ידך אשר תעשה ולא בחובה, ועיי"ש עוד.

[נא] ראה דברי רבינו (לשבה"ג) הנה יש אחד שחוטא ע"י יצר הרע, ויש אחד שחוטא ע"י מסית, שאדם מסיתו. ואיתא (סנהדרין כט, א) אין טוענין למסית, ויש לומר טעם, כי זה ענין גדול, שהלא בלאו הכי יש לאדם יצר הרע, וזה איש מסית גם כן, והשכל נוטה שיש קצת קולא להחוטא מחמת מסית, מחמת שיש לו יצר הרע ומסית.

[נב] בהר ד"ה וידבר ד' [הג'].

תולדות חייו

של רביה"ק ר' יהודא ליב מזאקליקוב

בין האריות שבחבורה, מתלמידיו הגדולים של הרה"ק הרבי ר' **אלימלך מליזענסק זצ"ל**, והרה"ק הרבי **מלובלין זצ"ל** ואף זכה להיות מחותנו, התבלט רבינו הרה"ק רבי **יהודא ליב אבד"ק זאקליקוב זצ"ל**.

הוא היה מפורסם בקדושתו וחסידותו בין צדיקי עמודי עולם שהיו בזמנו וכינו אותו "**רבי ליבוש זאקליקוב'ער**".

רבינו נולד לאביו רבי משה. ומצאצאי הגאון רבי דוד לידא אבר"ק מאגנצא ואמסטרדאם בעהמח"ס חלקי אבנים וש"ס[א], **והמחר"ל מפראג.**

משער הספר שם גדולי ישראל לנכדו רבי חיים יצחק גדלי' אייזענשטאדט ז"ל

על שנות ילדותו לא נודע לעת עתה. רבינו נישא לרבנית מרת דבורה (אין אנו יודעים פרטים אודותיה).

במשך השנים שימש ברבנות בערים **זאוויחוואסט** שם גם ניהל חנות לפרנסתו, ושם נתקרב לרבינו הרה"ק הרבי ר' **אלימלך מליזענסק זי"ע** כמובא להלן, אחרי כן בערך משנת תקע"ח כיהן ברבנות בעיר **זאקליקוב** עד להסתלקותו בשנת תקפ"ו.

התקרבות רבינו לחסידות:

בימי חורפו נמנה רבינו על מתנגדי החסידות, והיה הולך לבוש בבגדי סוחרים, כי היה מחזיק חנות בעיר זאוויחוואסט. בעת ההיא רצה הרה"ק הרבי רבי **אלימלך מליזענסק זי"ע** לקרבו לחסידות, ונסע הר"ר אלימלך לעיר זאוויחוואסט, ועבר על יד החנות של רבינו, ובאותו הזמן עמד רבינו אצל הפתח, ולא ניגש אל הר"ר אלימלך ליתן לו שלום, ושאל הר"ר אלימלך את אנשיו הולכים אתו, "מי זה האיש העומד לנגדי", אמרו לו את שמו והוסיפו לומר "כי באמת הוא חריף וגדול בתורה, אך הוא אינו הולך בדרכי החסידות ואינו מאמין בצדיקיו" אך ראה איך שרבינו הולך בגדלות. לכן נענה ואמר הר"ר אלימלך כי אם היה ביכולת לקרב את האיש הזה אזי בטח יתהפך ויהיה לאיש גדול ביראה ובעבודת הבורא, וסיים 'ער וועט נאך זיין מיינע' (-הוא עוד יהיה שלי), ופנה הר"ר אלימלך ונסע לביתו.

תיכף ומיד נתעורר בלב רבינו תשוקה גדולה להסתופף בצל הר"ר אלימלך, ולאחר זמן נסע רבינו אל העיר ליזענסק, וכאשר נכנס רבינו אל חדרו של הר"ר אלימלך צעק עליו הרה"ק מליזענסק "עז פנים", מהצעקה זו נכנס בלבו פחד ומורא גדול, ומרוב פחד ברח מן העיר כד' מילין, ונדמה לרבינו שהר"ר אלימלך רודף אחריו וצועק עליו כנ"ל.

אחרי זאת נתיישב רבינו בדעתו באומרו הלוא דבר גדול הוא שנפל על ידו פחד כזה עלי, וחזר לבית מדרשו של הר"ר אלימלך, וישב שם כמה שבועות על התורה והעבודה, אך עדיין לא השיג רבינו בגדלות הר"ר אלימלך. בר"ח סיון חישב לנסוע לביתו, ומקודם החליט להפרד מהר"ר אלימלך, לפני תפילת שחרית נכנס אל חדרו הק' של הר"ר אלימלך ואמר לו שהחליט לחזור אל ביתו. הר"ר אלימלך ביקש מאתו שישאר עד לאחר התפלה. וכאשר שמע רבינו את תפילת ההלל מפה קודש הר"ר אלימלך, התלהט רוחו בקרבו והכניע את עצמו לפניו. לאחר מכן אמר רבינו "שבאותו ההלל ראה אצל הר"ר אלימלך, מה שלא ראו כל שאר תלמידיו הקדושים", ונשאר שם עוד כשני שנים. ונתעלה שם במדרגות רמות, עד שהתפרסם כאדם גדול וצדיק. ותקופה קצרה אחר שחזר לביתו מינו אותו לכהן כרב העיר זאוויחוואסט.

אור יקרות (בערכו); מגדיל ישעות מלכו בארנוב; אהל אלימלך ליזענסק (אות קנד); נחלת צבי (קובץ יד עמ' קפב), בשם הגאון רבי יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק[ב]

[א] מתולדותיו: נולד לאביו רבי ארי' ליב ב"ר דוד, ולאמו אחות רבי משה רבקש בעל באר הגולה. נשא את מרים בת ר' זאב וואלף ר' יוזפ'ס מלבוב, תלמיד הר"ר העשיל מקראקא, שימש ברבנות בלידא, במאגנצא, אמסטרדאם ועוד. חיבר הרבה ספרים. נסתלק ז"ך מרחשון שנת תנ"ז.

[ב] ומספר: וכשנתקבלתי לרב בזאקליקוב שמעתי זאת מתלמידו ששמע ממנו בעצמו.

בצל רבו הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע:

לאחר התקרבותו של רבינו לרבו הקדוש הר"ר אלימלך דבק ברבו זה ונסע אליו, וכן מזכיר מדברי תורתו הרבה פעמים בספרו ליקוטי מהרי"ל, ומתארו: **אמו"ר בוצינא קדישא הרב מ' אלימלך זצ"ל.**

סיפר הרה"ק רבי יהושע מטאמשאוו זצ"ל בשם רבינו, שפעם אחת היה אצל רבינו הקדוש הרבי ר' אלימלך זצלה"ה, ואז היו שם כל החבריא קדישא, המגיד הקדוש מקאזניץ, והרה"ק מלובלין ושאר צדיקים, פתאום בא רבינו הרה"ק ר' אלימלך לביהמ"ד, והביט בפני העומדים, ולקח מתוכם את אדמו"ר הקדוש מלובלין והלך עמו הנה והנה. ורבינו השתוקק מאוד לשמוע מה מדברים, והלך אחריהם על ציפורני רגליו בלאט, ושמע שהרה"ק מליזענסק אומר לו: תדע שצריכים מאוד לבקש: "אל תשליכני לעת זקנה", והיה לפליאה בעיניו, שלא ידע על מה סובבים הדברים הללו. וכאשר נשלך הרבי מלובלין[ג] מן החלון שלו בשנת סילוקו לשמים, עמד על דברי רבינו הק' מליזענסק, והבן כח הצדיקים.

נפלאות הרבי (עמ' יא, א-ב); אהל אלימלך (אות קפא) בשם ספר תפארת הצדיקים (דף כה)

אחר הנפילה של הרבי מלובלין אמר רבינו "מי שאינו מאמין כי דבר גדול היה זה, הוא בכלל מתנגד על הצדיקים".

עשר אורות (מערכת הרבי מלובלין אות כז), ועיי"ש סיפור הנפילה; ונפלאות הרבי (אות קח)

במחיצת רבו הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע:

כאשר החל זורח אורו של הרבי מלובלין, היו עדיין כמה מחבריו בבית מדרשו של רבם הרה"ק הרבי ר' אלימלך שלא הכירו כל כך בגדלותו והנהיגו עדה בעצמם. באחת ההזדמנויות אמר הרבי מלובלין: כולם ישארו עם י"ב חלות שלהם (כלומר ימשיכו להנהיג), אך עתידים כולם לבוא אלי. ואכן כך הוה, באחד הימים שאל הרבי מלובלין "אם גם רבי יהודה ליב בא אצלי", והשיבו לו שעדין הוא לא בא אליו, ויש לו כבר חבורה שלימה. ענה מיד, "הם יבאו אלי, און ער וועט אויך קומען צו מיר" (כי גם הוא יבוא אלי).

ואכן לא ארכו הימים ורבינו החליט לנסוע ללובלין. באותו יום שרבינו בא ללובלין, הורה הרבי מלובלין למשמשו שבדעתו ללכת לנוח, וציווה עליו שלא יתן לאיש להכנס אליו, וכאשר בא רבינו ללובלין רצה להכנס, והמשמש ששמר על הפתח כפקודת רבו לא נתן לו להיכנס, וחלשה דעתו של רבינו עליו, כי בליזענסק היה נחשב בדרגת הרבי מלובלין. ולאחר קצת זמן נפתחה הדלת על ידי הרבי מלובלין ואמר לו: דע לך כי אילו רבינו מליזענסק היה חי, הרי שהיה הוא הר"ר אלימלך ניצב כאן בעצמו בדלת, והיה שומר הפתח. והרי זה כעין מה שמצינו בחז"ל יפתח בדורו כשמואל בדורו, אילו היה שמואל בדורו של יפתח היה כפוף אליו וכו'. ואמר לו הרבי מלובלין, כי אם לא ישאר בלובלין, הרי יוותר בבחינה של שטות. ואם כי הרגיש שדבריו אלו הם כמדקרות חרב, הכניע עצמו לפניו כי ראה דקם לי' שעתי' וקיבל מרותו. ומני אז דבק רבינו בכל לבו ברבו זה שהיה לפנים רעו, והשתדל בכל מאמצי כוחו ללמוד מאורחותיו.

אהל אלימלך (אות קסה); נחלת צבי (קובץ י"ד); אור יקרות (בערך רבינו).

רבינו מביא בספרו ליקוטי מהרי"ל (יתרו), מגודל קדושת רבו הרה"ק הרבי מלובלין בחג הסכות וזל"ק:

פעם אחת חגגתי את חג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב יצחק זצ"ל, והלך קודם הלל לסוכה לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים, וגם אני הלכתי בתוכם להסוכה, והיה הצדיק מתרעש ומתפחד קודם הברכה בבהלות עצומות ותנועות גדולות לערך שעה, והעם שהיו שמה היו מסתכלים בזה, כי נדמה זאת להם להעיקר, והיה דומה להם שמשיגים יראה גדולה והיו מתנענעים גם כן ברתת ובזיעה כאשר נדמה להם, אבל אני ישבתי על

[ג] היינו נפילתו הידועה של הרה"ק מלובלין זי"ע בשמחת תורה.

הספסל ולא עשיתי את הטפל להעיקר, רק המתנתי מחרי כלות הסהלות והפחדים ואז עמדתי להגיד היטב לנרכתו אשר בירך, ואין לשער מדרגתו הגדולה בשעת הברכה.

בחג הסוכות כאשר ישבו כל החבריא קדישא בסוכה בלובלין וחכו לביאת רבם הרבי מלובלין זי"ע לסוכה. כאשר הגיע הרה"ק מלובלין, שאל היכן הרה"ק ר' ליבוש מזאקילקוב, ולא רצה להכנס אל הסוכה עד שילכו ויחפשו את רבינו. שאל אותו בנו הרה"צ צבי הירש הלוי הורוויץ זצ"ל: "וכי בלא ר' ליבוש אין אתה יכול לישב בסוכה". ויען אביו הרבי מלובלין "וכי מה אעשה כאשר כל האושפיזין עומדים בחוץ ואינם רוצים להכנס טרם שיבא הרב ר' ליבוש". מגדיל ישעות מלכו (בראנוב)

הלשינו על הרה"ק המהרי"ל מזאקליקוב, שממשיך עדה, וכשנודע לו שהלשינו עליו לא נסע ללובלין עד יותר משנה, [עד] של יכול להתאפק. אמר לו הרבי [מלובלין] דברו עליכם כך, שאל אותו, ומה עוד הלשינו אמר כך, וכהתימו לשאול, שאלו ניא [מלשון מה אומר הרבי על זה] הבין הרבי שזהו ע"י קנאה ושונאים, נאנח הרבי ואמר מה נעשה הלאו אמרו חז"ל בסנהדרין מיחש מיהו מיבעי, וזה נשרש.

נפלאות הרבי (אות רנא)

פעם אחת בא הגאון רבי יצחק זאב וואלף אבד"ק יאזעפאף[ד] לזאוויחאסט, אל רבינו בשליחות רבו הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, ולא הי' לרבינו במה לכבדו, והתנצל לפניו, אמר לו הרב מיוזעפאף: בקיפערט (=תיבה) שלכם מונח גאלדינשטיק (=מטבע של זהב) תמשכנו זאת. ואחרי שהכיר רבינו בהרב מיוזעפאף שהוא בעל רוח הקודש, עשה כדבריו ומשכן את המטבע על עשרה זהובים. ופלא שכל ימי רבינו היה חייב רק סך כזה, והתחרט כל ימיו שאם לא היה עושה כן לא היה חייב לשלם.

בית אבות שעניצא (פרק ז' עמ' ריח)

פעם אחת נסע רבינו לביתו לאחר שהיה אצל הרבי מלובלין זצ"ל ונסע דרך עיר אחד אשר הרב דשם הי' מתנגד גדול על דרך החסידים, ורבינו נכנס אצל הרב הנ"ל, והרב שאל אותו "מאין אתם נוסעים" והשיב לו רבינו "מהרבי הקדוש מלובלין אני נוסע" ואמר לו הרב "אמור אתם לי איזה תורה מרבכם" (והוא בכוונתו לצחוק מעט מן התורה) ואמר לו רבינו הנה לבן היה מתנגד על דרך אברהם וכל ימיו היה אצלו שחוק עבדותו של אברהם ובשעה שבא אליעזר עבד אברהם אליו היה בעיניו שמחה עתה יהיה לי עת להראות מעט שחוק בעבדות של אברהם. ואליעזר הרגיש בזה ואמר אל לבן "יפה שיחתן של עבדי אבות (בב"ר פ"ס) היינו שאנחנו רוצים לדבר עמך הוא די והותר, מתורתן של בנים רוצה אתה לשמוע גם כן תורה שלהם. היתכן זאת כך אני, בשפל המצב שאני רוצה לדבר עמך, ואתה רוצה עוד לשמוע תורה.

קובץ הבאר (שנה ו' עמ' 144), בשם החידושי הרי"ם מגער

רבינו רצה לנסוע פעם אל מורו ורבו הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, וכאשר הגיע למעבר הגבול אמרו לו שאי אפשר להמשיך כי יש שם קבוצת חיילים שחונה על הגבול. אמנם רבינו היה מוכרח לעבור שם כי לא הייתה דרך אחרת, ורבינו 'סאיז זייער גרעניץ', והתחיל לומר בקול יפה ונעים 'לדוד מזמור לד' הארץ ומלואה', ואמר את כל הקאפיטל (כד), ופתאום התחילו כל החיילים לזוז מהמקום ונאמר להם שעליהם לפנות את המקום, ועבר רבינו את הגבול והמשיך בדרכו ללובלין, ולפלא הוא שמיד לאחר מכן פקדו על כל החיילים לחזור לאותו מקום.

אהל מועד לעלוב (מטות מסעי תשפ"ג גליון מס' 589 עמ' ה)
בשם הרה"ג ר' בן ציון אפטער ז"ל.

הרבי מלובלין אמר שהוא נוסע על ד' אריות ואלה המה: רבינו, הרה"ק ר' לייבוש מראדום זי"ע, הרה"ק ר' לייבוש מאפאלא זי"ע, הרה"ק ר' לייבוש משידלאבצא זי"ע.

קובץ היכל הבעש"ט י"ד עמ' ק"א, בשם הרה"ח ר' צבי הערשקא ממאטשעוויץ ז"ל

הרה"ח ר' הירש מקרילאוו ז"ל היה מתלמידי הרה"ק הר"ר בונים מפרשיסחא זי"ע, וכשהיה נוסע לרבו עלי דרך שכן העיר זאקליקוב ופעם אחת היה

[ד] בעמח"ס אהל יצחק עמ"ס קידושין (נדפס בסוף ספר מרפא לנפש).

צריך לשבות שם בזאקליקוב ובליל שבת הלך לשוה"ט של רבינו, וכן ביום השבת ואחרי סעודת צפרא דשבתא הלך רבינו לטייל והלכו אתו עמו האנשים חשובים שלו והר' הירש הנ"ל הלך אחריהם, ושמע איך שרבינו מספר להם שלרבי מלובלין זי"ע, נסע איש אחד ושמו בכינוי היה 'מאקיטאנער' כן הי' השם של הפאדראציג של מי שהעמיד לחסידים כל צרכיהם, והי' מנהגו שבכל פעם שהי' לו עסק לא הי' עושה בלתי הסכמת הרבי, וכל מה שאירע לו איזה סיבה בהעסק הי' הכל עפ"י עצת הרבי. האיש הזה נפטר לעולמו והי' הולך בתוהו סוחר כדרכו והגיע עת שהי' לו ישוב בהעסק ונזכר שצריך ליסע להרבי, והרבי מלובלין הי' כבר ג"כ בגנזי מרומים. ונזכר האיש הנ"ל שהוא נפטר והוא בעולם האמת, והתחיל לצעוק שרוצה לבוא לרבי עד שדחק עצמו להרבי והתחיל להתמרמר לפניו איך שהובילו אותו עד עתה בעולם התוהו וכעת מה יהיה ממנו, וענה הרבי "ער זאל שוין זיין דא", וסיים רבינו "תראו איך 'מאקיטנער' זכה שיהי' אצל הרבי ואנחנו הלואי שנזכה בעולם האמת להביט דרך חור שבמפתח הדלת שבחדר הרבי"[ה].

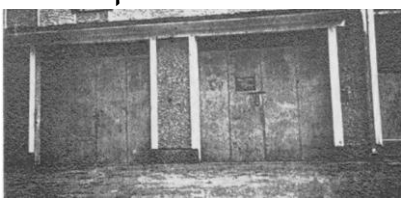
בית המדרש בעיר, ורח"ל כהיום בידי זרים

כתבי ר' יאשע שו"ב

מלחמת איש קודש:

רבינו הקדוש היה מהלוחמים הגדולים בעד רבו הרה"ק הרבי מלובלין בעת המחלוקת הידוע וזה תורף הדברים המדברים מרבינו[ו].

הה"ק הגאון מ' יהודא ליבוש אבר"ק זאקליקוב בע"ם ליקוטי מהרי"ל הי' ממתנגדי היהודי הקדוש לרגלי איחור זמן תפילה "בפירסום", פעם אחת בא הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק לבית רבינו ואמר לו "להרבי מלובלין, היה לו גוונים הרבה כמו תחש, וכל אחד ואחד מתלמידיו לקח לו גוון אחד, זה תורה, זה מצות, וזה מדות ומעשים טובים, אבל עיקר המידה שהיתה לו היא יראת שמים ומורי ורבי היהודי הק' לקח את הגוון העיקרי שהוא גוון היראת שמים, ואתם ראוים להיות מצעירי תלמידיו. נפלאות היהודי (עמ' כז)

פעם אחד ישבו יחדיו בבית המדרש בלובלין היהודי הקדוש מפרשיסחא עם החבריא קדישא שלו, ורבינו פתח ואמר בזה"ל: "עס איז פאראנען א פשוטער דרך צו דינען דעם בורא עולם, צו טון אלע מצוות, אזוי ווי דער אויבערשטער האָט געהייסן, צו דאוונען בציבור מיט פרייד, דאָס איז דער דרך פון די צדיקים, עס איז אָבער פאראנען אן אנדער דרך, וועלכער איז, נישט צו דאוונען מיט א מנין, טיילמאָל נאָר אינגאנצן צו פארשפעטיקן דעם זמן תפלה, כדי דערנאָך צו קאָנען דאוונען מיט לויטערע כוונות. אָט דער דרך ווערט אָנגערופן דער דרך פון רשעים, וואָס טוען כלומר לשמה, פארן אויבערשטנס וועגן.

וזה לשון קודשו של רבינו בספרו (בראשית):

במדרש רבה פרשה ב'. והארץ היתה תהו ובהו (א, ב) **אלו מעשיהן של רשעים. ויאמר אלקים יהי אור** (א, ג) **אלו מעשיהן של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהן חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו, כיון דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב** (א, ד)**, הוי במעשיהן של צדיקים חפץ, עכ"ל המדרש. והמדרש זה הוא פלימה, וכי מפסר לומר שהקב"ה מפץ במעשיהן של רשעים ח"ו. אך נרמה לפרש לפי שים דרך פשוט בעבודת הבורא לעשות כל המצות לשמיתן, ולהתפלל בעבור ובזמנה ולהתרחק מכל מיני שמוק ומכל טיול לבטלה, וזה נקרא דרך לדיקים.**

ויש עוד דרך אחרת, דהיינו שלא להתפלל פעמים עם הצבור, ופעמים לאחר זמן תפלה בבדי

[ה] ומסיים שם ומשם נסע (ר' הירש הנ"ל) לפרשיסחא, וכשבא לר"ר בונים שאל אותו מסתמא היית שבת בזאקילקאוו, היית בשלחנו ואמר הן, ... וסיפר לו המעשה, אחר כך שאל להפרשיסחער ומאין ידע הזאקאלקאווער זה אחר ששניהם הי' בעולם האמת, והשיב לו (הר"ר בונים) הלא כתיב 'סוד ד' ליראיו'.

[ו] הודעה הבהרה: פרק זה לא בא לעורר ישנים, ולהכניס הראש בין גדולי עולם, ולא ח"ו למעט ערכם של אחד מן הצדיקים המוזכרים בזה הפרק.

להתפלל בכונה יתירה, ושאר ענינים בדומה לזה, וזה נקרא מעשיהן של רשעים לשמה[ז]. והשתא אתי שפיר שאמר המדרש איני יודע באיזה מהן חפץ, כי אפשר להיות שטוב לעשות מעט רשע לשמה כנ״ל. כשהוא אומר וירא אלקים את האור כי טוב, הוי אומר שהקב״ה חפץ רק במעשה הצדיקים, כנ״ל.

סיפר הגאון רבי יוסף לעווינשטיין אבד״ק סעראצק וזאקליקוב: שרבינו הי׳ בכל יום מדבר על היהודי הק׳ ופעם אחת בא אליו בנו של היהודי הק׳ הה״ק הר׳ ירחמיאל לביהמ״ד שלו, וכשקרא עצמו בשם אביו הר׳ יצחק יעקב כששאלוהו לקראו לס״ת, הבין כי הוא בנו ודחפו מחוץ לביהמ״ד, וכשנודע הדבר לאביו היהודי הקדוש נסע אל המגיד מקאזניץ לומר לו כי הרב מזאקליקוב רודפו[ח], לאחר זמן בא היהודי הקדוש לפני הרה״ק רבי ישראל המגיד מקוזניץ, ושלח המגיד לקרוא את רבינו לבוא אליו לשבת זו, לעשות שלום ביניהם.

ואז נסע עם רבינו בנו האברך הקדוש רבי שמעלקא והי׳ נראה לבנו דרכו בקודש של היהודי הקדוש. וכשישבו יחד אל שלחן המגיד הקדוש, בליל שבת קודש לא דברו זה עם זה. ולא נתנו שלום זה לזה. וכאשר בא המגיד הקדוש אל השולחן, לעשות קידוש ולומר שלום עליכם כנהוג, והנה אך בא אל השולחן, אמר המגיד הקדוש, הנה אין כאן ה׳מלאכי השלום׳ ואיך נאמר שלום עליכם ויצא ונכנס לחדרו, ולאחר זמן בא שוב אל השולחן ואמר שוב, הנה ׳מלאכי השלום׳ עוד אינם ואיך נאמר שלום עליכם, ושוב נכנס לחדרו, וכן היה הפעם השלישית, והבין היהודי הקדוש כוונת המגיד, שעליו ועל הרב מזאקליקוב, מרמזים הדברים. ותיכף אמר היהודי הקדוש אל הרב מזאקליקוב שלום עליכם בתקיעת כפים וענה לו הרב מזאקליקוב אך זה הוא רק עד אחרי השבת, ותיכף אמר המגיד הקדוש שלום עליכם וקידש.

פאר ישראל (עמ׳ כב); עטרת מנחם רימאנוב (עמ׳ ע אות קטו); ספרן של צדיקים (עמ׳ קיז אות כא)

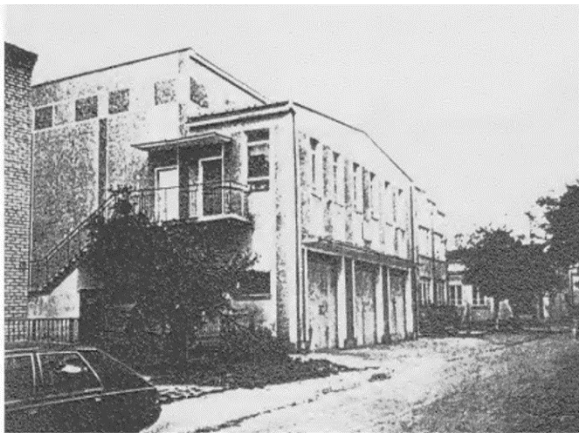

בית הכנסת בעיר, ורח״ל כהיום בידי זרים

ולעת סעודה שלישית הי׳ דרך היהודי הק׳ לזמר הללוי׳ה שבתהילים קי״א, וכשבא לפסוק ״סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו״ עשה אז היהודי הקדוש תנועות גדולות ורמות, אזי עשה לו רבינו באצבעותיו תנועה [שקורין פיי״ג] וקירב להיהודי הקדוש ״נא דיר [=כך לך] עוד יהיה יותר התרעומות״.

וכשבא לביתו חזר רבינו בשבת לדבר על היהודי הק׳ ובנו המליץ עבורו[ט]. והתווכחו ביניהם עד שאמר רבינו מי נדחה, השיב הבן אני אדחה אז הכה הה״ק באצבעו, באצבע צרידה אוי לי על הבן אז הבין עד היכן הדברים מגיעים ונתן כל אשר לו ליד מלמד שלו ועני חשוב כמת, אבל המלמד היה ירא מאוד מרבינו וחזר ונתנו לרבינו עבור בנו אז שלחו לבנו להרבי מלובלין לשנות הגזר דין אמר חויה דרבנן לית לי׳ אסותא אז בא הה״ק ר״ש ללובלין ונפטר בצעירותו[י].

[ז] ובקול שמחה (ויצא ד״ה ותאמר) איתא להיפך [והוא כתירוץ]: ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי דהנה באמת עשתה רחל כאן שלא כהוגן במה שמסרה הסימנים ללאה כי שיקרה ביעקב אך נתכוונה לשם שמים שלא תכלם אחותה לאה וגדולה עבירה לשמה וזה נפתולי וכו׳ שנפתלתי עם אחותי כי נפתלי הוא מגזרת נפתל ועיקש דהיינו העבירות שעשיתי היו לשמה והא ראיה כי יכלתי ושמע ה׳ את תפלתי ועי״ז ראתה שלא עשתה בזה שלא כהוגן.

[ח] המגיד הי׳ בסתר מחזק את היהודי הק׳ והרבי מלובלין הי׳ מרגיש בדבר וע״ז אמר הה״ק ר״ר מענדלי מרימינאוו שאני בן כפר שומר החלונות של הבני מלך שלא ישברו זא״ז (נפלאות היהודי עמ׳ ח).

[ט] כי שמע שמתחילה המגיד מקאזניץ היה כועס על היהודי הקדוש על איחור זמן תפלה כל כך, אך כשבא היהודי הקדוש לקאזניץ אמר המגיד שבא עמו שר התורה (נפלאות היהודי עמ׳ ח).

[י] ועיין בתולדותיו באופן אחר סיפור פטירתו.

כשנתקבל הגאון רבי יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק לרב בזאקליקוב סיפר לו הישיש ר' יעקב ליב שלאחר פטירת היהודי הק' צעק רבינו מאד בבכי' ואמר שדיבר עליו לטובתו כי לולא זאת היו רצים אחריו אפילו מארצות המערב והי' עליו עין הרע ר"ל. נפלאות היהודי

פעם אחת ישבו במסיבה תלמידי הרבי הק' מלובלין זי"ע, התחיל הגה"ק מ' משה יצחק עזריאל ז"ל האבד"ק בעלזיץ לצעוק על האיחור זמן התפילה אשר החל על ידי היהודי הקדוש זי"ע, פתח ואמר הה"ק מו' אליעזר האבד"ק טארניגראד זצללה"ה הרב בעל נועם מגדים, משל למה הדבר דומה "בן מלך אחד בא לכפר ולא הי' אתו לחמו והמתין עד כמה אולי יביאו לחמו הנחמד אבל אחרי שלא הי' יכול להתאפק הוכרח לאכול הלחם הגם אשר בכפר, כן הענין הנשמה הגבוהה בעת היתה עוד באוצרה ראתה התפלה העומדת ברומה של עולם ומשתוקקת גם עתה שישפע עלי' התעוררות כאז וממתנת עם תפלתה ואחרי כי ממתנת עד יעבור יום אז היא מוכרחת להתפלל".

והה"ק מו' יהודא ליבוש האבד"ק זאקליקוב זי"ע אמר "אחד הי' לו ב' בנים, ובלילה אמר לבנו הגדול הא לך מטבע אחת קטנה ותביא לשאוף טאביק בעת קומי ממטתי בעת שעה השביעי ואכן הביאו, בלילה הב' נתן לבנו השני מטבע קטנה לקנות טאביק והשכיל כי עבור מטבע א' לא יהי' הטאביק טוב כראוי לאבינו היקר, והשתדל להשיג בשאלה על הפתחים עוד איזה פרוטות, ובא עת קימת אביהם ולא הי' לו להריח, ואחר איזו שעות בא בנו הנ"ל צעק אביו הלא המתנתי עליך, השיבו הרח וקבל ריח ניחוח, פתח התיבה עם הטאביק וראה, הבין סיבת איחור הזמן, כן הוא בתפילה שבהמשך הזמן מוסיף בתורה ועבודה עד שבא באמת התעוררות התלהבות.

והה"ק ר' אייזיק'ל מלענטשנע אמר שניתן הזמן לפתוח שערים לקבל תפילתינו, ואחרי עבור הזמן מסוגרים השערים, וכשבאו תפלות ממקור הלב מנשמות וצדיקים פותחין לפניהם".

ולאחר כמה ימים ראה הה"ק מבעלזיץ זצללה"ה אברך אחד פשוט מתפלל אחרי הזמן, הביאו מוכתר בתפילין וציצית לפני הצדיקים הנזכרים הנ"ל, ואמר להם ראו, הלא על חשבון כזה, מתפללין גם מי שלא באו לכלל זה להדמות לקדושי עליון שכל אחד ואחד טעמו ונמוקו עמו.

נפלאות היהודי

ועובדא היה שהי' דרכו בקודש להתפלל תפלת שחרית בשעה מאוחרת, שהי' לו סדר גדול וארוך בתורה ועבודה בשעות הבוקר, והיו שוהים שעה ארוכה בהכנה לפני התפלה, כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים, וסוד ד' ליראיו. ואירע פעם אחת, אשר אחד מבני עירו, שהי' איש פשוט מאוד, בא לבית המדרש להתפלל שחרית אחר סוף זמן תפלה, וכמה מן המתפללים בביהמ"ד הוכיחו אותו על זה, ויען האיש ויאמר, למה זה אתם צועקים עלי, הלא כן דרכו של הרב ומרא דאתרא, להתפלל אחר זמן תפלה, והואיל והותרה לו הותרה נמי לי.

וכששמע הרה"ק מואקליקוב את תשובתו, התמרמר על זה, אשר על ידו נכשל אדם. ואמר, כי על זה הזהירו אותנו חכמים במשנה (אבות ג, א) דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ולכארה הול"ל למי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ומהו לפני מי. אך הכוונה, כאילו אמר, דע והתבונן בשביל מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. דמלבד מה שצריך האדם ליתן דין וחשבון על עצמו, לפעמים צריך ליתן דין וחשבון גם על מה שאחרים למדו ממנו להקל באיזה דבר מצוה, וכמו איש ההוא שלמד ממנו לעבור על תפלה בזמנה.

אמרי קודש-באבוב (האזינו תשובה תשע"ח)[יא]

הרה"ק ר' יוסף מטאמאשוב דבק ברבותיו והם הרה"ק הרבי מלובלין והרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימאנוב זי"ע, וכן נסע להסתופף בצל הרה"ק

[יא] ומובא בבנין מנחם, (הקדמת ספר מנוחת אלימלך) בשם הרה"צ ר' משה יחיאל [אפשטיין] מאז'ריב; ובספר שיח שרפי קודש (עמ' כד): שמעתי מידי"נ הרה"ג וכו' ר' שמחה גילערינטער שליט"א האבד"ק קלימענטוב.

מואקליקוב, אך כאשר הרה"ק מואקליקוב נסה לשנות את דעתו בענין תפילה בזמנה, קיבל את דעתו רק לזמן קצר ולאחר תקופה חזר בו באומרו לרבו זה "כי איננו מוכן לזוז מהשולחן ערוך אפילו כמלא נימה ואפילו אם יענישו אותו בגלל זה"[ב].

אבני שי (עמ' קסד).

הסתלקות רבינו:

רבינו היה בתרעומת על הרה"ק רבי מאיר מאפטא בעמח"ס אור לשמים, והרה"ק רבי יוסף קיזעם אבד"ק יאנוב, וביותר על הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא, כשנחלה רבינו, שלח שליחים אל הצדיקים הנ"ל, לבקש רחמים בעבורו. והשליח שנסע לפרשסיחא, בהגיעו לעיר זוואלין, והיה שם מחסידי זאקליקוב שהכירו אותו, שאלו אותו להיכן הוא נוסע, וכשענה להם כעסו עליו שנוסע לרבי מפרשיסחא באומרם כי חרפה להם אשר יחזיק רבם את הר"ר בונם לאיש גדול וקדוש, ביודעם התנגדות רבם על הרה"ק מפרשיסחא, ושכנעוהו לבל יסע, וכן כך עשה. כשחזרו שלושת השלוחים לזאקילקוב ונודע לרבינו שהשליח השלישי לא הלך לפרשיסחא, הקפיד עליו ואמר: "הפסדתם אותי"! כי אילו הכנעתי את עצמי לפניו הי' ביכולתי לחיות עוד, ואכן באותו השנה לאחר איזה זמן קצר נסתלק מעלמא הדין, וכשנודע הדבר להרה"ק מפראשיסחא צעק מאוד על שלא הודיעוהו מזה.

אוהל החדש נבנה תשפ"ה

אור שמחה (עמ' כא)

בי"ד לחודש השני חודש אייר, יום א פרשת בהר, פסח שני בשנת תקפ"ו לפ"ק, חשכו המאורות ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש.

לאחר פטירתו קברוהו בתחילת הבית החיים, ובנו אוהל גדול סביב לקברו, ומסביב האוהל השאירו שטח גדול כדי שיהיה מקום לכל האנשים הבאים להתפלל. שני פעמים בשנה עלו למקום קבורתו בקביעות, י"ד אייר - פסח שני ביומא דהילולא שלו, ובערב יום הקדוש.

מקום קבורתו נודע כמקום המסוגל לפעול ישועות מעל דרך הטבע, ובני החברא קדישא של העיר דאגו לשימור הקבר. גם משאינם בני ברית רחשו כבוד לרבינו ועלו להתפלל על קברו.

מר יהושע לקס בספרו 'הייתי שם'

לאחר החורבן הנורא שנחרבו רוב בתי החיים שבגאלציא. גורל מקום קבורת רבינו לא היה שונה, ולא נשאר שריד ופליט מכל הבית החיים, חוץ מאיזה מצבות בודדות ששרדו את ימי הזעם, וגם ממקום קבורת רביה"ק לא נותר מאומה.

היה מקובל אצל בני העיר מפי רבינו, שהזהירם מאוד על המחלוקת, והיה אומר, "כל עוד לא תפרוץ מחלוקת ביניכם, גם שריפה לא תפקוד אתכם". ובמשך הרבה שנים אחר פטירת רבינו, שמרו את פי רבינו ולא פרצה שריפה בעיר, ויהי לפלא.

מר יהושע לקס ע"ה, בספר הייתי שם

חלק מבית החיים כהיום

[ב] וראה בספה"ק סור מרע ועשה טוב בדפוס אמ"ת מונקאטש (עמ' צה) בענין לא לעשות אחרי מעשה רבו.

ניסינו לפענח את הכתוב על המצבות אך לא עלה בידינו לידע מי הם, היודע פרטים נא לשלוח למערכת

לאחר החורבן הנורא שנחרבו רוב בתי החיים שבגאלציא. גורל מקום קבורת רבינו לא היה שונה, ולא נשאר שריד ופליט מכל הבית החיים, חוץ מאיזה מצבות בודדות ששרדו את ימי הזעם, וגם ממקום קבורת רביה"ק לא נותר מאומה.

וזה חלק מרשימה הקברים שנותרו, וכ"כ נותר בידינו ציור שערל אחד צייר את תמונת בית החיים בשנת 1925- הוא שנת תרפ"ה בחודש תשרי, כמאה שנה לאחר פטירת רבינו, ורואים את האוהל היחידי בבית החיים הוא של רבינו הרה"ק רבי יהודא ליב מזאקליקוב.

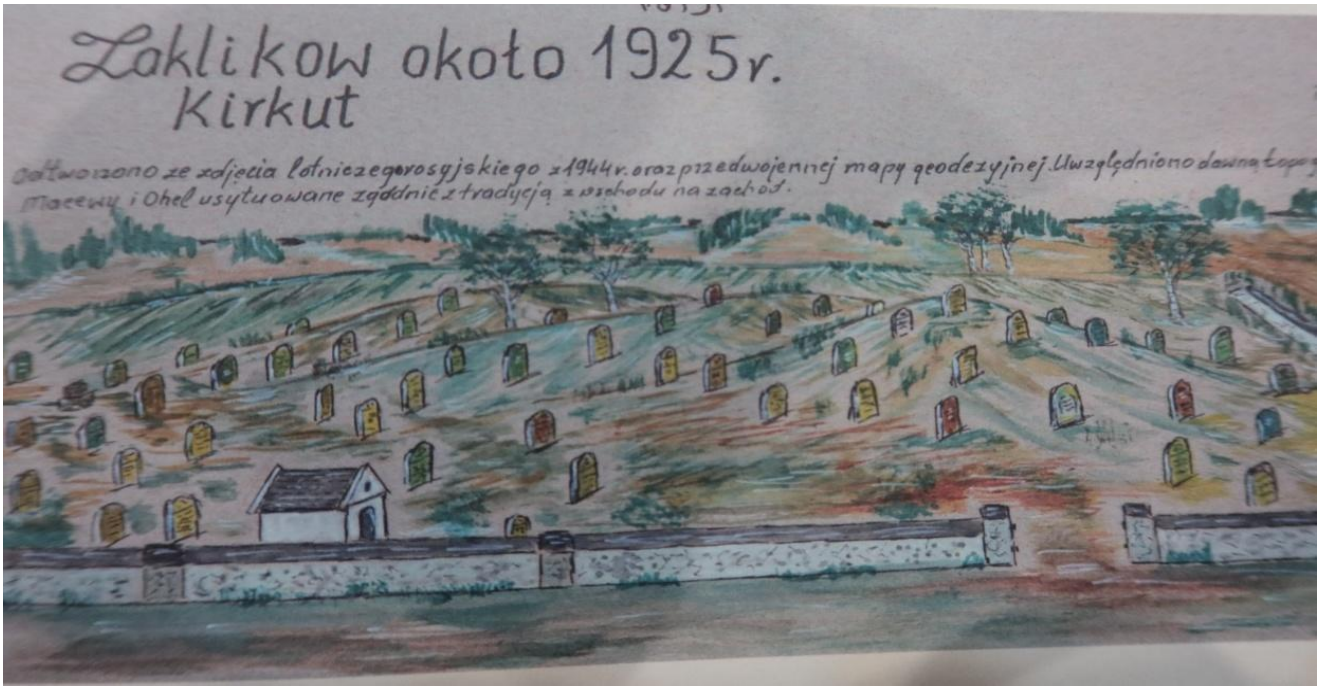

מצבה 1

עיני עיני יורדה / מים על הבתולה רכה / בשנים איידיל בת ר' / משה יהודא ליב / נ"ע שנקטפו שנותי' / בג"ע תהא מנוחתה / השם יזכור זכותה / ...

מצבה 2

פ"נ ר' יקותיאל בן רבי / ישראל מנחם נפ' ט"ו טבת / תרע"ה לפ"ק תנצב"ה / יום פקודתו יזכר לעולמים / קדושי עליון ימליצו במרומים / ולעומתו ילכו מעשיו הנעימים / תורתו תמיד במשנת חכמים / יהגה בהם לילות כימים / אף כי בגמילות חסדים / לחזק מהונו רפות ידים / בנתיב הצדיקים וחבר חסידים / יעלה שכרו רבון אדון לעולמים / מנחם יבוא ויקוצו נרדמים

לשים לב בראשי השורות רמוז שמו ושם אביו: יקותיאל בן ישראל מנחם

מצבה 1

מצבה 2

מצבה 3

מצבה 3

☚ הוא היה רב אחד לפני רבינו, והוא מילא את מקום אביו שהיה רב לפניו

פ״נ / תקעז לפ״ק / קדוש / ישראל על במותיך חלל / שר וגדול נפל בישראל / רב המאור הגדול מורה צדק לישראל / **אביר** הרועים אבן ישראל / למקוננות קראו על / שבר גאון ישראל ה״ה / הרב מ״ה **ישראל** בהרב / המאה״ג מ״ה **יצחק** ברבי / ז״ל נפטר ז״ך מנחם אב / תנצב״ה

לשים לב בראשי השורות רמוז שמו: ישראל

מצבה 4

מצבה 4

... וישר / צדקת ד׳ עשה, ברו / כתוכו יפה, ישיש / וזקן ונשוא פנים / ממקום קדוש גזעו נחצב / מתורת ד׳ לבו לא סרה / ה״ה הרבני מוהר״ר **צבי** / חירש בן הרב מהו״ר / **מאיר** ז״ל נפטר ב / אלול תקע״ז לפ״ק / תנצב״ה

מצבה 5

מצבה 5

הצנועה .... תרע״ה / פ״נ / דמע תזלוג כל עין / במות אשה ישרת לב / וכמוה כעת אין / רבות צדקותיה בנפש ... / הוי מה רב הכאב / בעדן תנוח עם תמימים / תקום לתחיה בקיץ הימים / תהא נשמת צרורה בצרור החיים

לשים לב בראשי השורות כנראה רמוז שמה: דבורה

מצבה 6

מצבה 6

פה נטמן / משה ב״ר מרדכי / צבי איש תם וישר / הלך בדרך מוכשר / עיני עיני ירדה מים / אבינו שבק לן חיים / הלך לעלמא דקשוט / ז׳ ימים לחודש שבט / תרע״ה תנצב״ה

מצבה 7

מצבה 7

פ״נ ר׳ **חיים טוביה** בן ר׳ / **יצחק** נפ׳ ך״ז שבט תרע״ה לפ״ק / חשך יום הלקח לשמים / ירא וחרד וזהיר במעשים / יהגה תמיד בגמרא ופוסקים / מומחה במלאכת שו״ב להחכים / טעמו ונימוקו עמו / וזה יהיה זכר למו / ביתו פתוח לכל עובר / ידים רפות היה לעזר / הן זכותו לעטרה ולנזר / תנצב״ה

לשים לב בראשי השורות רמוז שמו: חיים טוביה

מצבה 8

מצבה 8

פה נטמן איש / תם וישר הלך / בדרך מישור / בכ״א אלול שנת / תרע״ב הלך לעולמו / ממרום ימליץ בעדו / תנצב״ה

מצבה 9

מצבה 10

מצבה 9

פ״נ / ר׳ משה יהודא ב״ר אברהם / פאליג נפטר ח׳ אדר תרע״ז לפ״ק / אשרי / מי שבא לכאן ותלמידו בידו / שלימה משנתו ולימודו / הכזה יאמרו בהספדו / ימיו ושנותיו המעטים / היה מבלה בתורה העתים / ועל זה נבוכו כילנו / ראבה נפשינו ונמגו לבנו / האסון הנורא אשר קרנו / תנצב״ה

לשים לב בראשי השורות רמוז שמו: משה יהודה

מצבה 10

פה נטמנה / בת ישרים, במעשיה מאושרת / רבת מעשים סגלה לתפארת / ידיה שלחה לדלים להקטר קטורת / יקוננו עליה בבכיה תמרורים / נקטפו שנותיה בימי נעורים / אוי אבוי איה ימיה הנעורים / מרת ברײנא בת ה״ה הרבני המופלג מו״ה צבי מאיר תנצב״ה

לשים לב בראשי השורות רמוז שמה: ברײנא

מצבה 11

מצבה 12

מצבה 11

פ״נ / חונן דלים ברוח תמים / יגע באמונה כל הימים / יושר מעשיו נודע להחיים / מנוחתו כבוד על השמים / מו״ה חיים בן הרבני מוה׳ / שמרי׳ ז״ל נפטר יום שני / של פסח תרס״ד לפ״ק / תנצב״ה

לשים לב בראשי השורות רמוז שמו: חיים

מצבה 12

פ״נ ... ... טבת / שנת תרע״ב לפ״ק / שפונה פה אשה זקנה / ימי חלדה מצדק נתישנה / ישרות לבבה וכשרונה / נצח עולם תהי׳ זכרונה / דלתותיה פתוחה במלא חפנה / שפרי מעשיה ופעולתה / נחצבה לדורות לזכותה / צור עולמים יאיר נשמתה / אצל ... בעדן נשמתה / תנצב״ה

מצבה 13

מצבה 14

מצבה 13

פה טמונה נפש יקרה / אבכה מר על יום עברה / כי באמצע שנותה נעדרה / מרת אסתר בת דב / אלחנן נ״י הלכה לעולמה / ט״ו ימים לחודש סיון / שנת תר״ץ תנצב״ה

מצבה 15

מצבה 14

פ״נ / אשה כשירה / הצניעה והתמימה / מעוטרת במעשים / מגזע אפרתים / מרת חנה לאה בת הרב צבי ז״ל נפטרה בזקנתה [ג] דחוה״מ סוכות תרעה

מצבה 15

[עיני ירדה] מים על / אמינו צניעה / נדבת לב ה״ה כי / באמצע שנותיה נעדרה כ[ח/ט] אלול תרע״ה תנצב״ה

כאן המקום להודות

לארגון אבותינו ששיפצו את מקום מנוחת קודשו של
רביה״ק, ופועלים למען כבוד קברי ישראל
ולהרה״ג יודא בוים שליט״א
ומשפחת אייזענבערג הנכבדה שיחי׳ - נכדי רבינו
והרבני הנגיד אברהם מרדכי ראזענטאל נ״י
והרבני הנגיד ישעי׳ טייטלבוים נ״י
ושאר העוסקים במלאכת הקודש
שהתמסרו נאמנה למטרה נעלה זו

א קורצע איבערבליק

אידן פון די גאנצע וועלט קומען מתפלל זיין ביים ציון פון הייליגן רבי ליבוש זאקליקווער זי"ע פארגאנגענעם יאר אייר תשפ"ה

יד אייר יומא דהילולא קדישא אין זאקליקוב תשפ"ה

כ"ק אדמו"ר תולדות צבי דספינקא שליט"א
ביים מתפלל זיין

משלחת הקודש - וועד בוני הציון
ביים מתפלל זיין

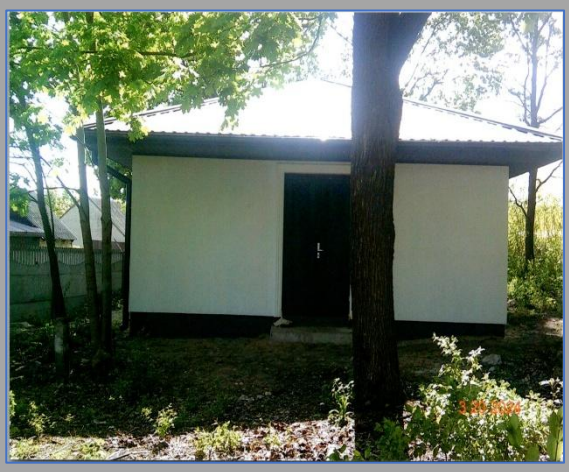

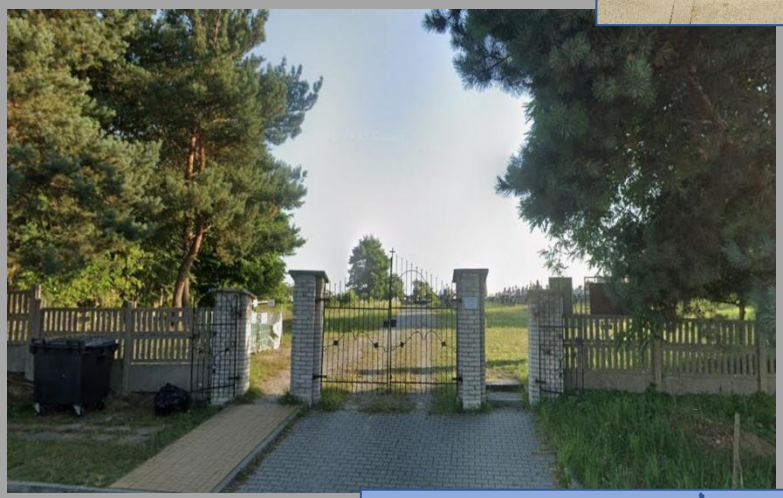

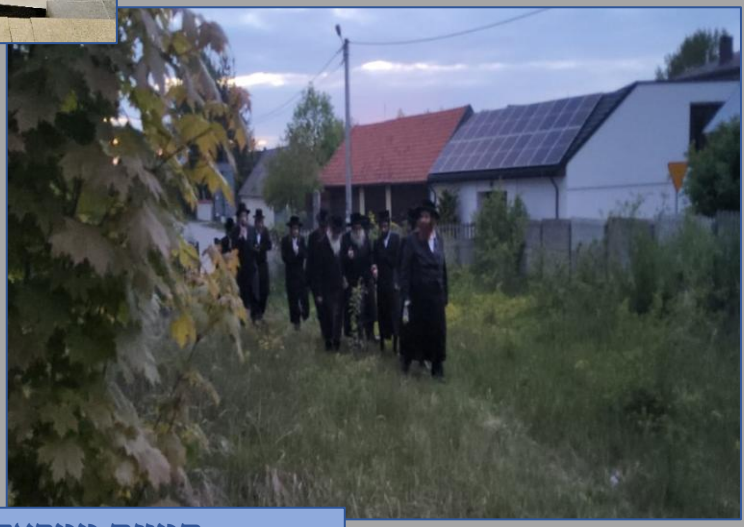

תמונת ממראה האוהל החדש בימינו

נבנה בשנת תשפ"ה - ע"י ארגון אבותינו

האטם געפועלט אלעם גוטם

כל הזכיות שמורות למערכת

להערות ולקבל את הגליון

נא לפנות לאימעייל - che860410@gmail.com